

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

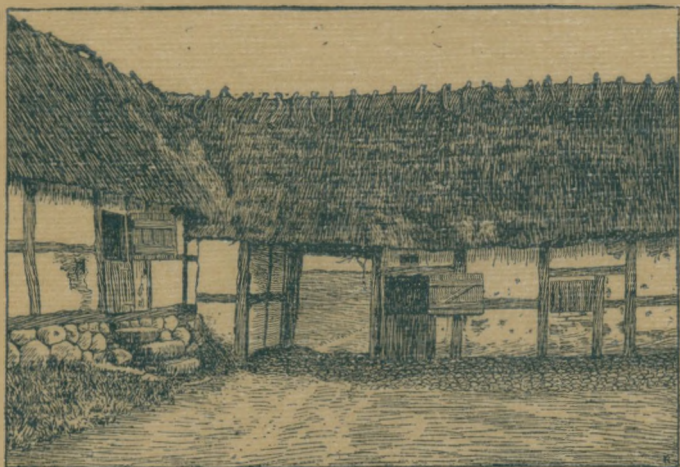
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SJÆLLANDSKE SAGN

UDGIVET AF
ANDERS UHRSKOV

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG
KØBENHAVN 1982.

SJÆLLANDSKE SAGN

ANDERS UHRSKOV

HEDEVIG OG HENDES DATTER. 1912.
Udsolgt.

KARL LILLEKONE OG ANDRE KANUT-
TER. 1916. Udsolgt.

CHRISTOPHER BRUUN. 1916. Udsolgt.

NORDSJÆLLANDSK LANDSBYLIV I ÆL-
DRE TID. 1918. Udsolgt.

NORDSJÆLLANDSK FOLKELIV I, V.

I. To Nordsjællænderes Erindringer. 1921.
Udsolgt.

II. Folkesagn. 1922. Udsolgt.

III. Sagn og Tro. 1923. Udsolgt.

IV. Højtide. 1924. Udsolgt.

V. Dagligt Liv. 1924. Udsolgt.

FOLK. Historier og Fortællinger. 1925.

KURLÆGE P. C. BJERREGAARD. 1927.
Udsolgt.

LIV OG LEVNED I, III.

I. To Gamle fortæller. 1927.

II. Bonde og Borger. 1928.

III. Skæbner. 1929.

FYNSKE SAGN. 1929.

I KAMP FOR HJEMMET. 1930.

KRISTIAN KONGSTAD. 1930.

FRISKOLEFOLK I. Fynboer. 1931.

FRISKOLEFOLK II. Fynboer og Jyder 1931.

FYNSK LANDSBYLIV I GAMLE DAGE.
1932.

SJÆLLANDSKE SAGN

UDGIVET AF
ANDERS UHRSKOV

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG
KØBENHAVN 1922

INDLEDNING

ENNE BOG har — ligesom de fleste andre af mine Bøger iøvrigt — det dobbelte Formaal, at den dels skulde tjene Forskningen og dels tjene Folket. Videnskaben kan man tjene paa to Maader, dels ved at skaffe den et alsidigt og paalideligt Materiale at arbejde med og dels ved at uddrage almengyldige Resultater af det saaledes foreliggende Stof. Den første af disse Virksomheder kan maaske nok siges at have en særlig Vigtighed i vor Tid, da en fremstormende Teknik i Forbindelse med store sociale og politiske Forskydninger forandrer de ydre Betingelser for Folkets Liv i overordentlig høj Grad. At disse store ydre Forandringer ogsaa faar megen Indflydelse paa det indre Livs Form, er en given Ting. Det turde i saadanne Tider have en særlig Betydning at bjerge, hvad bjerges kan, af Minder og Overleveringer fra Folkets hidtidige Liv, og det hvad enten det angaar Beretninger om Næringsliv, Højtid, Sagn eller Tro. At redde saa meget som muligt af disse Ting fra Forglemmelse er blevet min Opgave, og i dette omfattende Arbejde er nærværende Bog et beskedent Led.

Men denne som mine andre Bøger har ogsaa den Hensigt at bringe en Buket af Folkets Minder tilbage til Folket selv. Som man i gamle Landsbyhjem i tidligere Tider kunde se en vissens Krans af Skovmærker eller Bukkar, som det hedder her paa Sjælland, hænge oppe under Loftsbjælken, hvorfra de udsendte deres ejendommelig krydrede Duft som et Minde om Skovens

friske Foraar, saaledes er der mange ældre Mennesker, der modtager Folkesagn og andre Fortidsminder som noget, der bringer en egen oplivende Duft om Foraaret i deres eget Liv: Barndommens og Ungdommens svundne Dage.

For disse mindesøgende Mennesker samt for den i saa mange Henseender traditionsløse Ungdom, der nu vokser op, er mit Arbejde gjort. De første trænger til at genopleve deres Barndom, de andre til at læse, hvad der fyldte deres Bedstefaders og Bedstemoders Sind med Sorg og Glæde.

Det vil være nyttigt, at den, der kører i Bil, faar at vide, at der var engang, da man kørte med Stude og endda fik noget ud af Livet. Det vil være til Gavn, at den, der dyrker det elektriske Lys, faar lidt Forstaaelse af de Dage, da Lygtemændene hoppede hen over Engene, og da de var Udtryk for Menneskesjælens løndomsfulde Angst.

Hvad Sagens *allerinderste* Kerne angaar, da er Foraskellen paa gammelt og nyt næppe saa stor. De gamle troede paa Nisser og Trolde. Automobilisten af 1932 medfører sin *Mascotte*, der hænger og dasker bag i Vognen som et mystisk, men uundværligt Rygstød i den usikre Tilværelse. —

Hvad de sjællandske Sagn angaar, da er der mange, der har arbejdet med dem, men nogen selvstændig Samling, der omfatter hele Øens Sagnstof, har ikke foreligget. I *J. M. Thieles Danmarks Folkesagn I—II*, 1843, og i *Svend Grundtvigs Gamle danske Minder i Folkemunde I—III*, 1854—61, er der mange sjællandske Sagn. I den nyere Tid er der udgivet Sagnsamlinger fra forskellige Egne af Sjælland. Fra Nordvestsjælland har *Lars Andersen* udsendt to Bøger *Folkesagn og Folketro i Ods Herred*, 1918, og *Folkesagn og Folketro i Skippinge-Tudse og Merløse Herreder*, 1921.

Af *Anders Uhrskov* er der som Led i det fem Binds Værk *Nordsjællandsk Folkeliv* udkommet to Bind: *Folkesagn*, 1922, og *Sagn og Tro*, 1923.

Af Specialarbejder findes der en lang Række af *Hans Ellekilde* og *August F. Schmidt*. Den første har skrevet en Række Afhandlinger, hvori han dels gengiver, dels behandler sjællandske Sagngrupper.¹⁾ *August F. Schmidt* har skrevet to større Værker *Danmarks Helligkilder*, 1926, og *Danmarks Kæmpesten*, 1932, ligesom han har behandlet Kildestoffet i en Række forskellige historiske Samfunds Aarbøger²⁾ ligeledes *Sagn og Tro knyttet til Sten*³⁾. Det sjællandske Sagnstof er endvidere behandlet i *Thorkild Grav-lunds* Værk *Herredsbogen, Sjælland*, 1926.

Hvad angaar Kilderne til nærværende Samling sjællandske Sagn, da stammer de væsentlig samme Steds fra som *Fynske Sagn*, 1929, nemlig fra et Indsamlingsarbejde, som i Løbet af en halv Snes Aar er gjort paa en Række Højskoler, Landbrugsskoler og Efterskoler.

Jeg benytter her Lejligheden til at takke alle dem, baade Lærere og Elever, der har haft Ulejlighed med at fremskaffe dette meget omfattende Sagnstof. Af fremmede Skoler har ingen skaffet mig saa mange Sagn som *Antvorskov Højskole*, og det skyldes igen Højskolelærer *Niels Karstensens* trofaste Interesse for

¹⁾ *Sydsjællandske Folkesagn* (i *Aar bog for Historisk Samfund for Præstø Amt*, 1920), *Østsjællandske Folkesagn* (i *Aar bog udg. af Hist. Samf. for Københavns Amt*, 1924), *Ellekongen i Stevns* (*Danske Studier*, 1929), *Toves Tryllering og Kong Valdemars vilde Jagt* (i *Fra Frederiksborg Amt*, 1930) o. fl.

²⁾ *Frederiksborg Amt*, 1922, *Præstø Amt*, 1923, *Københavns Amt*, 1925, og *Holbæk Amt*, 1926.

³⁾ *Historisk Aar bog for Københavns Amt*, 1927, *Sorø Amt*, 1928, og *Præstø Amt*, 1930.

Sagen. Han har fortjent en ganske særlig Tak for sin gode Medhjælp.

At Sagnet endnu lever i Befolkningen, oplevede jeg et smukt Eksempel paa i Slutningen af Aaret 1931. Jeg opfordrede Nordsjællænderne til at optegne mig de Sagn, de huskede, for at ogsaa Nordsjælland kunde blive godt repræsenteret i denne Bog, og jeg modtog op imod hundrede Sagn, hvoraf Størstedelen var brugelige og derfor gengives her. Iøvrigt vil det Materiale, hvoraf nærværende Samling er udvalgt, tilgaa *Dansk Folkemindesamling* paa *Det kgl. Bibliotek* i København, hvortil Specialforskere henvises.

Med Hensyn til Udvælgelsen af Sagnene har jeg saa vidt muligt undgaaet Opskrifter, der direkte eller indirekte kunde antages at stamme fra trykte Kilder. Kun enkelte Undtagelser er gjort, hvor det gælder de klassiske sjællandske Sagn. Jeg ved ikke, om f. Eks. Sagnene om Hellig Anders og om Esbern Snare og Kalundborg Kirke lever endnu udelukkende paa Folketradition. Men i en Bog som denne hører de afgjort hjemme, thi det gælder ogsaa i Fremtiden, at enhver Sjællænder med Respekt for sin Ø bør kende disse Sagn.

Af Varianter findes der utallige. Jeg har udskudt saa mange som muligt, men i enkelte Tilfælde har jeg taget nogle forskellige Former af samme Sagn med. Ordningen af Sagnene maa bero paa et Skøn. Ofte staar man over for et Sagn, der med god Grund kunde høre to forskellige Steder hen, men eet Sted skal det være, og saa anbringer man det da dær, hvor man finder det naturligst, selv om man godt ser, at der er det, der taler for noget helt andet. Alle Sagnene er ikke lige gode, naturligvis. Nogle er som ædle Racedyr, rene og fine i Linjerne, andre gør stærkt Indtryk af at være »Krydsninger«, men derfor har

jeg ikke altid udelukket dem. De giver ogsaa Udtryk for en Side af Folkelivet: Trangen til at fabulere, i Forbindelse med en manglende Evne til at skelne det ene Sagntræk fra det andet.

Jeg takker Arkivar ved Dansk Folkemindesamling mag. art. *Hans Ellekilde* for Bistand ved Udvælgelsen af Sagnene. Til Udgivelsen har jeg haft den Glæde at modtage Tilskud fra *Den grevelige Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse* og fra *Carlsbergfondet*, hvorfor jeg hermed bringer min ærbødige Tak.

ANDERS UHRSKOV

SØER, BAKKER OG KILDER

AGN OM TISSØ. En Trolld, som boede i Kundby, blev saa daarlig i sit Hoved ved at høre paa den megen Klokking i Kundby Kirke. Han sendte da en af Smaatroldene ud til Overtrolden, som boede i Kæmpehøjen paa Dalby Bakke i Helsing Sogn, og bad om Hjælp derimod. Overtrolden gav ham da et Brev fyldt med Vand og forseglet med 10 Segl; dette Brev skulde han kaste ind over Kirkegaardsmuren, naar han naaede Kundby Kirke, men Brevet var tungt og Vejen lang, saa da han var gaaet et godt Stykke Vej og naaede dertil, hvor Sæby Kirke nu ligger, satte han sig ned for at hvile lidt. Han sad da og pillede ved Seglene, som lukkede for Brevet, men pludselig aabnede Brevet sig, og Vandet strømmede hurtigt ud og fyldte hele Dalen; derfor ligger Tissø saa nær Sæby Kirke, og fra de 10 Segl stammer Søens Navn.¹⁾

II. Der fortælles, at en Trolld var blevet vred paa Kundby Kirke, fordi de ringede med Kirkeklokkerne, og det kunde Trolden ikke lide. Men saa en Dag traf Trolden en Mand, og han bad ham tage et Brev med for ham, det vilde Manden gerne, men vilde ogsaa have at vide, hvor han skulde aflevere Brevet, og Trolden sagde, at han skulde bare kaste det over Muren og ind paa Kundby Kirkegaard, saa skulde det nok komme til den rette Ejer. Men Manden glemte fuldstændig Brevet, til han en Dag var ude i en Eng og rive Hø. Da kom han pludselig i Tanker om Brevet

og tog det op af Lommen og begyndte at pille ved det; men pludselig opdagede han, at Vandet begyndte at pible ud af Brevet, og han maatte skyndsomt redde sig bort, da han ellers vilde være druknet, fordi Trollden havde indesluttet en Sø inde i Brevet for at hævne sig paa Kirken, og paa den Maade siger man, at Tissø er blevet til.²⁾

III. Trekvart Mil fra Høng ligger Tissø. Et Sagn fortæller om dens Tilblivelse saaledes: Der var løbet en So og ni Grise ud for dem paa Sæbygaard. De gav sig til at rode i Jorden et Stykke neden for Haven. Soen rodede et dybt Hul tæt ved Haven, og deraf skal den saakaldte *Bliden* være opstaaet. Grisene rodede et Stykke længere borte og rodede et endnu større Hul, derved skulde *Tissø* være blevet til. Men Soen arbejdede sig fra Bunden af *Bliden* igennem Jorden ud til Bunden af *Tissø*, og saaledes skulde det være gaaet til, at der er Forbindelse mellem *Tissø* og *Bliden*, og at Vandet i de to Søer altid staar lige højt. At dette kan have sin Rigtighed, beviser vel ogsaa det Højdedrag, som er imellem de to Søer.

Imellem disse to Søer løber Landevejen fra Sorø til Kalundborg. Gamle Folk fortæller, at naar Vandet i *Bliden* stiger saa højt, at det gaar over Landevejen og løber sammen med *Tissø*, skal Verden forgaa.³⁾

SAGN OM BLIDEN. I. Om den lille Sø *Bliden* fortæller Sagnet, at da Sæby Kirke blev bygget, boede der en Trolld i en Høj lidt derfra. Han var vred over, at Kirken skulde bygges, og tog en mægtig Sten, som han kastede mod Taarnet. Dette gik imidlertid ikke i Stykker, men Stenen slyngedes tilbage og sank dybt ned i Jorden. I Hullet dannedes den Sø, der kom til at hedde *Bliden*. Trollden, der ikke kunde taale Synet af Kirken, flyttede til Ørnebjerg. *Bliden* er bundløs, og man har ofte forgæves gjort Forsøg paa at

lodde dens Dybde. I Søen er der nedsænket en Kirkeklokke, som engang har hørt til Sæby Kirke. Ofte har Klokken ringet paa Søens Bund, og det har altid været Varsel om Krige eller andre Ulykker. Man har prøvet paa at faa Kirkeklokken op, men de Mennesker, der forsøger paa dette, bliver trukket i Dybet.⁴⁾

II. Nede i Sæbygaards Skov ligger en lille Sø, som hedder Bliden, midt i Søen var der saa dybt, saa Folk troede, det havde Forbindelse med Jordens Indre. Her i Søens Dybde fangede Stærken Anders engang en Gedde, som vejede tolv Pund. Da Gedden var stegt, fik han tolv Pund Fedt, og endda var der saa meget tilbage, at seks Mand fik alt det, de kunde spise, saa der maatte jo være Trolddom med i Spillet.⁵⁾

DYBSØ. Imellem Gjorslev, Bøgeskov og Søholm Skov ligger en Sø, som kaldes Dybsø. Sagnet fortæller, at den er saa dyb, at der ingen Bund findes i den. Endvidere fortæller Sagnet, at engang Hovbønderne pløjede i Nærheden af Søen, blev de enige om, at de skulde maale, hvor dyb den var. De bandt saa alle Plovlinerne sammen og et Plovjern i Enden af Linerne. De sejlede ud paa Søen og sænkede Plovjernet ned i Vandet, men da Linerne ikke kunde naa længere, havde de endda ingen Bund naaet. Da de saa trak Linerne op igen, hang der et Hestehoved fast paa Plovjernet; saa blev Bønderne bange og skyndte sig at ro i Land. Siden den Tid mener Folk, at der ingen Bund findes i Søen. Og der er endnu adskillige ældre Folk, der mener det samme, da Søen aldrig siden er blevet maalt.⁶⁾

SJÆLLANDS ODDE. For mange Aar siden boede der en Trolld paa det Sted, hvor nu Nykøbing ligger. En Dag, da Trollden laa og sov til Middag, vaagnede han ved at høre en Kirkeklokke ringe ovre i Jylland. Da nu Kirkeklokker var noget, han ikke kunde for-

drage, og denne tilmed vækkede ham af hans gode Søvn, blev han fuldstændig rasende og besluttede, at han vilde bygge en Bro over til Jylland, saa han kunde gaa over og rive Kirkeklokken ned og kaste den i Havet. Han tog en stor Sæk og gik hen og fyldte den med Sand, hvorved den lille Bugt blev til, som gaar ind til Nykøbing ude fra Havet, og saa begav han sig af Sted hen til Kysten. Men undervejs gik der Hul paa Sækken, og Sandet begyndte at løbe ud, hvorved alle de store Bakker blev til, som ligger paa Vejen fra Nykøbing til Ebbeløkke Bakke. Da han naaede hertil, opdagede han det først, og nu blev han rigtig rasende og tog det sidste, der var tilbage, og kastede det ud i Havet, saa det blev til Sjællands Odde.⁷⁾

NEKSELØ. I gamle Dage boede der en Trolde inde i Ods Herred, han kunde derfra høre Kirkeklokkerne paa Sejerø ringe, hvad han var meget vred over, og en Aften besluttede han, at han vilde begrave hele Øen. Han tog en stor Pose Sand og begav sig paa Vej over til Øen. Da han havde gaaet et Stykke Vej, opdagede han, at der var Hul i Posen, og han havde spildt det halve Sand, herover blev han saa gal, at han kylede Sandet ad Sejerø til, men han havde kastet det i forkert Retning, og det dalede ned i Stranden, og derved blev Nekselø til, og Sandet, som han spildte, er det, vi nu kalder Ordrup Næs.⁸⁾

RØNNEN. I. Paa Nekseløs østlige Skrænter findes der en lille Dal ned i Skrænten, og uden for den ligger der en lille Ø et lille Stykke ude i Vandet. Om den gaar der følgende Sagn: I gamle Dage boede der en gammel Trolde ovre paa Nekselø, og en anden boede ovre paa Vejrhøj. De var nu blevet gale i Hovedet paa hinanden, og en Dag tog Trolden ovre paa Nekselø en Nævefuld Jord af Skrænten og vilde kaste det over i Hovedet paa Trolden ovre paa Vejrhøj.

Men det kom nu ikke saa langt, for det faldt et lille Stykke ude i Vandet, og det blev til en Ø, som blev kaldt *Rønnen*. Og dær, hvor Trolden havde taget den Nævefuld Jord, blev der en Dal, som blev kaldt *Trolldalen*, og som hedder det den Dag i Dag. Og naar Folk kommer derover om Sommeren, skal de altid hen at se Trolldalen, og de kommer som Regel aldrig længere, for den ligger meget smukt, og der er en dejlig Udsigt hen langs Stranden og Skrænterne, ud over det blaa Vand og over imod Kysten, Vejrhøj og det gamle Dragsholm Slot.⁹⁾

II. Et lille Stykke ude i Store Bælt findes en Grund, og man kan se en Mængde store Sten, der ligger dær som en lille Ø, den kaldes *Rønnen*. Om den fortælles der, at en Troldkvinde havde samlet Stenene sammen i sit Forklæde og vilde bære dem fra Fyn og over til Sjælland. Da hun ikke havde ret langt til Land, rev nede Forklædet, og hun tabte alle Stenene, og saa fik de Lov til at ligge; det er dem, som kaldes *Rønnen*.¹⁰⁾

SEJERØ. Fra Lumbsaas gaar der en lang Banke ned ad Tengslemark til. Om denne gaar det Sagn, at en Trold engang var blevet fornærmet paa nogle Mennesker paa den anden Side Bæltet. Han fik da den Ide at ville bygge en Bro derover for at komme dem nær paa Livet. Han gik straks i Gang med sit Arbejde, fyldte sin Vante med Sand og Jord og smed det ud i Havet, hvor Broen skulde være. Saaledes gjorde han et Par Gange, og hver Gang stoppede han den godt fuld; saa da han tredie Gang fyldte den, gik der Hul paa den, og imens han gik, dryssede Indholdet ud. Først paa Halvvejen opdagede han Hullet, men da var Vanten næsten tom. I sit Raseri tog han da Vanten og smed den ud i Havet, hvor den nu ligger som en lille Ø, der kaldes Sejerø, men dær, hvor Trolden havde gaaet, og Jorden var drysset ud af Vanten, ligger der nu en Aasbanke.¹¹⁾

HVORLEDES KØGE AAS BLEV TIL. I. Der var en Troldkvinde, som vilde stene Ringsted Kloster. Hun gik derfor ud til Køge, hvor hun fyldte sit Forklæde med Sten og Sand. Derved er Køge Bugt blevet til. Da hun gik tilbage, gik der Hul paa hendes Forklæde, og Sandet dryssede ud lidt efter lidt, som hun gik. Engang imellem kom der en Sten for Hullet, som hindrede Sandet i at drysse ud. Men hvor den faldt ud, blev der en stor Bakke. Da hun naaede til Regnemark, løb det sidste Sand ud af Forklædet, og det skal være paa den Maade, at Regnemarks Bakke er blevet til. Nu havde hun kun en stor Sten tilbage i Forklædet, og den slyngede hun mod Klosteret. Men den faldt ned et Stykke uden for Ringsted og blev til Gyldsted Knap.¹²⁾

II. Fra Køge til Kværkeby, hvorimellem der er tre Mil, strækker der sig nogle Banker, og om deres Tilblivelse fortæller Sagnet følgende. Det var en Troldkvinde, som havde været i Køge efter Grus, men da hun havde glemt at faa en Sæk med, fyldte hun sit Forklæde og begav sig paa Hjemvejen. Hun havde ikke lagt Mærke til, at der var et Hul i Forklædet, hvorigennem Gruset rendte, førend hun saa omtrent havde naaet Kværkeby, da syntes hun nok, at det havde svundet i Gruset, og da først opdagede hun Hullet i Forklædet, hun vendte sig da om for at se, hvor meget hun havde tabt, men i det samme fik hun Øje paa Gjorslev Kirketaarn, hun blev da saa rasende, at hun tog en stor Sten og kastede den mod Taarnet i den Hensigt at slaa det i Stykker, men Stenen faldt ned paa en Mark et Stykke fra Kirken. Men for at faa fat i Stenen maatte hun slippe sit Forklæde, og alt Gruset faldt ud. Og paa det Sted, hvor hun tabte Gruset, blev der en høj Banke, som har faaet Navnet Gylsknap. Men dær, hvor hun havde gaaet, rejste der sig en lang Banke af alt det spildte Grus.¹³⁾

HARALDSTED SØ. Kværkeby, der ligger i Sorø Amt, har i den nordlige Del af Sognet en Række Grusbanker. Om hvordan de er blevet til, fortælles der, at to Koner kom op at skændes ovre i Haraldsted. Den ene fyldte sit Forklæde med Jord, som hun vilde kaste i Hovedet paa den anden. Men den anden kom bag paa hende, saa hun fik ikke kastet det. Hun maatte tage Flugten og satte Kursen mod Køge. Hun løb saa godt, hun kunde, men glemte en Gang imellem at holde for et Hul, hun havde i sit Forklæde, og af og til tabte hun en Bunke Jord. Da hun naaede Køge, var Forklædet tomt, og man kan sagtens følge den Vej, hun er løbet, da der ligger en hel Række Grusbanker fra Haraldsted til Køge. Dær, hvor hun tog Jorden, blev der et stort Hul, der fyldtes med Vand, det har siden faaet Navnet Haraldsted Sø.¹⁴⁾

BAKKERNE VED NÆSTVED. Der var engang en Trolde, som var blevet vred paa Næstved. Han gik da til Snese og fyldte en Pose med Sand, som han vilde begrave Næstved med. Da han kom til Mogenstrup, var han blevet tørstig, og han gik ind paa Kroen for at faa noget at drikke. Medens han var inde paa Kroen, var der en Nisse, som havde pillet Hul i Posen, som Trolde havde ladet staa uden for Kroen. Trolde lagde ikke Mærke til, at der var Hul i Posen, og han tog den paa Ryggen og gik ad Næstved til. Medens han gik, dryssede Sandet ud af Hullet i Posen, og derved er Bakkekammen fra Mogenstrup til Næstved fremkommet. Da Trolde kom til Næstved, var der kun en lille Smule Sand tilbage i Posen, og det kastede han ærgerlig ud over Byen. Man siger, at Snese Sø, som fremkom ved, at Trolde tog Sandet dær, er bundløs.¹⁵⁾

STOREDALSRENDEN. Ude ved Stevns Klint, 3 km Nord for Højrups Kirke, er der en Rende, som

bliver kaldt Storedalsrenden. Sagnet fortæller, at Guden Thor engang tog et Spademaalfuld og kastede ind over Stevns. Noget af Jorden faldt oppe ved Holtug, där hvor Kirken ligger nu, det er en Høj, der er dobbelt saa stor som en af Slotsbjergby Høje. Og noget af Jorden faldt oppe paa Møllerens Mark i Sigerslev, og det kaldes Møllerens Høj. Det sidste af Jorden faldt paa en Mark i Tommestrup, og det kaldes Peder Pedersens Høj. Det var denne lille Smule Jord, Thor tog af een Gang, saa der blev denne Storedalsrende.¹⁰⁾

HELLIGE KILDER. I. Paa Sludstrup Mark, ca. $\frac{3}{4}$ Mil fra Slagelse, er der en Kilde, man kalder »St. Brikkes Kilde«. Sagnet fortæller, at i den Tid, der boede Munke i Antvorskov Kloster, var to Munke kommet op at slaas om en Pige, der var paa Falkensten, en Herregaard i Nærheden af Sludstrup. Munkene blev uenige og løb efter hinanden, den ene Munk faldt døende paa Sludstrup Mark, den anden faldt paa Skørpinge Mark, førstnævnte Sted udsprang Kilden. I gamle Dage troede man, at det var en hellig Kilde. Folk kom til den og badede sig i den for at blive helbredet for Sygdom, ja, selv fra Udlandet kom Folk til Kilden. Der blev rejst et Trækors det Sted, hvor Munken faldt ved Skørpinge, og det staar der endnu. Der er nemlig den Overtro, at hvis det gamle Kors falder, bliver Markerne ufrugtbare, og der kommer Sygdom iblandt Kreaturerne. Derfor gør man alt for at bevare det gamle Kors.¹¹⁾

II. I Mogenstrup findes lige ved Siden af Landevejen en Kilde. I gamle Dage var den en Helbredelseskilde. Der blev holdt Kildemarked, og det var Sydsjællands største Fest i hele Aaret. Folk kom tilrejsende fra hele Sydsjælland for at komme til at drikke af Kilden. Alle de, som var syge, og som paa nogen

mulig Maade kunde, skulde til Mogenstrup og drikke Kildevand, og de mente, at det hjalp paa deres Sygdom. Ved Kilden sad en gammel Kone med et Bæger, som alle kunde drikke af, naar de betalte for det. Naar de havde drukket Kildevand, skulde de op til Kirken for at ofre. I Kirkemuren mod Vest findes et lille Hul, som de skulde stikke Haanden ind af og lade Pengene falde ned i Kirkeblokken, som staar lige inden for Hullet. Ved Siden af Kirkedøren ligger en stor, flad Sten, hvorpaa de syge sad, naar de ventede paa at komme til at ofre.¹⁸⁾

III. KLOSTERKILDEN I VEMMETOFTE SKOV. Inde midt i Vemmetofte Skov er der en Kilde, som ligger mellem fire store Egetræer. Sagnet fortæller følgende om, hvordan denne Kilde er kommet her. I Vemmetofte Kloster var der for mange Aar tilbage en meget from og gudfrygtig Jomfru, som holdt meget af at gaa ene i den store Skov. En Dag, da hun var derinde, kom hun bort fra den kendte Sti og fo'r til sidst vild. Da det blev Aften, var hun endnu ikke kommet paa den rette Vej, og hun var tillige meget tørstig, da faldt hun paa sine Knæ og bad til Gud, om han vilde hjælpe hende, og aldrig saa snart var hun færdig med Bønnen, førend der sprang en Kilde op af Jorden ved hendes Fødder, ved den slukkede hun sin Tørst, og Vandet fra Kilden brød sig Vej gennem Skoven lige op til Klosteret, og ved at følge det kom hun frelst tilbage. Kilden er fredet, og den ligger ganske ensomt inde midt i Skoven, hvor den er at se den Dag i Dag.¹⁹⁾

FRU MARTHAS KILDE. Min Hjemegn er ved Karise i Præstø Amt, og min Faders Mark støder op til Karisegaardens Marker. Det er to Bøndergaarde, som er opført dær, hvor der i gamle Dage laa en Ridderborg. Her boede Karl af Rise, som Byen har Navn efter. Der er endnu et Stykke af Voldgraven ved Gaarden.

Paa Karisegaard boede ogsaa i sin Tid Fru Martha, det hedder om hende i Sangen:

Fru Martha sad paa Karisegaard,
hun var saa god og saa from,
var Vinteren streng, og den rige Mand haard,
til hende den fattige kom.

Engang, da Fjenden var i Landet og havde brændt Gaarden af, flyttede hun op over Hvælvingerne i Karise Kirke og boede dær, til der atter blev Fred. Kammeret, hun boede i, er der endnu, og det kan tydeligt ses, at der har været Ildsted. Da hun døde og de bar hende til Graven, sprang der en Kilde frem, hver Gang de satte Kisten for at hvile, og der er endnu en Kilde i Præstegaardshaven, som kaldes *Fru Marthas Kilde*.²⁰⁾

LYGTEMÆND

PERSONLIGE OPLEVELSER. I. Det er vel 30 Aar siden, vi var fire i Følge, vi skulde til Hillerød, og det var Aften. Da vi kom til Lærkebro her ved Ullerød, kom der noget nede fra Aaen (Pølaaen), som lignede Lygter, der var 4 eller 6 lysende Punkter. Jo nærmere de kom os, jo stærkere gik det op og ned. Da de kom til Landevejen, gik de som i Hus-højde, saa spredte de sig ud over Teglværket. Jeg har aldrig set saadanne Lys hverken før eller siden.²¹⁾

II. Da jeg som 9—10 Aars Dreng kørte med en Mand fra Dragstrup ad Helsingør til, saa vi efter at have passeret *Terkels Hjørne* mellem Esbønderup og Esrom en Lygtemand gaa i Retning Nordøst til Syd-vest langs Skovkanten, men et Stykke oppe i Luften. Det gik raskt. Jeg erindrer endnu nøjagtigt Stedet.

Maaske havde jeg ikke før set noget saadant, men Manden, der kørte, fortalte, at det var en Lygtemand.²³⁾

III. Med Hensyn til Lygtemænd ved jeg god Besked. Dem har jeg som Barn set utallige Gange, men det er jo et naturligt Fænomen. Min Bedstefader solgte som ældre Mand sin Slægtsgaard Bøstrup (Gilbjergsgaarden) og købte Gaarden Skovgaard ved Esbønderup. Da han blev Aftægtsmand, beboede han en Del af Stuehuset med Udgang i Gavlen mod Vejen. Hver Aften, Sommer og Vinter før han gik til Ro, skulde han en Tur over Vejen for at se ind over Engene. Paa disse Ture var jeg tit med. Nede paa Engene, særlig den nærmest, hvor vi stod, var de saakaldte Lygtemænd. Undertiden var der flere, til andre Tider kun en enkelt. Jeg har set et saadant Lys paa Vejen midt for Haven. En Aften var der et i Indkørselen, nogle Meter fra Trappen, hvor vi stod. En Lygtemand var en bleg, rolig Flamme, som kunde brænde længe paa eet Sted — saa gled den, og vips var den væk, for maaske lidt efter at vise sig et helt andet Sted. En Aften kom Bedstefader ind og fortalte, at Lyset var næsten helt henne ved Trappen.

Det var dog ingenlunde til enhver Tid, man saa disse Lygtemænd — det var i Perioder, om Efteraaret især, saa vidt jeg husker. Var der særlig mange en Aften, og jeg ikke var med, kom Bedstefader ind og hentede mig, han vidste, jeg elskede disse glidende Lys. Haand i Haand stod vi mangan Gang og betragtede deres lette Flugt. »Vi faar andet Vejr,« sagde Bedstefader stille, og saa gik vi ind.

En Aften paa et Tidspunkt, hvor Bedstefader var meget syg, gik Fader og Karlene ud for som sædvanlig at fodre af ved Nitiden. Pludselig blev de staaende midt i Gaarden alle tre, thi se, midt i Kældervinduet brændte en Flamme, og fra Luften over

deres Hoveder klang det som af smaa Klokker. Den Nat døde Bedstefader.

Jeg har tidt tænkt over den Tildragelse. Det har maaske været en af de Lygtemænd, som vi saa ofte havde beundret, der vilde lyse den gamle trætte Mand hjem. Og Klokkerne? Ja, dem kan jeg ikke forklare mig, men der var tre voksne Mennesker, der fulgtes ad, og som pludselig standsede af samme Grund.²³⁾

BERETNINGER FRA ANDRE. I. Jeg har aldrig selv set en Lygtemand, men de gamle fortalte, at der i de fire store Moser, der omgiver Dauglykke, var mange Lygtemænd. For deres Øjne var det, som en lille spids Flamme med blaaligt Skær, der kunde se ud, som den hoppede fra den ene Side af Mosen til den anden, indtil den helt forsvandt.²⁴⁾

II. Paa Toftegaard i Langstrup brændte der Lygtemænd langs en Markvej ned til en Gaard, de kaldte for Hejedegaarden. De kunde se, at de sprang, men slukkedes, hver Gang de sprang. Saa brændte de lidt igen, og saa sprang de paany.²⁵⁾

III. Min Moder, der fra sit Hjem paa Rishøjgaard i Hedsbjerg i Aarene fra 1870 indtil 74, da hun selv blev gift og flyttede til Uvelse, ofte besøgte sin gifte Søster i Strandbjørstrup, fortæller, at naar hun ved 12-1½ Tiden om Natten kom til en Mose, som ligger lidt længere fremme og til Højre for Bonderup, naar man kommer fra Gilleleje, saa hun Lys brænde og bevæge sig, og naar hun senere fortalte sine Børn derom, sagde hun, at det var Lygtemænd.²⁶⁾

IV. Min Fætter, der bor i Esbønderup, har fortalt mig følgende, som er foregaaet for 30-35 Aar siden: En stille og mild Vinteraften gik han ved Nitiden ud for at fodre Heste. Hjemmet ligger lige Nord for Esbønderup By med aaben Gaardsplads ret mod

Nord og Udsigt over den store Tørvemose Birket. Da min Fætter vilde gaa ind i Stalden, saa han ret mod Nord, ca. 400 Alen borte, ligesom en Lygte bevæge sig en 5–6 Alen oppe i Luften. Lygten – eller Lyset, om man vil – saa han komme fra Vejen, som gaar fra Esbønderup til Dragstrup, bevæge sig temmelig hurtigt i østlig Retning, men det, som rørte ham mest, var, at samtidig med, at han saa Synet, hørte han ligesom et Barns Hjertegraad. Paa Stedet var jo intet Barn, da det hele var en stor Tørvemose. Han stod som lammet af Synet, men endnu mer af Barnegraaden, indtil Lyset hurtigt forsvandt i østlig Retning ind over Snevret Skov og stadig et Stykke oppe i Luften. Samtidig med, at Synet forsvandt, hørte han en Ræv hyle, rimeligvis opskræmt ved at se Lyset komme. Han skyndte sig ind i Stuen og fortalte sine Forældre om det, han havde set. De svarede begge: »Ja, det var en Lygtemand.«²⁷⁾

VILDFARENDE. I min Fars Barndom for en tres Aar siden fandtes Lygtemænd i Stenkilde Mose ved Karlebo, og i min Farmors Ungdom fandtes de i stor Mængde i Langstrup Mose. De viste sig som smaa Flammer, der ustandselig hoppede op og ned, og de bevirkede, at Folk, som gik paa Landevejen, ofte blev vildfarende, men hvis blot vedkommende – eller, hvis de var flere i Følge, blot een af Deltagerne – vendte sin Trøje eller Vest, saa blev de straks klar af Vejen igen.²⁸⁾

DEN MODIGE KARL. Da jeg var Dreng – jeg er nu 68 Aar – gik tre Karle fra Snekkersten Kro gennem Egebæksvang til deres Hjem, en større Gaard ved Mørdrup. I Græsengen Øst for Kystbanen – ja, den var ikke anlagt dengang – tændtes der om Aftenen i stille og taaget Vejr altid Lys. Paa et Sted i Nord stod det stille, andre Steder i Engen

bevægede det sig og forsvandt i Skoven. Folk var altid bange for at passere ovennævnte Sted, men da Karlene kom i Nærheden af Stedet, udbrød den ene: »Jeg er ligeglad, enten det er Gud eller Fanden, jeg skal vise jer, at jeg tør gaa derned!« Men da han kom til Stedet, hvor Lyset brændte, sank han sammen, og de to andre Karle maatte trods deres Angst og Mørket gaa ned til Engen, hvor de fandt ham liggende paa Jorden. De bar ham hjem, men om Nat-ten døde han, enten som Følge af de giftige Svovl-dunster, eller fordi han havde et for svagt Hjerte til det store Mod.

Selv har jeg i mine unge Aar set flere Lys, særlig i Skovmoser, men efterhaanden som Moserne er udgrøftede, er Lysene forsvundne.²⁹⁾

LYGTEMÆND OG SKATTE. I Nærheden af Vejby, et Sted, som den Gang kaldtes *Præstevangen*, laa et gammelt Hus, som vi kaldte *Kirsten Povls Hus*. I Nærheden af det lagde man i længere Tid Mærke til, at der brændte Lygtemænd, og man troede den Gang, at hvor der brændte Lygtemænd, var der en Skat begravet. En Kone, som særlig havde lagt Mærke til, at Lygtemanden var et bestemt Sted, gik derhen en Dag og gravede og fandt virkelig en lille Æske med gamle værdifulde Mønter i. Men siden saas Lygtemanden aldrig mere.³⁰⁾

BRÆNDEVINSBRÆNDEREN OG LYGTEMANDEN. Min Bedstemoder fortalte mig, da jeg var Dreng i Halvfemserne, en mærkelig Historie, som hendes Mand, min Bedstefader, havde oplevet i Hillerød og Grib Skov.

Sidst i Fyrerne boede mine Bedsteforældre, der hed *Lindeschou*, i Hillerød, ved Slotssøen, hvor nu Hotel *København* ligger, Haven gik ned til Søen, og min Bedstefader var en ivrig Fisker, særlig Aalefiskeriet

havde hans Interesse, mangelte Sommeraften laa han og fiskede Aal til langt ud paa Natten. Hans Fiskeri lod ham vist tit forsømme sin Forretning, han drev Brændevinsbrænderi, og han havde i den sidste Tid haft en Del økonomiske Bekymringer.

Paa sine Fisketure havde han altid Mad og et stort Krus Øl med, men det hændte tit, naar han skulde spise, at Øllet og en Del af Maden var væk, og han hørte saa, naar han skulde spise, en sagte Latter. Til sidst opdagede han, at det var en lille Lygtemand, som delikaterede sig med hans Aftensmad, han saa ham en enkelt Gang ved Bredden og beskrev ham til min Bedstemor som en lille Mandsling i graat Tøj med underligt lysende Ansigt. Min Bedstemor saa ham ogsaa selv engang og sagde, at han lignede en lille Dreng paa en 4 á 5 Aar, og af og til lyste det fra Huen ligesom Fosfor. Min Bedstefader hørte ham flere Gange sige:

»Lad Fisken fare,
jeg vil Dig vare.«

Og en Aften sagde den lille Mandsling:

»Langs Skovsøens Bund
maa Du gøre et Fund.«

Og gentog dette flere Aftener i Træk.

Min Bedstefader, som jo sad daarligt i det, tænkte, at der maaske laa en Skat ved Søen, og han gik nu flere Dage og ledte langs Slotssøen og Søerne ved Badstuen, men uden Resultat.

Saa en Aften, han igen fiskede, sagde den lille Mandsling inde paa Bredden:

»Min Fætter i Grib
mig gav et Hib,
jeg hjælpe vil
hans Skat Dig til.«

Dette gentog sig flere Aftener, og min Bedstefader fortalte Bedstemor det.

Saa en Aften, min Bedstefader var gaaet at fiske som sædvanlig, og min Bedstemor var gaaet i Seng, da han jo tidt fiskede til langt paa Natten, fik den lille Lygtemand min Bedstefader med til Grib Sø. Hvad der egentlig er passeret, vidste min Bedstemor ikke rigtig, eller ogsaa vilde hun ikke fortælle det, hun fortalte mig, at hun vaagnede tidlig paa Morgenstunden ved, at min Bedstefader kom ind i Sovekammeret, han var drivvaad af Mosevand, og hans Haar var paa den ene Nat blevet graat, han sagde: »Vi er rige nu, Lygtemanden holdt Ord,« men han vilde ikke sige noget ellers, men bad min Bedstemoder tie stille og aldrig tale om det. Min Bedstefader solgte straks efter Brændevinsbrænderiet, han fiskede aldrig mere i Søen og vilde ikke bo mere i Hillerød, han flyttede til Slagelse, hvor han anlagde et stort Bryggeri, »Povlsbjerg«, for den Skat, han havde fundet ved Grib Sø.

Min Bedstemor fortalte mig dog, at Bedstefader engang i Febervildelse inden sin Død talte om sin naturlige Oplevelse, som han vist genlevede i Erindringen, og da fortalte om, hvorledes Lygtemanden viste ham en Kasse med Guldpenge under Roden af et Træ i Vandet, men da kom en anden Lygtemand til, og de sloges, medens han flygtede med Kassen, han faldt i Vandet og var nær druknet. Min Bedstemoder endte med at sige: »Ja, min Dreng, der er mere mellem Himmel og Jord, end vi Mennesker kender.«³¹⁾

DEN GRIMME LATTER. Min Moder gik en Aftenstund fra Raagemark til Unnerup for at besøge en Kone. Ud paa Aftenen gik jeg tillige med en anden Dreng hende i Møde. Da vi kom over en Mose, som kaldtes Laugen, saa vi Skæret af en Lygte, samt hørte nogle Fodtrin noget til Siden for Stien. Vi troede da, det var Moder, og raabte til hende, hvorfor hun ikke

fulgte Stien, Lyset forsvandt, men der var ingen, der svarede os. Vi raabte igen, men saa var der pludselig noget, der slog en høj og grim Latter op, og saa var det, ligesom der gik en Hest og græssede foran os. Men der var ellers intet at se, vi blev angst og skyndte os hjem igen. Men da Moder siden kom, var der intet at høre eller se.³²⁾

VILDFARENDE. I samme Mose gik en Aften en Mand ad samme Sti. Han syntes ogsaa, at han saa en Lygte, og drejede sig om for at se efter den, men lige med det samme vidste han slet ikke, hvor han gik henad. Stien kunde han ikke mere finde, skønt han havde gaaet den Vej fra Barn af de Hundreder af Gange. Lige med et syntes han, at han faldt i en vandfyldt Tørvegrav; da han endelig kom op, gled han straks ud i en anden, og paa den Maade maatte han blive ved hele Natten. Hjemme sad hans Moder og Kone og var meget angst for ham. Da det begyndte at dages, gik Konen sammen med et Par Mænd ud for at se efter ham, og de fandt ham udmattet gaaende og trave rundt i Mosen. Men han var fuldstændig tør, der var ikke en vaad Trævl paa hans Krop, skønt han syntes, han havde været i mindst tyve Tørvegrave.³³⁾

OGSAA EN LYGTEMAND. Det var især i Langstrups mange Tønder Land store Mose, at Lygtemændene fandtes. Nu fortalte min Fader, at da han var Dreng, var der en Hjulmand, som havde nogle voksne Sønner, og de vilde se at komme til Bunds i Mysteriet Lygtemænd. De havde faaet oplyst, at saa længe man saa stift paa en Lygtemand uden at tage Blikket fra den eller blinke med Øjnene, kunde den ikke flytte sig af Stedet, men blinkede man med Øjnene, var der Tid nok til, at den kunde flytte sig. En Aften viser der sig et meget stort og klart Eksempel af en

Lygtemand at være, og Forsøget skal prøves. Altsaa staar den ene af dem og stirrer paa Lyset, medens den anden gaar fremad mod Lygtemanden. Naar han saa har gaaet et lille Stykke, raaber han til ham, der holder den bundet med Øjnenes Magt, at nu kan han komme »for nu har jeg den med mit Blik.« Saa dan skiftede de en Tid, for der var mange Diger, Grøfter, Volde og Tørvegrave at passere. Det gik langsomt, men Lygtemanden holdt de bundet med Øjnenes Magt, og den blev større og større, og efterhaanden som de kom længere ud i Mosen, syntes de at høre Stemmer, og det løb dem koldt ned ad Ryggen. Men frem maatte de, og hvem skildrer deres Forbavselse, da de ser Mennesker bevæge sig og genkender dem som Folk fra Byens Gaarde, der var ved at skulle trække en Kvie op ad et Dige. Det var den Lygte, de havde med, der agerede Lygtemand. Hjulmandens Sønner hjalp til, saa de fik Kvien op ad Diget, og siden den Tid fik Lygtemændene Fred for dem.³⁴⁾

ST. ELMSILD. I. Min Fætter har ogsaa fortalt mig om *St. Elmsild*. Det, jeg her vil gengive, er foregaaet for 40—45 Aar siden, da min Fætter var en Dreng paa 14 Aar. Hans Fader solgte og kørte med Halm til Helsingør, blandt andet solgte han i mange Aar Foder til de mange Heste paa Wibroes Bryggeri. En Aften de kørte fra Helsingør og var naaet gennem Klosterris Hegn tæt ved Horserød Smedie, saa min Fætter i Vejgrøften ved venstre Side af Vejen en 8—9 Lys staa i Rundkreds og lyse op. Fader og Søn standsede Vognen, og Drengen sprang af og rodede med Piskeskafte op mellem Lysene, og tænk, Lysene blev siddende paa Piskeskafte en Stund og lyste op. Det var, sagde hans Fader, *St. Elmsild*.³⁵⁾

II. For godt tredive Aar siden kørte jeg en Aften

midt i Juni for nogle Københavnerne til Nøddebo. Da vi var kommet igennem Stenholts Vang, var Klokken henad 12, vi saa da i den stille Sommernat et usædvanlig smukt Syn: Elmsild brændte i klare Flammer fra Vejen og hen til det Sted, hvor Smed Bille dengang boede. Det var en lille blaalig, spids Flamme med et blegt Skær, omtrent som naar et Tællelys er tændt, enkelte af dem lidt større. De begyndte som en lys Plet i Græsset, saa brød de ud i Flammer og gik langsomt ca. en Al. i Vejret, hvor de blev staaende, indtil de slukkedes, saa skød et andet op et Stykke derfra, og saaledes blev de ved at veksle. Der var en halv Snes Lys oppe paa een Gang, nogle af dem kom ikke i Flamme, men blev liggende som en lys Plet i Græsset. Naar der stod en Busk ved Vejen, kunde det træffe, at Lyset kom til at sidde paa en Gren, saa det lignede Lys paa et Juletræ. Men disse Lys er ikke det samme som de frygtede Lygtemænd.³⁶⁾

SAGN FRA GRIBSKOV

YTTEREN PAA DEN HVIDE HEST. Før i Tiden lavede de Koste af friske Birkeris, som de skar af Træerne. Engang var min Kones Bedstefader sammen med en Søn og en anden Mand ude at skære grønne Birkeris til Koste. Det var oppe ved en Vej, som vi kalder Bomvejen, og som gaar fra Pælehuset og til Helsingevejen. Da kommer der en Rytter paa en hvid Hest, og saa spørger min Kones Bedstefader, der stod inde paa Jorden og samlede Risene op, som Sønnen sad oppe i Træet og skar af, hvad Klokken var, men den anden svarede ikke. Saa siger Sønnen: »Kan du ikke svare?« Rytteren forsvandt, men lidt

efter faldt Sønnen ned af Træet og slog sig, saa han blev Krøbling Resten af sin Tid. Saa nogen Tid efter faldt min Kones Bedstefader ned af et Træ. Han faldt i en Myretue og kunde ikke komme derfra, han havde brækket et Ben. Da de fandt ham, blev han kørt paa Sygehuset, hvor han døde. Den tredie Mand, der var med til at skære Birkeris, var længere inde i Skoven. Han saa ikke noget til Rytteren paa den hvide Hest, og han kom heller ikke noget til.³⁷⁾

ELLEPIGER. Der var en Kone ude paa Karlebo Overdrev. Hun fortalte, at den Gang hun var Barn, gik hun tidt sammen med andre Børn og plukkede Bær i Skoven. Da de en Dag var oppe i Grib Skov, kom der pludselig saadan nogle underlige Piger hen til dem. De var i lyse Gevanter og havde Huer paa med røde Baand og Sløjfer. Disse Piger gav sig til at danse rundt om Børnene. Den lille Pige blev ikke saa lidt benovet over dette her, og hun kunde ikke bagefter huske alt, hvad de sang, men følgende huskede hun da:

»Skal vi hjælpe at plukke jeres lille Kurv fuld af Bærrene de røde.«

Men lige paa een Gang forsvandt de dansende Piger over en Grøft og ind i noget tæt Buskads. Da den lille Pige kom hjem og fortalte om den mærkelige Oplevelse, sluttede hun med at sige: »Og tænk, saa var de hule i Ryggen!« »Ja, det var Ellepiger,« svarede Moderen.

Denne Begivenhed ligger nu mange Aar tilbage i Tiden, men Konen forsikrede, det var sandt. Hun havde set dem.³⁸⁾

DEN SORTE HUND. At voksne ogsaa kan opleve mærkelige Ting i Skoven, og at det ogsaa kan hænde i vore Dage, viser en Oplevelse, som en af mine gode Bekendte, der døde for et Aars Tid siden, havde ved

højlys Dag for et Par Aar tilbage. Han kom cyklende fra Nøddebo ad Stenholt Mølle til, men allers bedst som han kørte, kunde han næsten ikke træde Cyklen. Den blev saa tung, saa tung, og det var endda ned ad Bakke, det var det mærkelige ved det. Han stod af og undersøgte Cyklen, men der var intet i Vejen. Han forsøgte paany at køre, men der var stadig noget i Vejen. Et Stykke henne drejede han til Højre ind i Skoven, men først da han var kommet til en stor Bøg, de kaldte Hjørnebøgen, og som stod, hvor flere Veje mødtes — den er senere fældet —, slap det ham, og nu gik Cyklen saa let, som var det genem den klare Luft.

Ved sin Hjemkomst fortalte han Hændelsen til en Nabo, der har et særlig godt Kendskab til Grib Skov, og han svarede: »Du har nok været i Nærheden af den sorte Bom!« Og om denne Bom har vedkommende fortalt mig følgende: Ved Nøddebovejen er der ved Indkørselen til Nøddebo Holt en sort Bom, som kaldes Holtebommen. Der gik om Aftenen en sort Hund, og hvis man tiltalte den, kom man i Fortræd paa en eller anden Maade. To Mennesker fra Nøddebo var en Aften kommet der forbi og havde truffet Hunden. De havde tiltalt den, men Resultatet blev, at de begge blev syge, og de kom ikke op mere.

Min Hjemmelsmand fortæller, at naar hans Kones Søster for mange Aar siden skulde forbi Holtebommen om Aftenen, løb hun altid en stor Omvej.

Dette »noget« dær ved Holtebommen mente man saa var det, der havde gjort, at ovennævnte Mand ikke kunde træde Cyklen.³⁹⁾

VED SORTE DAMME. Min Moster, der er 85 Aar, har fortalt mig følgende Oplevelse, som hun havde som Barn i Grib Skov. Mine Bedsteforældre boede i Kagerup, og de havde en Datter, som var gift og

boede i Fredensborg. Saa var min Bedstefader og to af hans Døtre gaaende derhen paa Besøg. Det blev ud paa Natten, før de gik hjem, de gik gennem Skoven og forbi *de sorte Damme*, og da de kom dertil, blev Bedstefader borte, og han var ingen Steder at se. De troede straks, han var blevet tilbage i et nødvendigt Ærinde, men da der gik en Stund, og han ikke kom, begyndte de at søge efter ham. Da saa de en mørk Plet inde paa Dammen (de hedder jo nok *de sorte Damme*, men der er ingen Vand i dem). Der var Rækværk for, men over kravlede den ene af Pigerne og gik derhen, det var saa hendes Fader, som laa dær, og han kunde ikke røre sig, da hun kom derhen, men hun fik da hjulpet ham saa meget, saa han lidt efter lidt rejste sig og begyndte at gaa. Han fortalte, at ligesom han gik, blev han løftet op over Rækværket og lagt derhen, hvor hun fandt ham. Han havde gaaet i Vejen for noget, som skulde frem; der var ingen, som havde set noget, men naar det var saadan noget Spøgeri, som skulde frem, saa flyttede det alt, som gik i Vejen for det.

Da de kom hjem, begyndte Pigerne at fortælle deres Mor det, men det fik Faderen dog forhindret. Der maatte nemlig aldrig tales om saadan noget, før Solen var staaet op, for ellers fik de varigt Men af det. Min Bedstefader slap godt fra det, han havde kun lidt Værk i den ene Side, men det var, fordi de var begyndt at tale om det. Havde de helt ladet være, saa var han heller ikke kommet til at mærke noget.⁴⁰⁾

I MIDNATSTIMEN JULEAFTEN. I min Barndom hørte jeg følgende fortælle. En gammel Mand — vistnok en Skovløber — som boede i Udkanten af Grib Skov, gik en Juleaften sent en Tur i Skoven, fulgt af sine to store Hunde. Da de kom et Stykke ind i Skoven i Nærheden af en stor Eg, standsede Hundene, stak

Halerne mellem Benene og knurrede. Manden maatte staa stille, da Hundene vedblev at kredse om ham, saa han ingen Steder kunde komme. Han hørte nu en Lyd fra Jorden under Egen som et spædt Barns klynkende Graad, men der var intet at se. Uhyggelig til Mode trak den gamle Mand sit Ur op af Lommen og saa, at det viste lige tolv. Efter et Øjeblik Forløb standsede Graaden. Hundene sprang glade af Sted mod Hjemmet, fulgt af den gamle. Næste Juleaften gik han til Egen igen, og det samme gentog sig paany med Hundene og den klynkende Graad. Han havde i Mellemtiden været paa Stedet en Hverdagsaften ved samme Tid, men da var alt tyst og stille, og Hundene sprang lystigt forbi Egen. Den gamle Mand troede, at der i gamle Dage var en Kvinde, som paa selve Juleaften havde dræbt og begravet sit nyfødte Barn under Egen.⁴¹⁾

PIGEN MED BARNEVOGNEN. Min Bedstemoder fortalte, at hun i sine unge Dage trillede til Hillerød efter Post. Da hun en tidlig Morgen var kommet forbi Kagerup, saa hun foran sig paa Vejen en ung Pige, der skubbede en Barnevogn med et Barn i foran sig. Hun kunde slet ikke høre hende køre, men hele Tiden se hende. Hun skyndte sig, alt hvad hun kunde, for at naa hende og muligvis komme til at tale med hende, men hvor meget hun end skyndte sig, saa blev Afstanden ved at være den samme. Til sidst blev hun ked af det og sagtnede lidt, men saa gjorde Pigen det samme, saa Afstanden blev den samme, indtil de naaede Tupsdam. Her drejede Pigen med Barnet ned og var pludselig forsvundet. Det mentes, at det var en Pige, der havde ødelagt sit Barn dær.⁴²⁾

GRIB SØ. I. Grib Sø er uden Bund, eller rettere: den bliver stadig dybere; det skyldes Guds Vrede; her laa en Gang et Nonnekloster, men Nonnerne interes-

serede sig mere for Klosterbrødrene i Esrom end for Vorherre, derfor aabnede Jorden sig og slugte Klosteret. I stille Aftener kan man høre Klokker ringe fra Dybet.⁴³⁾

II. Min Svigermoder har som ung Kone plukket Bær i Grib Skov, og naar de kom op til Grib Sø, hændte det engang, at de saa gammeldags Baade sejle ude paa Søen, fyldt med Folk i gammeldags Dragter, de kunde ogsaa høre Musik fra Baadene, men lige paa een Gang opløstes det hele og forsvandt.

De mente, det stammede fra Dronning Margrethes Tid, for hun opholdt sig saa meget ved Søen.⁴⁴⁾

ELLEPIGER OG HØJFOLK

FISKEREN OG ELLEPIGERNE. En Fisker fra Tisvildeleje gik for mange Aar siden en sen Aften helt inde ved Harehøj. Da han følte sig tørstig, lagde han sig ned for at drikke af en nu udtørret Kilde. Da saa han i Vandspejlet to Elverpiger staa bag sig, en ung og en gammel. Da han rejste sig op, vilde den unge fare ham om Halsen for at kysse ham, men han gjorde skyndsomst omkring og løb alt, hvad han orkede, ad Hjemmet til. Elverpigerne forfulgte ham, men skønt de fik Hjælp af en Hare, lykkedes det dem ikke at indhente ham. Han begik nu den Fejl at fortælle sin Oplevelse, inden han havde sovet, og det maa man ikke, naar man har haft med Troldtøj at bestille, og Følgen var, at Fiskeren blev tumbet alle sine Dage.⁴⁵⁾

KLODALSKONGEN OG ARNAKKEKONGEN. Naar man ad Landevejen fra Tisvilde naar op paa Holløse Bakke, har man til Højre en storslaaet Udsigt, man ser Ti-

birke Kirke, Tisvilde Hegn og Ramløse Højdedrag i Baggrunden. Imellem de vældige Bakker ligger den dybe Klodal, og her boede Klodalskongen. Undertiden gæstede han med Følge Kongen, som boede inde i Arnakkebakke ved Frederiksværk, og denne aflagde igen Besøg hos Klodalskongen. Efter dette Gæsteri drog man forbi Tofte Kilde, og her vandede Kongerne deres Heste. Saa gik Vejen over Øvrevangs Marker, Vejsporet ses den Dag i Dag og gaar under Benævnelser *Djævlevejen*. Aar 1799 blev Klodalskongens Søn gift med Arnakkekongens Datter, de var dengang ganske unge, Brudgommen fem Hundrede Aar og Bruden fire Hundrede, men blandt Troldtøj regnes det for at være den bedste Alder.

At denne Begivenhed kom til Menneskers Kundskab, gik til paa følgende Maade. En Pige paa en af Gaardene i Holløse kom sent hjem en Nat, og da saa hun en af Nisserne i Klodal staa og trække Vand op af Brønden. »Skal I have Gilde?« spurgte Pigen. »Ja, Brylluppet staar paa Arnakke, Brudeparret kommer hjem Kl. 3 i Nat,« svarede Nissen. Det var midt i August, og Pigen besluttede sig til, at hun vilde se den Brudfærd, hun vidste, at naar man gik i sit lovlige Ærinde, gjorde Troldtøjet ingen Fortræd. Hun lod være at gaa i Seng, og da Klokken var blevet halvtre, tog hun en Malkespand og gik ind paa Marken, hvor hun begyndte at malke Køerne.

Som hun nu sad, saa hun Brudetoget komme: Et saare langt Tog af bare Puslinger, der ikke var større end en Halvandenpægls Flaske. Forrest kørte Brudeparret. Han havde en lille Guldkrone paa Hovedet, og hun havde et langt, hvidt Slør af et saa fint Stof, at Pigen aldrig havde set Mage dertil. Selve Klodalskongen var en ærværdig gammel Nisse med langt hvidt Haar under den røde Hue med Guldkvast ned

ad Siden. Klodalsdronningen var en køn gammel Nissekone, der sad statelig ved Kongens Side.

Hundrede Aar senere saa en anden ung Pige, der sammen med sin Fader havde været paa Besøg i Tibirke Bakker, Arnakkekongen vende hjem fra en Visit hos Klodalskongen. — Den moderne Teknik har nu for stedse afskaaret Kongerne fra at besøge hinanden.⁴⁶⁾

STAVLEHØJENE. I min Barndom boede vi i Nærheden af *Stavlehøjene* ved Holløse. Dær fortalte min Bedstemoder, at hun som Barn mange Gange havde færdedes paa Højene, og at det var en Fornøjelse for Børnene at lægge Øret til Jorden og høre paa, hvordan de færdedes nedenunder og klingrede med Fade og lignende, men det var Børnene strengt forbudt at ligge der.

Hun fortalte ogsaa, at en Mand i Nærheden var paa Jagt efter en Ræv. Han skød den ogsaa og saa, at den faldt, men da han kom til Stedet, hvor han saa, den trillede om, var der ingen Ræv. Han ledte en Tid, men omsider blev han lidt underlig ved det og skyndte sig hjem. Men næppe var han kommet i Seng, før der begyndte et saa skrækkeligt Spektakel, som om Gaarden skulde vælte, og Dagen efter var han syg og kom ikke af Sengen i otte Aar. Man saa en Dag stod han op og passede sit Arbejde som sædvanlig.

Samme Høje havde en Mand begyndt at grave af og køre ud paa Marken, men hver Gang han havde kørt Jord om Dagen, døde et af hans Kreaturer om Natten. Saa holdt han op, og siden har Højene faaet Fred.⁴⁷⁾

LYSHØJ. En gammel Kone, Ane Larsdatter, fortalte, at da hun var ganske ung og tjente i Lyshøj, var der altid fra den nærliggende Høj og til Gaardens Brønd

en nedtraadt Sti. Selv om de pløjede den op, blev den straks traadt til igen.

Engang til en Højtid havde de brygget Øl og bagt Brød, men da de kom op om Morgen den Dagen efter, var baade Øl og Brød borte, men i Stedet for stod der en hæl Tønde Malt og to Tønder Rugmel, altsaa meget mere, end der var taget, saa maatte de jo i Lag med Arbejdet igen. De mente, at de underjordiske fra Højen skulde haft Gilde og ikke selv havde haft Tid til at lave til.

En Dag pløjede en Husmand i Nærheden af Højen. Da han kom hen til den, saa han, at der midt i Plovfuren laa en Bagerovnsrage, som var gaaet i Stykker. Der laa ogsaa Hammer og Søm. Han lavede den i Stand og stillede den tilbage igen. Da han lidt efter kom tilbage til Stedet, stod der en Skaalkage — en Slags Kager, Folk plejede at lave, naar de bagte Brød — samt en Snaps Brændevin, og han tog ganske rolig begge Dele, idet han mente, at det var som Tak, fordi han havde gjort deres Værktøj i Stand.⁴⁸⁾

ELVERHØJ ligger i Landsbyen Barup paa Stevns, min Mormoder er født paa den Gaard, paa hvis Mark den ligger. Hun fortalte, at hun, naar de i Høstens Tid gik til langt ud paa Aftenen og arbejdede i Marken, havde set Højen rejse sig paa fire gloende Pæle, og Elverfolkene dansede. Hun fortalte ogsaa, at hendes Bedstefader, en Dag han kørte forbi Højen, der ligger tæt ved Vejen, blev raabt an derhenne fra og fik Ordre til at bringe følgende Besked: »Sig til Atte, at Date er død.« Da han kom hjem til Gaarden, fortalte han det, men da han sagde det, var der en Stemme nede fra Kælderen, der raabte: »Er Date død, saa maa jeg skynde mig hjem.« Da de senere kom ned i Kælderen, stod der en Kobberkedel med noget Øl i paa Gulvet, den havde Elverfolkene glemt. Denne Kedel findes endnu paa Gaarden.⁴⁹⁾

TROLDKEDELEN. For mange Aar tilbage var der en stor Hungersnød over Danmark, og ude paa Stevns, hvor Troldkedelen findes, var det rigtig galt, men Sagnet fortæller, at paa den Gaard, hvor Troldkedelen er, var der ingen Nød, for naar man savnede noget, saa gik man blot hen til Kedelen, og dær var da altid det, man manglede.⁵⁰⁾

TJØRNEN PAA ELVERHØJ. I. Paa Elverhøj er et meget gammelt Tjørnetræ, og ingen kan huske, hvor- naar det er plantet, det har været fuldstændig ens at se paa i lang Tid, og Sagnet fortæller da følgende om, hvordan det er kommet der: Dær, hvor nu Stevns Aaen løber, var der for mange Aar tilbage en stor og dyb Fjord, og der blev holdt mange Slag ude paa den. Det var da engang, at Høvdingen paa Stevns sejrede over sin Fjende, han troede da, at det var Højfolkene oppe fra Elverhøj, som havde hjulpet ham, og derfor plantede han en Hvidtjørn paa Højen som Tak for Hjælpen. Hvidtjørnen staar endnu paa Højen, og dær er den at se den Dag i Dag.⁵¹⁾

II. Paa en Mark, der hører til Barup By, Hellested Sogn, Præstø Amt, ligger der en Høj, som hedder *Elverhøj*, og i den boede der for mange Aar tilbage nogle Højfolk, som ellers var venligt stemt mod Beboerne i Byen, men de taalte ikke, at der blev ryddet noget af den Tjørn væk, som gror paa Højen, og Sagnet fortæller da, hvordan de hævnede sig paa Udøveren: Den Mand, som boede i Gaarden, hed Jens Olsen, og han kunde ikke lide, at der var saa mange Tjørne paa Elverhøj, for Grenene strakte sig ud over den Jord, som ligger nærmest ved Højen. En Dag besluttede han, at nu skulde det have en Ende, og han sleb da den store Buløkse og gik op paa Højen og fældede alle de Tjørne, der generede ham, saa gik han hjem og i Seng, men da han vaag-

nede næste Morgen og kom ned i Hestestalden, saa han, at hans de to bedste Heste laa i deres Baase og var døde. Saaledes hævnede Højfolkene sig, og saaledes har de hævnnet sig mange Gange, og Tjørnen paa Elverhøj er der den Dag i Dag. Der bliver aldrig ryddet noget af Tjørnen væk, men den faar Lov til at brede sig, saa meget den vil.⁵²⁾

TROLDTØJ OG BARNEFØDSEL. I Kanehøj boede i gamle Dage en Trolld, der huserede stærkt i Folks Fantasi. Han var særlig slem til at ombytte nyfødte Børn med sit eget Afkom, og derfor var det Skik, naar der hentedes Jordemoder i Skelskør, at sende to Mand med Vognen. Den ene skulde sidde bag ved Jordemoderen og holde i hendes Overtøj, ellers tog Trolden den Plads og kom derved til Stede ved Barselfærden. Forøvrigt sikrede man sig yderligere ved straks at anbringe en Synaal eller andet Staal i nyfødte Børns Hue. Og dog kunde der ske en Forbytning, men disse menneskelignende Væsener blev kun smaa og tykke, sagde man.⁵³⁾

EN SKIFTING. I Solrød er der en Del Kæmpehøje, og der fortælles om dem, at Højfolket om Natten gik ind i Folks Huse og ombyttede deres Smaabørn, endnu inden de var døbt. Det var saadan, at saa snart de var kristnet ved at blive døbt, var der ingen Fare for Ombytning. Folk lod derfor gerne deres Børn døbe en eller to Dage efter Fødselen. Der fortælles saaledes følgende om et Barn i Solrød. Hos en Familie havde de faaet et Barn, og et Par Nætter efter Fødselen, endnu inden Barnet var døbt, hørte Manden pludselig en Nat en underlig Pusten eller dæmpet Lyd inde i Stuen, hvor Barnet laa. Han syntes, det lod noget mistænkeligt, og tænkte, der maatte være noget galt paa Færde. Han stod op og vilde tænde Lys, men det var ham umuligt at faa Ild, saa

han kunde faa tændt Tællelyset. Barnet, som var en Dreng, laa inde i Stuen om Morgenens. Men Forældrene var sikre paa, at det var en Forbytning. Og Barnet var jo heller ikke døbt endnu, saa Højfolket kunde sagtens tage det og lægge et af deres i Stedet for. Drengen var nemlig daarlig i Hovedet, og efterhaanden som han voksede til, foretog han sig ikke andet end gaa fra Hjemmet og ud til en af de nærliggende Høje, og paa Toppen af denne stod han saa i flere Timer hver Dag. Folk syntes ogsaa, det kunde se ud til, at han følte sig hjemme dær. De mente saa, at det var Højfolket fra denne Høj, der havde forbyttet ham, og Højen nok var hans rette Hjem.⁵⁴⁾

RINGEN PAA BORLUND. Borlund er en stor Sandbakke, der som en Halvø rager ud i Roskilde Fjord. Paa Sydsiden af Bakken er Græsset i en stor Ring meget mere mørkt end noget andet Sted paa Bakken, den Ring er fremkommet ved, at Trollden, der bor i Bakken, hver Aften tøjrede sin Hest dær. Naar Hesten løber rundt, bliver Græsset nedtrampet, og det er derfor om Morgenens og hele Dagen meget kortere og mørkere end noget andet Sted.⁵⁵⁾

BUNDET TIL SOLOPGANG. Min Bedstefader havde en Gaard paa 50 Td. Land, der laa Vest for Sasserup i Søstrup Sogn, Holbæk Amt. Hans Navn var Peter Christensen, en Mand, der var i Besiddelse af en jernhaard Flid, for da han købte Gaarden, var der sytten Stendysser, hvoraf han ryddede de tretten. En af disse, der laa ned imod Byen Tingtved, havde fem Underliggere og en mægtig Dæksten, Dyssen blev forhen i Tiden brugt til Tingsted, og derfra stammer Navnet Tingtved. Denne Gaard er nu udstykket, Hovedparcellen ejedes af Frederik Petersen, Sasserup. Hos min Bedstefader boede en Farbror, der

var ugift, og som hed Ole Christensen, han gik en Midnatsstund hjem fra Naboens Gaard, hvor han havde spillet Kort, men paa Marken, der nu er delt mellem Sognefoged C. Jensen og Villads Andersen, mødte han en lille Mand, Ole Christensen hilste høfligst paa ham, men den lille Mand hilste ikke igen, hvorover Ole Christensen blev meget fornærmet og brugte Mund over for den lille, idet han gik videre, den lille fulgte med, og lige ved Skellet mellem Jens Larsens og min Bedstefaders Mark laa der en stor Dysse, ved den standsede den lille Mand og sagde: »Se, her er mit Bo, og her er min Gryde, og her skal du staa, til Dagen den gryer den røde.« Og han maatte staa der, til Solen steg i Øst, først da kunde han gaa derfra, og da han kom hjem til min Bedstefar, var han drivende vaad af Sved. Denne Fortælling er fortalt mange Gange til mig af min Familie.⁵⁶⁾

TROLDEBRYLLUP. Uden for Snese By ligger en Bakke, som kaldes Delhøj, i den boede der nogle Trolde. Engang skulde en af Troldedøtrene giftes, men da hun skulde klippe og sy sit Brudetøj, manglede hun baade Saks og Synaal, hun gik da ned til Beboerne i den neden for Bakken liggende Gaard, hvor hun henvendte sig til Konen, som flere Gange havde hjulpet Familien i Højen, med Bøn om Laan af disse Ting. Konen var ogsaa villig til at hjælpe dem denne Gang, men udbad sig som Gunst herfor Lov til at maatte se paa Bryllupsstadsen. Rigtig nok forudsagde Troldmøen, at det vilde koste hende en Ørefigen, men det lod Konen sig ikke afskrække af, da hun var meget nysgerrig efter at se, hvorledes det gik til ved et saadant Bryllup. Hun fik da noget Salve til at smøre Øjnene med, for at hun kunde se hele Stadsen, samt Underretning om, hvad Dag Brylluppet skulde staa. Da Dagen kom, smurte Konen Øjnene med Salven,

men hun saa ikke noget til Brudetoget førend om Aftenen, da alle Folkene var samlede om Nadverfadene, saa kom pludselig hele Toget igennem Stuen for at drage op til Kirken, hvor Vielsen skulde foregaa paa den høje Bakke uden for Kirkegaardsmuren. Toget gik lige igennem Huset i en ret Linie. I Spidsen red Brudgommen nok saa statelig paa en Vædder med tre Ben og en Stump, mèn just som denne passerer forbi det fyldte Mælkegrødfad, tager Stumpen fat og vælter Fadet med dets Indhold hen ad Bordet. Den gamle Kone, der jo ene kunde se, hvorledes det hele gik til, gav sig hjertelig til at le, men Manden, som troede, at hun lo, fordi Maden spildtes, blev vred, og gav hende en paa Øret med sin Træske, idet han sagde: »Ler du af, at den gode Mad spildes.« Men den gamle Kone raabte: »Se dær, se dær!« Men nu var der intet at se mere, hverken for de andre eller hende, thi da hun lo, saa Taarerne kom hende i Øjnene, tørrede hun dem med Forklædet, og med det samme tørrede hun Salven af.⁵⁷⁾

NAURBJERGHØJEN. I. I Kirke Skensved Sogn har der i gamle Dage ligget en Høj, som blev kaldt for Naurbjerghøjen. En Karl fra Højelse havde en Dag været inde i Jersie og besøgt sin Kæreste; da han red hjem, kom han forbi Højen, og da saa han, at den havde rejst sig paa fire gloende Pæle. Troldfolkene holdt Gilde derinde med Dans. En Troldkælling kom ud og rakte Karlen en Drik i et Sølvbæger. Han kastede Bægerets Indhold bagud, en Draabe faldt paa Hesten, og dær blev Haarene svedet af, men Karlen red i fuld Firspring mod Højelse med Bægeret, medens Troldkællingen fo'r efter ham med en Grødslev. Han var ved at blive indhentet, men en Troldkælling, der var fornærmet over, at hun ikke var budt med til Gildet, raabte efter Karlen: »Rid af det boldre ind paa det

knoldre.« Hun mente dermed, at han skulde ride af Vejen og ind paa Pløjemarken. Han skulde ride paa tværs af Plovfurterne, for saa maatte Troldkællingen træde paa hver Fure for ikke at komme til at gøre Korstegn. Dermed naaede Karlen tidsnok op til Højelse og fik kastet Bægeret ind paa Kirkegaarden paa indviet Jord. Dermed var han frelst, og Bægeret blev brugt til Alterbæger.⁵⁸⁾

II. Ved Naurbjerg har der ligget to Høje, men Troldfolkene, der boede i disse Høje, var i Strid med hinanden. En Dag kom en Dreng løbende, han kastede en Sten ned i den ene Høj, og Stenen faldt lige ned i Troldkonens Middagsgryde, herover blev hun vred og løb efter Drengen, men saa raabte Troldene fra den anden Høj: »Løb fra det boldre ind paa det knoldre, ellers tager Etben dig.« Drengen løb saa tværs over Agrene, for Troldkonen kunde ikke komme over en Ren. Da Drengen naaede hjem, var han saa udmattet, at han faldt om.⁵⁹⁾

RYTTEREN OG ELVERPIGEN. Paa en Mark i Valløby i Stevns ligger der en Høj, som kaldes Snoghøj, og efter Sagnet kom her engang en Rytter forbi en Aften, og han saa da til sin store Forbavselse Højen staa paa fire gloende Pæle. Han red derfor op til Højen, og da kom der en Elverpige ud og bød ham et Glas Vin af et Guldbæger, som hun rakte ham, men Rytteren anede Uraad og kastede Vinen og Bægeret bagover, nogle Draaber faldt paa Hesten, og dær, hvor de faldt, gik Haarene straks af. Nu red Rytteren straks væk saa hurtigt, Hesten kunde bære ham, men da Elverpigen saa dette, forvandlede hun sig straks om til en gammel Heks og løb efter ham. Da de nu naaede noget hen ad Vejen, kom de til et gammelt Hus, hvor der ogsaa boede en gammel Heks, som var Uvenner med hende i Højen; da denne saa dette, raabte hun

til Rytteren, at han skulde ride fra det bollede til det knoldede, hvilket vil sige, at han skulde ride fra Landevejen og ind over Pløjemarkerne, og her kunde Heksen ikke følge med, hvorover hun blev saa rasende, at hun tog en Sten og kastede den efter Rytteren, som hun dog ikke ramte, men som blev kastet med saadan en Kraft, at den røg ind i Muren i Haarlev Kirke, hvor den sidder den Dag i Dag med et tydeligt Mærke af Haandens fem Fingre. Guldbægeret, som siden blev fundet, bliver endnu brugt til Alterkalk.⁶⁰⁾

TROLDENE SPINDER. I Nærheden af os ligger der en Bakke, som kaldes Bøgebjerg. I den troede Folk i gamle Dage, at der boede Nisser og Trolde. Nedenfor Bakken laa et Hus, og dær boede en Kone med sin Søn. Konen havde en Rok, men hvis hun ikke tog Snoren af den om Natten, saa kom Nisserne og Troldene og spandt. Naar Drengen somme Tider vaagnede om Natten, hørte han Rokken gaa, og saa mente han, at det var for, at hans Moder havde glemt at tage Snoren af.⁶¹⁾

DE VENLIGE BAKKEFOLK. I Ordrup er der en stor Bakke, som hedder *Barnebakken*, dær skal engang have boet nogle smaa Bakkefolk, de levede i god Forstaaelse med Beboerne i Byen og kom ikke saa sjældent for at laane Fødevarer, men bragte altid rigeligt tilbage. Ligeledes skete det, at de skulde have maalt deres Penge, saa gik de til en af Gaardene for at laane en Skæppe til at maale Pengene med. Alle vilde gerne laane dem Skæppen, for der var altid stukket nogle Guldskillinger ned ved Bunden og i Sprækkerne, hvor der kunde sidde nogle, det var Betaling for Laanet. Om Aftenen, naar Byens Karle vandede Heste i Gaardkæret, kom Bakkefolkene ogsaa og vandede deres Heste, de var beslaaet med Guldsko. Engang tabte

en af deres Heste en Sko, og en af Karlene fandt den og gav den til Bakkefolkene, for dette fik han en stor Belønning.⁶²⁾

TROLDENE I KONGSHØJ. Kongshøj ligger paa en Mark, som hører til en Gaard, der har faaet Navnet efter Højen og hedder »Kongshøjgaard«. Nu fortæller Sagnet, at da Gaarden første Gang brændte, den er nemlig brændt to Gange, vilde de flytte den op til Sognevejen, da den laa et godt Stykke nede paa Marken. De begyndte derfor at grave Brønd oppe ved Vejen. Men det vilde Troldene ikke tillade, for lige ved Siden af laa Kongshøj, saa det blev for nær deres Enemærker. De blev derfor enige om at standse Arbejdet, og nu var det lige meget, hvor meget Folkene gravede i Brønden om Dagen, for hver Morgen var den fyldt med Sten og Sand. Saa opgav de til sidst, og derfor ligger Kongshøjgaard stadig langt fra Vejen paa sin gamle Plads, og Troldene kunde faa Lov til at leve i Fred og Ro oppe i deres gamle Høj.⁶³⁾

HØJENS JORD HÆVNER. Et Sagn fortæller, at paa en Gaard i Engvang, Kirke Helsing Sogn, gik Konen engang op paa en Høj, der laa dær paa Marken, for at hente Jord til at plante Blomster i, men fra det Øjeblik Jorden var kommet inden for Husets Enemærker, blev der Uro overalt. Et lille Barn, de havde og laa i Vugge, blev hver Nat vugget saa kraftigt, at det trillede ud. Hestene i Stalden sparkede og slog, og Køerne brølede, men alt dette ophørte, saa snart Konen havde bragt Jorden tilbage til Højen igen.⁶⁴⁾

NEDGRAVEDE SKATTE

KATTEN I ELLEKRATTET. Far har fortalt en Begivenhed fra Roland. Dær boede en gammel Mand ved Navn Børge, og da han døde, sagde han til sin Søn, at han ikke maatte rydde et Ellekrat, som fandtes paa Gaardens Mark. Men som Aarene gik, blev det daarligere og daarligere med Familien og Gaarden. Alting gik skævt, og til sidst havde de hverken at bide eller brænde. Da fandt Manden paa at rydde Ellekrattet, og han fandt da en stor Gryde med Penge nedgravet, og fra den Dag af gik det fremad for dem, og der blev Velstand paa Gaarden.⁶⁵⁾

DET BRÆNDTE FOR PENGE. Min Fader tjente som Dreng paa Gaarden Graftebjerg i Langstrup, det ligesom en tres Aar tilbage i Tiden. Naar de sad inde i Stuen, saa de ofte, at det brændte op ad det ene Hjørne af den ene Længe. De mente, der var begravet nogle Penge fra Krigens Tid, men det blev aldrig undersøgt.⁶⁶⁾

SKATTEN I LANGSTRUP. I Langstrup By har der ligget 22 Gaarde. Efter Udskiftningen blev en Del af dem flyttet ud paa Marken, men Gaardspladsen beholdt de alligevel. Paa en af disse Gaardspladser nede i Byen brændte det ogsaa, men der var ingen, som turde gaa hen til det. Men saa var der lige godt en, der en Nat havde listet sig til at grave Skatten op, men til alt Uheld glemte han sin Spade, og i den stod hans Navn, saa derfor vidste man, at det var ham, der havde været der. Det gik da ogsaa saa dan, at fra den Tid begyndte han at svinge sig op.⁶⁷⁾

EN KEDEL FULD AF PENGE. En Høj, som ligger paa Stenpilegaards Mark i Søsøm, hedder Konehøj og ligger i Hullet op til Kirkevang. Den er hul som en Skaal oveni, og det er, fordi der er gravet saa meget i den. Det hed sig nemlig, at der var nedgravet en Kedel fuld af Penge, men Betingelsen for at faa disse Penge var, at ingen maatte tale til det Menneske, som gravede dær, for saa svandt Kedelen længere ned igen. Nu var det saa uheldigt, at der gik en Sti langs Skellet og op over den ene Side af Højen, og der var ikke saa lidt Færdsel ad den Sti, saa hver Gang nogen mente at have stødt med Spaden paa Kedelen, saa kom der nogen forbi og talte til Graveren, og saa sank Kedelen længere ned.⁶⁸⁾

DEN BEGRAVEDE RIDDER. Ude paa den saakaldte Hede langs Køge Bugt er et Sagn om en Ridder, der skal ligge begravet sammen med sin Hest. Hesten er beslaaet med Guldsko. Ridderens Sporer og Stigbøjler skulde ligeledes være af det rene Guld.

Den Gang, det store Gravfund blev gjort i min Bedstefader Jens Petersens Grusgrav i Greve derude paa Heden, var man sikker paa, at nu fandt de nok Hesten med Guldskoene. Da de blev færdig med Udgravningen, viste det sig, at det kun var et Familiegravsted.⁶⁹⁾

SKATTEN UNDER TRÆET. En gammel Kone har fortalt, at hvis man fælder det største Træ i Vig Præstegaardshave, vil man finde en Dynge Guldpenge, som en af de gamle Præster har gravet ned, men der hviler en Forbandelse over de Penge, og Straffen, der følger efter, at man har fundet Skatten, er den, at den gamle Gaard vil brænde.⁷⁰⁾

SKATTEN VED HØVE STRAND. I. I gamle Dage laa der en mægtig stor Sten nede ved Høve Strand, under denne Sten var der gravet en Skat ned. Hvis man

kunde flytte Stenen uden at sige et eneste Ord, saa kunde man komme i Besiddelse af Skatten. Nu kom Genforeningen og med den Lysten til at rejse Genforeningssten, man blev saa enige om at tage den store Sten nede ved Stranden, og rart vilde det jo være, hvis den kunde blive flyttet, uden at der blev sagt et Ord, men det var ikke let, endelig enedes man om at faa *Falck* fra København derud, han kunde nok tie, mente man, men hvad sker? Idet de skal til at rokke Stenen, glemmer *Falck*, at han intet maa sige, han har lagt Haanden paa Stenen og siger: »Ja, enten du vil eller ikke, saa skal du nok blive rokket!« Saa sank Skatten dybere ned i Jorden, det var en Skuffelse for dem, som havde haabet paa at faa lidt af den.⁷¹⁾

II. Paa Esterhøj ved Høve staar en Sten, som er rejst til Minde om Genforeningen 1920. Før laa den inde ved Høve Strand, siden er den slæbt op paa Højen, hvad der maatte store Kræfter til for at udføre. Om denne Sten fortælles, at da Kalundborg Kirke blev opført, var der en stor Trolde, som blev meget fornærmet, thi Kirkeklokkerne forstyrrede ham i hans Søvn. Det vilde han ikke finde sig i, og for at hævne sig tog han en stor Sten og kastede imod Kirken, men Stenen maa have været for tung, thi den kom ikke længere end til Høve Strand. Siden er der ogsaa fortalt, at hvis Stenen blev løftet i Tavshed, vilde der findes en Guldnøgle, som passede til Højen og derved gav Adgang til dens Indre.⁷²⁾

DRAGENS TRE GULDÆG. Ved Foden af Vejrhøj skal der have ligget en Drage, som rugede over tre Guldæg, hvoraf det mindste skal have været saa stort, at hele Danmark kunde indløses med det.

Nogle Fiskere overnattede paa en Ø ude i Lamefjorden ved Navn Flintholm, den, som nu Højskolen

er bygget paa. Paa den Side, hvor Fiskeren havde lagt sig, laa der en stor flad Sten, hvorunder der laa en Skat, som Dragen vogtede paa. En af Fiskerne vilde se, hvad der fandtes under Stenen, og begyndte at rokke ved den. Men straks viste Dragen sig langt ude i det fjerne i Form af en lang Ildsøjle, der slog op af Jorden. Fiskerne blev meget bange og gemte sig i Tangen; lidt efter hørte de et Bulder, og de syntes, Jorden rystede under dem. Men siden vovede ingen af dem at røre ved Stenen.⁷³⁾

SKATTEN I DEN UNDERJORDISKE GANG. Fra Loddenhøj og ned til Landsbyen Fredsgaarde gik der tidligere en underjordisk Gang, hvor der var gemt en stor Skat. Til Tider kunde man træffe to Haner, der trak afsted i Gangen med et lille Hølæs. Kunde man uden at sige et Ord følge efter dette mærkelige Køretøj, vilde man komme til den skjulte Skat. En Mand var engang saa heldig at træffe Hanerne med Hølæsset, og han skyndte sig i Tavshed at følge efter, men da han var kommet et langt Stykke, sparkede den ene Hane, saa noget af Seletøjet gik i Stykker, og da Manden uvilkaarligt udbrød, at det var godt sparket af en Hane, forsvandt baade Haner og Hølæs sporløst.⁷⁴⁾

TRE KONGERS LØSNING. Engang der var Krig her i Landet, blev der gravet tre Kongers Løsning ved et Sted paa min Faders Mark, men hvor Stedet er, ved vi ikke noget bestemt om.⁷⁵⁾

GULDGAASEN. I min Hjemegn (Reersø) fortælles der, at der skal findes en stor Sten, og under den skal der ligge en Guldgaas paa tretten Guldæg.⁷⁶⁾

HANEHØJ. Paa Marken mellem Tjæreby og Skalsstrup, hvor Jordsmonnet hæver sig som en lille Bakke, ligger der en Høj, hvorfra der er en god Udsigt over Egnen. Højen er maaske en gammel Kæmpehøj, dog

ikke fredet, men Sagnet fortæller, at der dybt i Højen ligger en stor Egekiste, som indeholder en meget stor Skat. Og der fortælles, at engang for mange Aar siden besluttede de Tjæreby Bønder at hæve Skatten, en Dag samledes de alle med Spader, Skovle og andet Værktøj og drog derud for at grave Kisten op. De arbejdede hele Dagen, men først hen imod Aften lykkedes det dem at finde Kisten, den var meget tung, og først efter store Anstrengelser fik de hævet den op til Kanten af Hullet. Men da kom de til at se ned mod Byen og saa, at den stod i lys Lue, af Forfærdelse gav de Slip paa Kisten, der med et Brag sank dybt ned i Højen, og skyndte sig hjem til Byen. Da de naaede Byen, var der ikke Spor af Ild nogen Steder, og beroliget vendte de tilbage til Højen for at drage Kisten op igen, men da var det ikke mere til at se, hvor de havde gravet, Kisten var forsvundet og det hele jævnet med Jorden. Da vendte de tilbage til Byen igen, for de forstod, at der var Trolدتøj paa Færde, og siden har ingen vovet at grave i Højen, der efter den Tid er kaldt Hanehøj, fordi den røde Hane havde galet over Byen.⁷⁷⁾

NISSER

EN STEGTE GRIS. I gamle Dage kom en lille Mand nu og da i Besøg paa en Gaard. De kendte ham ikke, men han fik lidt Mad, og saa gik han igen. Saa var det en Juleaften, Konen havde stegt en lille Gris og havde sat den paa Børdet. Da kom den lille Mand, men han blev staaende i Døren, og Konen, der var ude i Køkkenet, hørte ham sige: »Nej, Pølse med Haar og Pølse med Snude! Nu har jeg set Grib Skov gro op tre Gange, men aldrig har jeg set saadan en Pølse!« Saa kunde Folkene forstaa, at det var en Nisse.⁷⁸⁾

NISSEN FLYTTER. Paa Bakken mellem Ullerød og Hillerød er der et Højdedrag, der hedder Bohøj. I gamle Dage var der en Nisse, som holdt til dær, men da der var saa megen Færdsel, forsvandt han og gik til Grib Skov til de andre Nisser. Folk mente, der var saa mange i den store Skov.⁷⁹⁾

NISSEN HJÆLPER TIL. Min Morfader overtog 1840 Rishøjgaard, han hed Hans Nielsen, kaldet Reilsen efter sin Fader, der hed Niels Reilsen efter sin Fader, der hed Reil, og som ifølge Overleveringen var en strandet Kaptajn fra Hamborg. Min Morfader giftede sig 1842 med en Pige, der hed Birthe Jørgensdatter fra Bregnerød. Da de to unge overtog Gaarden, var alt saa fattigt, som det vel kunde være. Følgen af Statsbankerotten og Landbrugskrisen hvilede endnu tungt over Bønderne. Min Morfader fortalte, mens jeg var Barn, hvordan Jorden var uopdyrket Mose

og Hede, hvor kun *Gejl* — d. v. s. Lyng — groede. Byens Navn *Hedsbjerg* passede altsaa godt. Paa min Morfaders Mark laa der dengang 9 Kæmpehøje, som han alle sløjfede paa een nær og fyldte Jorden ud i Mosehullerne. Det var jo Vandalisme, at de gamle sløjfede Højene, og det er trist at tænke paa. To af Højene laa kun ganske faa Meter Vest fra Gaarden, og i de to Høje havde de fundet usædvanlig mange Ting, særlig Potter, som de kaldte dem. Jeg formoder, det var Urner med Asken af de begravede. Min Moder og hendes Søster, der dengang var halvstore Piger, havde om Dagen været svært optaget af at se paa Udgravningen, og de havde saa taget nogle af Potterne med hjem i Stuen. I de Tider laa Børnene i Slagbænken, som blev redt op om Aftenen, mens den var Siddeplads om Dagen. Min Moster, Hanne, som var den, der havde taget Potterne med hjem, skulde den Aften rede Slagbænken, men da hun puslede Halmen, skød der sig mellem Bænken og Væggen en lille Skikkelse op med en rød Top-hue paa. Det var Nissen, der vilde hjælpe med at rede Bænken. Min Moster flygtede rædselslagen ind til sin Moder, som Dagen efter beordrede hende til hurtigst muligt at faa Potterne sat ud i Gravhøjen igen, og dær staar de den Dag i Dag. Nissen saa Moster aldrig mere. Jeg har som ældre spurgt min Moster, om det passede, det med den Nisse. Men min Moster, der blev 80 Aar gammel, var ikke til at rokke i den Tro, at hun havde set Nissen.⁸⁰⁾

ELLEVE. Vægteren paa Aastrup maatte i gamle Dage aldrig raabe elleve; der var paa Gaarden en Nisse, som hed *Elleve*, og naar nogen raabte hans Navn, kom han og gav dem en slem Medfart, idet vedkommende i en Time blev kastet frem og tilbage over en Længe.⁸¹⁾

DE SMAA MÆND. Nede i Bonderup ved Frederikssund paa *Storehammergaard* levede for et Par Aar siden en gammel Bedstemor. Hun havde sin egen Stue oppe i Gavlen, og dær sad hun hver Aften i Skumringen og stirrede ud mod en Kæmpehøj, der laa et Stykke derfra. Kom der nogen op og saa til hende om Aftenen, vilde hun ikke forstyrres, men sad og saa ud af Vinduet. Hun fortalte nemlig, at hver Aften, naar det begyndte at skumre, lagde der sig en Taage omkring Højen, og ud af denne Taage myldrede en Masse smaa Mænd, som løb hen og fortsatte paa det Arbejde, Folkene havde afbrudt, da det blev Aften. Var der saa et eller andet Værktøj eller Redskab, Folkene paa Gaarden en Gang imellem skulde bruge om Aftenen og ikke kunde finde, saa sagde den gamle Kone altid: »Det er de smaa Mænd, der har laant det, men I maa ikke forstyrre dem, for de skal nok bringe det paa Plads, naar de er færdige.«

Hendes Tro paa de smaa Mænd var saa stor, saa hun ikke lod sig røkke fra den. Hver Aften flyttede hun sin Stol hen til Vinduet, og dær sad hun saa og nikkede og smilte ud til de smaa Mænd, som hun forestillede sig løb og vimsede rundt.⁸²⁾

NISSEN I KUNDBY. I Kundby er der en Gaard, hvor man i gamle Dage aldrig satte det nederste Fag i Laden fuldt, fordi Nisserne skulde have et Sted at regere, men mærkværdigt nok var Faget altid fuldt af Korn alligevel, naar Tiden kom, da man skulde tærse.⁸³⁾

NISSENE I RUNDBJERG. I min Fødeby i Mulstrup i Nordrup Sogn er der en Aas, der er en Udløber fra Køge Aas, og i den er der en Bakke, som kaldes Rundbjerg. Den løftede sig i gamle Dage paa gloende Pæle Juleaften og ved andre højtidelige Lejligheder. Saa var der en gammel Kone, der boede i Galtehuset,

og om Aftenen kom de underjordiske, Nisserne, som hun var meget fortrolig med, hen til hende med deres røde Hue ned om Ørerne og tiggede en Toskilling hver.⁸⁴⁾

NISSER I VOGNEN. I. Ovre paa Rye Mark tæt op til Landevejen Kalundborg-Slagelse ligger der to store Høje. Min Fader har fortalt mig, at hans Bedstefader har fortalt, at engang han havde været i Kalundborg med Korn, og han var paa Hjemvejen, mødte han en lille Mand med graat Tøj paa, der spurgte, om han maatte køre med, det fik han Lov til, men da Oldefader havde kørt et Stykke, syntes han, at Vognen blev saa tung, han saa sig tilbage, og saa var hele Vognen fuld af smaa Nisser med røde Huer og graat Tøj paa, de blev i Vognen, til han naaede en Gaard paa Løve Mark, hvor der var en Høj, denne Høj stod paa fire gloende Pæle, og der dansede saa mange Nisser inde i Højen. Her hoppede de Nisser af, som kørte med, og nu kunde min Oldefader forstaa, at han havde kørt for Nisserne til Gilde.⁸⁵⁾

II. For ca. en Menneskealder siden kørte Folk tit til København med deres Varer, og paa disse Natteturer traf de tit de smaa underjordiske. En Nat, da en Mand og hans Kone var paa Vej til København, opdagede Konen, at den bagerste Del af Vognen var fuld af Smaafolk, der alle var højtidsklædte. Hun puffede til Manden og fortalte det. Først vilde han ikke tro det, men da han vendte sig om, maatte han give hende Ret. »Hvad er I for nogle Fyre?« spurgte han. De fortalte, hvilken Høj de var fra, og at de skulde til Begravelse med en af deres Slægtninge ude paa Heden, men da Vejen var saa lang, vilde de gerne have Lov til at køre med. Manden turde ikke andet end give dem Lov, og saa sad da disse smaa Tampe nok saa stolte paa Vognbunden, som om de

ejede det hele. Da de var naaet ud paa Heden, sprang de af og raabte: »Farvel og Tak for Køreturen!« I det samme gav Hesten et Ryk fremad, som om en stor Byrde var læsset af Vognen, hvad Manden tog som et Bevis for, at der virkelig var nogen, der havde kørt med.⁸⁶⁾

NISSERNE I MAGLEHØJ. I Vestsjælland mellem Tissø og Store Bælt og paa Grænsen mellem Store Fuglede og Thystrup ligger der en Høj, som kaldes Maglehøj eller Manehøj. Den har efter gamle Folks Udsagn været beboet af Nisser. Hver Nytaarsnat rejste Højen sig paa fire glødende Pæle, og saa kunde man se, at det straaede af Guld derinde, og Nisserne dansede hele Natten. De var ellers meget skikkelige, naar de ikke blev fornærmet, for saa tog de Hævn, hvor de kunde komme til det. Kom Manden i den ene af de to Gaarde, hvis Jorder stødte op til Højen, kørende sent hjem om Aftenen, kunde han straks høre en hel Masse smaa Træsko komme trippende hen over Brostenene, for at de kunde være med at spænde fra, somme Tider fik de baade spændt fra og sat Hesten ind, før Manden kom rigtig af Vognen. Man fortæller ogsaa, at da den ene af Mændene engang havde tøjret et Kobbel Faar, saa de kunde naa op paa Højen, laa de begge to og var døde, da han kom og skulde flytte dem igen. En anden Gang havde han pløjet en Fure for nær til Højen, og næste Morgen laa den bedste Ko hjemme i Stalden og havde brækket Halsen. Da Slagelse-Kalundborgbanen blev anlagt, skulde man bruge en Masse Grus, og da Maglehøj ligger lige ved Banen, tog man en Del dær, og saa er Nisserne vel sagtens rejst.⁸⁷⁾

GU KARL OG GU DRENG. Snesere By havde en Nisse ved Navn *Gu Karl*, han boede paa en Gaard, hvor han bragte Gaardens Ejer stor Velstand. Paa en

Gaard i Aaside boede der en mindre Fyr af Slægten ved Navn *Gu Dreng*, men Dygtigheden og Styrken er ikke altid efter Størrelsen. Nu havde *Gu Karl* lagt Mærke til, at man i Aaside med de til Byen hørende store Enge høstede mere Hø end i Snesere, og da *Gu Karl* altid saa paa sin Bys Bedste, sneg han sig en Nat ned til Aaside for at redde et Læs Hø, men dette opdagede *Gu Dreng* straks, og da der skal noget for noget, naar Venskab skal holdes, skyndte han sig til Snesere for at tage Erstatning i et Læs Havre. Heldigvis mødtes de begge, hver belæst med deres Bytte lige under Kirkebakken. At komme forbi hinanden var umuligt, og da Aaside-Nissen paa Snesere-Nissens Hilsen: »God Morgen, *Gu Dreng*«, hilste igen med samme for denne nedsættende Hilsen, kom de straks i Skænderi, der udartede til Haandgribeligheder. Kampen var langvarig og blodig, men omsider fik *Gu Dreng* Overmagten, og der vankede nu til *Gu Karl*. Han skal have skreget saa forskrækkeligt, saa han kunde høres over hele Snesere By. Da lød i det samme Morgenklokken fra Kirketaarnet, og i samme Nu var begge Kæmperne forsvundne, efterladende deres røvede Sager, thi Nisserne kan ikke taale at høre Kirkeklokkens Klang. Hele Kampen var blevet set af en Husmand fra Snesere, der i den tidlige Morgenstund gik til sit Arbejde i Aaside, men som forfærdet over det Hølæs, der kom ham i Møde, og for hvilket han ikke saa noget Forspand, men under det et Par brede Ben, lig meget brede Gaasefødder, var krøbet om bag det høje Dige, hvorfra han saa var Vidne til hele Historien, og af hvem den senere er blevet fortalt.⁸⁸⁾

NISSERNE I SYVHØJENE. Lige uden for Borrenakke Skov ved Næstved ligger der nogle Høje, kaldet Syv højene, i disse Høje skal der have boet mange Nisser. Min Bedstemoder har fortalt, at da hendes Moder

var ung, var der en Aften, Konen var alene hjemme paa Syvhøjegaard, kommet en og banket paa Døren. Konen lukkede op, og udenfor saa hun da, at der stod en lille Kone med et Tørklæde om Skuldrene og en rød Hue paa Hovedet. Konen blev først meget forskrækket, men hun fattede sig hurtigt og hørte rolig paa, hvad den lille Kone sagde. Denne bad blot, om hun ikke maatte laane et Brød, de havde nemlig ikke mere selv, og hun vilde nødig, at Manden og Børnene skulde gaa sultne til Sengs. Konen gav hende straks Brødet og gik bagefter ud for at se, hvor hun blev af, men næppe var den lille Kone kommet ud af Gaarden, før hun var sporløst forsvundet. To Dage senere kom den lille Kone igen med Brødet. Siden den Tid lykkedes og trivedes alt paa Gaarden som ingen Sinde før, men de saa aldrig noget til den lille Kone mere. (Bidstrup ved Næstved).⁸⁹⁾

KÆVDEHØJ OG ESPEHØJ. Rundt om min Fødeby, som er Sigerslev paa Stevns, har der før i Tiden ligget en Del Kæmpehøje, men nu er de fleste af dem sløjfede. Men om nogle af dem gaar der endnu gamle Sagn, hvorefter jeg vil fortælle et. Vest for Byen laa der en Høj, som hed Kævdehøj, og Øst for Byen ligger der endnu en, som kaldes Espehøj. I disse boede der efter Sigende Nisser, og de gik sammen og spillede Kort skiftevis hos hverandre. Midt i Byen laa der en Gaard, og i den skulde man altid holde de to Porte aabne, for igennem den Gaard gik Nisserne, naar de skulde sammen, og hvis de fandt Porten lukket, vilde der ske en Ulykke paa Gaarden. Manden i Kævdehøj, som hed Per, skal efter Sigende ogsaa være blevet set, han var nemlig blevet overfaldet af Tordenvejr; han var da gaaet ind i en af Gaardene i Byen og stod i Tørvejr dær. Men da Pigen saa ham, vilde hun jage ham væk, men da han fortalte, at han var Per fra Kævdehøj, og

at han skulde ned og besøge Espen i Espehøj, fik han Lov at blive der.

For ca. 100 Aar siden sløjfede den Mand, som havde Kævdehøj paa sin Mark, Højen. Han fandt en hel Del Oldsager og lignende Ting i den, og dem tog han med hjem paa sit Loft. Men nu begyndte det at regne ned over ham med Ulykker, og en gammel Kone, som var paa Gaarden, mente bestemt, at det var, fordi han havde ødelagt de underjordiskes Bolig og taget deres Ting. Og da der endelig var en af Gaardens Karle, som blev levende begravet under Arbejdet i en Mergelgrav, tog hun alle de Ting, som var fundet i Højen, og kørte dem ud i et Vandhul. Da holdt Ulykkerne op, men der er nogen, som paa staar, det endnu spøger i det Vandhul. Espehøj har man ogsaa mange Gange forsøgt at sløjfe, men man har hver Gang holdt op, fordi der skete en eller anden Ulykke paa Gaarden. Og de tror den Dag i Dag, at det vil gaa dem galt, hvis de jævner Højen. Da der for nogle Aar siden kom en ny Mand paa Gaarden, vilde han ogsaa prøve paa at sløjfe Højen. Men da der skete et Par Ulykker paa Gaarden, holdt man atter op, og nu tror han ogsaa paa, at det vil gaa ham galt, hvis han jævner den.⁹⁰⁾

KIRKER

ØDDEBO KIRKE. I. Munkene i Esrom havde engang besluttet at bygge en Kirke i Nøddebo, men de vidste ikke, hvor den skulde ligge. De slog da Benet over paa et Lam og lod det løbe, og dær, hvor det lagde sig, byggede de Kirken.⁹¹⁾

II. Som bekendt levede der i Esrom Kloster en Munk, som hed Broder Rus. Sagnet fortæller, at da Broder Rus efter at have forført Munkene flygtede fra Esrom Kloster, medtog han en stor Mængde Bly og Guld. Han flygtede ad Søvejen langs Esrom Sø mod Nøddebo. Da han kom til det Sted, hvor nu Nøddebo Kirke ligger, vilde han holde Hvil, han saa da Munkene, som forfulgte ham, komme frem af Skoven. For at komme hurtigere af Sted kastede han alt Blyet fra sig her. Men Munkene besluttede at gøre Bod ved at bygge Nøddebo Kirke, og Blyet, som laa der, blev brugt til at tække Kirkens Tag med.⁹²⁾

KIRKEHEL. Da man skulde til at opføre Nøddebo Kirke, kunde man ingen Vegne komme, fordi alt, hvad man byggede om Dagen, var revet ned igen næste Morgen. Som man stod dær tvivlraadig, kom en Mand forbi, og han gav Bygmesteren det Raad, at de skulde tage et Lam, der havde brækket det ene Ben, det skulde de lade gaa ude den følgende Nat, og hvor de fandt det om Morgen, dær skulde de bygge Kirken, thi det Sted var hellig Jord. Dette Raad blev ogsaa fulgt, og næste Morgen fandt man

Lammet paa det Sted, hvor Kirken ligger. Nu kunde det blive til noget med Opførelsen af Kirken, og Lammet blev muret ind i Koret, og har siden været Kirkens *Kirkehel*, d. v. s. Liglam. Naar nogen skal dø, gaar Lammet rundt paa Kirkegaarden om Natten og udsøger sig det Sted, hvor den døde skal hvile, og dernæst gaar det hen og henter ham. Naar derfor nogen ser det komme hoppende paa sine tre Ben, saa er hans Tid omme.⁹³⁾

KREGME KIRKE. Om Kregme Kirke har min Moder fortalt mig følgende Sagn. Kirken ligger i en Udkant af Sognet, og der fortælles, at man ogsaa oprindelig var begyndt at bygge den et andet Sted, men hvad der blev bygget op om Dagen, blev revet ned om Natten. Paa min Moders Fødehjems Marker, som nu ejes af Gaardejer J. J. Jensen, Sonnerup, ligger der flere store Gravhøje. Syd for disse findes der en høj Bakke, som endnu kaldes *Kirkebakke*, og paa den var det, at Opførelsen af Kirken skulde være paabegyndt. Da det ikke vilde skride frem med Arbejdet, fik Bygherren det Raad at flytte Kirken, og Stedet, hvor den skulde ligge, skulde findes paa følgende Maade: To Tvillingkviekalve skulde om Aftenen bindes sammen paa det Sted, hvor man hidtil havde forsøgt at bygge Kirken, og hvor de fandtes om Morgen, dær skulde Kirken ligge. Kalvene laa om Morgen og tyggede Drøv dær, hvor Kirken nu ligger, og man kaldte derfor Stedet for *Kræsgome*.

Stedet, hvor Kirken skal være paabegyndt, er meget smukt beliggende med en storslaaet Udsigt over Arresø med Frederiksborg Slots Spir og Grib Skov i det fjerne.

LILLE LYNGBY KIRKE. Det var ikke Meningen, at Lille Lyngby Kirke skulde ligge dær, hvor den nu ligger. Den skulde have ligget oppe i Store Lyngby

paa Bakken skraat for Skolen, hvor der er en Plads indhegnet med et Stengærde. Dær havde de kørt Byggematerialer til, men naar de kom om Morgen, var Materialerne ført ned paa den Plads, hvor Kirken ligger nu, og det gentog sig saa tidt, at de besluttede at bygge Kirken paa den Høj nede ved Arresø, hvor de fandt Materialerne. Men da de saa skulde bygge Taarn, blev det, de havde opført om Dagen, revet ned om Natten. Enden blev da, at de opgav at bygge Taarn og nøjedes med at sætte det Træspir paa, som Kirken har den Dag i Dag.⁸⁵⁾

TIKØB KIRKE. Om Tikøb Kirke kan jeg fortælle følgende Sagn, som afdøde Skolelærer Andreas Hansen, Nyrup Skole, fortalte os Skolebørn. Det var ikke Meningen, at Kirken skulde ligge, hvor den nu ligger, men derimod lige overfor, hvor Vejen gaar ned til Tikøb Alderdomshjem. Manden, som kom med det første Læs Mursten, havde to Stude for. Da han ikke bestemt vidste, hvor Kirken skulde ligge, gik han ind i det nærmest Sted for at faa det at vide. Imidlertid gik Studene med Stenlæsset ned ad Bakken og op, hvor Kirken nu ligger. Da Manden, som Køretøjet tilhørte, fandt det, var Vognen med Stenene væltet, og Studene laa og tyggede Drøv. Derfor bestemte man sig til at bygge Kirken paa det Sted, da man mente, at det var usynlige Magter, der havde ført Studene derhen.⁸⁶⁾

LYNGE KIRKES OPFØRELSE. Om hvorfor Lynge Kirke blev opført, fortæller Sagnet følgende: I gamle Dage kom der to Herremænd til Uggeløse Kirke, og de havde deres Hunde med, som de tog med ind i Kirken. En Søndag kom deres Hunde op at slaas, og den enes bed den andens ihjel. Den Herremand, som havde mistet sin Hund, blev saa vred, at han svor paa aldrig at komme i Uggeløse Kirke mere, og han holdt sit Løfte, idet han lod Lynge Kirke opføre tæt ved.⁸⁷⁾

OM FAAREVEJLE KIRKE fortælles følgende Sagn. I Riis ved Faarevejle boede en from og god Kvinde, hun hed Fru Rise. Hun vilde gerne i Kirke, men for at komme det maatte hun gaa til Asnæs, thi der var ingen Kirke i Faarevejle den Gang. En Dag hun gik til Asnæs, blev hun bidt af en Hund, derover blev hun vred, og hun besluttede da selv at bygge en Kirke, den skulde bygges ved hendes Hjem paa Teglhøjen i Riis, hvor nu Risegaarden ligger, men det, der blev bygget om Dagen, blev revet ned om Natten af Trolde. Hun spurgte da en from Munk om, hvad hun skulde gøre, han sagde, at hun skulde koble to Stude sammen og over deres Ryg lægge en Stald-dør, om Aftenen skulde de slippes ud, og hvor de laa om Morgen, skulde hun bygge Kirken. De laa om Morgen ved Faarevejle paa den Klint, hvor Kirken nu er. Saa blev Kirken bygget, Indgangen blev mod Syd, og den Dør, som Studene bar dertil, blev brugt som Indgangsdør. Bygmesteren, som opførte Kirken, var meget slem til at bande. Fru Rise havde en klog Hest, en Dag slog den sig løs og løb til Kirken og slog saa haardt imod Muren, at der faldt et stort Hjørne ned, det var ekstra Arbejde til Bygmesteren at bygge det op igen, men det var til Straf, fordi han bandede. Da Kirken var bygget, lagde der sig en Lindorm ved Kirkedøren, den var ikke ret stor, saa det gik en Tid for Folk at komme ind i Kirken, men den voksede, og til sidst kunde den naa helt om Kirken og bide i sin egen Hale. Imidlertid var Døren flyttet om i Nord, men nu da Lindormen kunde naa om Kirken, var det lige galt, for Folk kunde ikke komme ind eller ud af Kirken. Saa blev de raadet til, at de skulde fede en ung Tyr op med nymalket Mælk, til den var tre Aar gammel, den skulde saa dræbe Lindormen. Da Tyren var de tre

Aar, var den stor og ustyrlig, der var ingen anden end den Pige, som passede den, der kunde komme den nær. Da den skulde op til Kirken, maatte Pigen gaa foran den med Mælkespanden, og hun fik skubbet Spanden saa nær ind til Muren, som hun kunde komme for Lindormen.

Tyren vilde have sin Mælk og brasede paa, der blev en vild Kamp, og det endte med, at Tyren stangede Lindormen ihjel, men før den døde, slog den saa voldsomt med Halen, at der blev en Revne i Taarnet. Paa Kirkedøren staar Lindormen aftegnet.⁹⁸⁾

KALUNDBORG KIRKE. Der fortælles, at dengang Esbern Snare skulde bygge Kalundborg Kirke, kom en Trolld til ham og spurgte, om han ikke skulde bygge Kirken for ham, det vilde Esbern Snare selvfølgelig gerne have og spurgte nu, hvad Betaling han skulde have for det, Trolden sagde: »Enten skal du sige mig, hvad jeg hedder, eller jeg skal have dit Hoved.« Esbern Snare gik ind paa det. Trolden begyndte nu at bygge Kirken. Den Dag han skulde bygge den færdig, gik Esbern Snare tidlig om Morgenens, før Solen endnu var oppe, op paa en Høj og spekulerede over, hvad Trolden dog kunde hedde, pludselig hørte han inde fra Højen en Kvinde hysse paa en lille Dreng med de Ord: »Ti dog stille, nu kommer Fader Find snart hjem med Esbern Snares Hoved.« Nu blev Esbern Snare glad og gik ind i Højen og raabte: »God Morgen, Find!« Trolden og hans Kone blev saa vrede, at de løb til Kirken og tog fat i hver sin Pille for at vælte Kirken, Trolden fik væltet den ene Pille, men Troldkone, som havde Barnet paa Armen, kom lidt bagefter, og lige idet hun fik fat i Pillen, tittede Solens første Straaler ind af Vinduet, og de blev alle til Sten. Og man kan endnu den Dag i Dag paa den ene Pille se en Kone med et Barn paa Armen, det er Troldkvinden.⁹⁹⁾

HØJRUP KIRKE. Fra mit Hjem har vi ikke ret langt til Højrup Kirke. Sagnet fortæller, at en Fisker engang var i Havsnød lige ud for Stevns Klint, han lovede da Gud, at hvis han maatte komme levende i Land, vilde han bygge en Kirke lige ude ved Klinten. Han kom ogsaa levende i Land og byggede Kirken Aaret efter, men han lagde den saa nær ved Klinten, at den hver Julenat Klokken 12 maatte flytte sig et Hanefjed længere ind i Landet, for at den ikke skulde styrte ned.)¹⁰⁰

BELDRINGE KIRKE. Da denne Kirke skulde bygges, var det Bestemmelsen, at den skulde ligge paa et højt Sted i Sognet, som nu kaldes Kirkebakken, men der fortælles, at der boede en Trolde nær ved denne Bakke, han kunde ikke taale at høre Kirkeklokkernes Klang, og han vilde ikke have, at Kirken blev bygget dær. Da derfor Arbejderne begyndte at køre Sten til Bygningen, blev Stenene hver Nat baaret et godt Stykke bort ned i en Lavning, hvorfra Kirkeklokkernes klang ikke kunde høres op til Trolden eller ret vidt i Sognet. Arbejderne flyttede Stenene hver Morgen og kørte flere og flere dertil med den Hensigt, at Trolden skulde blive træt af at flytte dem, men det var forgæves Anstrengelse. De maatte nu, hvor nødig de end vilde, bygge Kirken dær, hvor Trolden havde lagt Stenene. Paa den Maade, fortælles der i Sagnet, kom Kirken til at ligge dær, hvor den den Dag i Dag ligger nede i en Lavning, saa Kirkeklokkernes Klang ikke kan høres ret langt ud i Sognet. (Præstø Amt)¹⁰¹

PRÆSTENS BILLEDE. I Sideskibet i Dalby Kirke hænger et stort udskaaret Billede, hvorpaa der er malet en Præst og hans Hustru, dette skal være Præsten *Niels Desiderius Foss* og Hustru, den sjette Præst efter Reformationen i Dalby-Tureby

Sogne. I Mands Minde og meget længere tilbage havde dette Billede set skrækkeligt ud. Al Malingen var i Tidens Løb slidt af, og det var med Nød og næppe, man kunde se, at det var Omridset af to Mennesker. Sagnet fortæller, at der flere Gange har været nogle Mænd, der vilde have haft det ud, fordi det ikke var nogen Pryd for Kirken. Men de fik det aldrig længere end til Døren, skønt de havde maalt det, og det da havde vist sig, at det lige kunde komme ud. Men naar de saa kom til Døren, var det altid for stort, og de troede saa, at det var vokset, medens de havde baaret det ned til Døren. Meningen var, at det skulde slaas i Stykker, naar det kom ud. Saa var det engang, da de havde faaet det ned til Døren og ikke kunde faa det længere, at Præsten, der var i Sognet, sagde: »Hent en Økse og lad os slaa det i Stykker, for saa maa det da kunne komme ud.« Øksen blev hentet og givet til Præsten, men i det Øjeblik han fik Øksen i Haanden, faldt han død om. Nu blev Billedet hængt tilbage paa sin Plads, og ingen turde vove at røre ved det mere. Og vore Bedsteforældre nærede stor Frygt for Billedet og var bange for, at der var nogen, der skulde forsøge paa at faa det ud igen. Men som Tiden gik, blev alle gamle Ting moderne og skulde sættes i Stand. Og Tiden kom ogsaa til Billedet, det var for en fem eller seks Aar siden, at den nuværende Præst og Menighedsraadet blev enige om, at det skulde sættes i Stand. De gamle i Sognet blev ikke glade, de rystede paa Hovedet og sagde: »Lad hellere Billedet hænge, for saa sker der ikke noget.« Men nu var det bestemt, at det skulde ud, og det kom ogsaa ud. Men denne Gang blev det ogsaa skilt ad Stykke for Stykke, pakket ned i en Kasse og sendt til København for at blive sat i Stand. Nu sagde Pastor Mynster

til de gamle: »Kan I se, at det gik godt.« »Ja, det var, fordi det skulde tilbage igen,« sagde de.¹⁰²⁾

LINDORMEN OG ORDRUP KIRKE. Det var i længst forsvundne Dage, at der var blevet opført en Kirke i Ordrup, nu skete det imidlertid, at der kom en Lindorm og lagde sig foran Indgangsdøren, og Folk kunde ikke komme ind i Kirken. Dette blev der dog raadet Bod paa ved, at man fik lavet en ny Indgang paa Kirkens modsatte Side, men Lindormen blev efterhaanden mere og mere ondskafuld, og til sidst aad den alt, hvad der kom i Nærheden af den. Paa den Maade kunde det ikke blive ved at gaa, og til sidst fik man fra en eller anden klog Mand det Raad, at man skulde opfede et Par Tyre, og naar de var tilstrækkelig store og stærke, skulde de slippes løs paa Uhyret. Dette skete ogsaa, og det lykkedes virkelig Tyrene at faa dræbt Uhyret, og Beboerne kunde atter uantastet passe deres Kirkegang. Nu skete det, at man i min Bedstemoders Barndom ved Tørvegravning fandt nogle Horn, der sandsynligvis stammede fra Urokser, men blandt Beboerne hed det sig, at det var Hornene af de Tyre, som havde dræbt Lindormen.¹⁰³⁾

LINDORMEN I EJBY. Paa den nordre Væg af Ejby Kirke er et Billede af en Lindorm med to Unger indhugget. Sagnet fortæller, at i gamle Dage levede der paa Kirkegaarden i Ejby et frygteligt Uhyre, en saakaldt Lindorm. Den havde sin Gang under Jorden til Højelse Kirkegaard, og den levede af Ligene, der blev lagt ned paa de to Kirkegaarde. Folk var meget krænket over dette Uhyre, som undertiden om Natten kunde krybe omkring mellem Gravene. Der var prøvet mange Midler for at faa Uhyret aflivet, og mange kække, unge Mænd satte Livet til i Kampe med Lindormen, uden at det lykkedes at komme den

til Livs. Skydevaaben kendte man nemlig ikke, og med almindelige Haandvaaben var det umuligt at komme ind paa Livet af den. Imidlertid var der en gammel klog Mand, der fandt paa, at man skulde slippe en stor Tyr løs paa Uhyret, men en almindelig Tyr kunde ikke gøre det, man opdrættede derfor en Tyr med dette Formaal, den levede ved sød Mælk og Nøddekerner, og da Tyren var fem Aar gammel, mente man, at den var stærk nok til at tage Kampen op. En Nat blev Tyren sluppet ind paa Kirkegaarden til Lindormen, og en frygtelig Kamp begyndte, begge blev slemt tilredte, men til sidst maatte Tyren alligevel bukke under, og Lindormen trak sig tilbage til sin underjordiske Gang. Da dette Forsøg ikke lykkedes, sank Beboernes Mod igen, men man enedes dog om at forsøge endnu en Gang, og en ny Tyr opdrættedes. Denne Tyr lod man leve i syv Aar, før man slap den ind i Kamp med Uhyret, men saa stod der ogsaa en frygtelig Kamp, store Jordklumper slyngedes op i Luften, Gravsten væltedes, og Gravene jævnedes, men efter tre Timers rasende Kamp laa baade Lindormen og Tyren blødende og døde paa Kirkegaarden. Hvor meget af dette Sagn der er Sandhed, ved jeg ikke, men der fortælles, at Beboerne til Minde derom lod hugge en Lindorm med to Unger paa Kirkemuren, og den kan den Dag i Dag ses paa Ejby Kirkes nordre Mur.¹⁰⁴⁾

KIRKEKLOKKER

LOKKEKILDEN. Engang der blev ringet med Kirkeklokkerne i Maarum Kirke, fløj den ene Klokke ud igennem Glæmhullet og stødte et Stykke Vej Syd for Kirken mod Jorden, hvor der blev en Dal, som derefter fik Navnet Klokkehullet. Den fløj saa videre ud til Skoven, hvor den faldt ned og sank i Jorden. Paa det Sted, hvor den forsvandt, sprang der en Kilde frem, som kaldes Klokkekilden.¹⁰⁵⁾

KIRKEKLOKKERNE I SÆBY. I. Der fortælles, at engang der blev ringet med Kirkeklokkerne i Sæby Kirke, røg de ud af Lydhullerne i Kirketaarnet og ud i en lille Sø, som bliver kaldt Ni Sø, og de er aldrig til at faa op, men naar Ni Sø og Tissø løber sammen til een, skal Verden forgaa.¹⁰⁶⁾

II. I Sæby Kirke hænger der i Taarnet to usædvanlig store Klokker, men man kan tydelig se, at der tidligere har været en tredie Klokke, den er nu sænket i en ganske lille Sø, der hedder *Bliden*, et kort Stykke fra Kirken. Til enkelte Tider har den ladet sig høre, og det var altid Tegn paa Krig eller lignende store Ulykker, sagde man.¹⁰⁷⁾

KIRKEKLOKKEN I SLOTSBJERGBY. I Slotsbjergby i Sorø Amt findes der en Malmklokke. Om den fortæller Sagnet, at den er skænket af en Frøken fra Antvorskov Kloster, fordi Folk derfra Sagnet havde glædet hende ved en god Gerning, de havde gjort. Hun havde tillige sagt, at saa længe de havde denne Kirkeklokke, skulde der ikke blive Ildebrande i Sagnet.¹⁰⁸⁾

SØLV I KIRKEKLOKKEN. Mellem Skelskør og Slægelse i Sorø Amt er min Fødeby Egeslevmagle beliggende. Om Kirkens gamle Klokker gaar der det Sagn, at da den største af dem skulde støbes — paa Brydedige paa Heldgaards Mark, — kom Fru Thite, som ejede Gaarden, med sit Forklæde fyldt med Sølvpenge og kastede dem i Diglen, saa Klokken derved fik sin fine, høje Klang.¹⁰⁹⁾

SVENSKERNE OG KIRKEKLOKKEN. Der er sagt, at Svenskerne havde været vrede over, at de kunde høre Klokkeklangen fra Højby Kirke i Ods Herred, og i Harne over det sejlede de engang herover, gik op i Taarnet, borede et Hul i den største af Klokkerne og fyldte det med Bly, hvorved Lyden ikke vilde blive saa høj og klar, som den havde været før.¹¹⁰⁾

KLOKKERNE I HØJELSE KIRKE. I. Der er to Klokker i Højelse Kirke, en stor Klokke og en mindre. Der er kun faa Landsbykirkeklokker, som kan maale sig med dem i dyb, malmfuld Klang. Først var der Sølvnagler i den store Klokke, derfor lød den saa vældigt, at Taarnet revnede. Men disse blev taget ud, og der blev sat Blynagler ind i Stedet. Derved fik den den dybe Klang, som den har den Dag i Dag. Da Klokkeren første Gang ringede, sank den gamle Herreborg Borring ved Lellinge Aa i Jorden. En Kone ovre i Skaane blev af Klokens stærke Klang forstyrret i sin Middagssøvn. Da tog hun en Sten og bandt et Hosebaand om den og slyngede den mod Højelse, men Hosebaandet gik i Stykker, og Stenen faldt ned paa Jersie Mark, hvor den laa længe under Navnet *Kællingestenen*.

Kongen vilde engang have den store Klokke til Stormklokke i København, men Trolden nede i Naurbjærghøjen holdt Vognen tilbage i Skensved Aa, da de

kørte med den, og der var ingen, som kunde faa den op. De maatte da opgive at tage Klokken, men da de kørte den tilbage til Højelse igen, kunde to Par Heste nemt slæbe den op, for da skød Trolden nemlig bagpaa.¹¹¹⁾

II. Sagnet fortæller, at Kirkeklokkerne i Højelse var saa klangfulde, at Troldkællingerne i Sverige ikke kunde sove deres Morgensøvn. Derfor var der en af dem, der blev saa vred, at hun lavede en Slynge af sit Haar, og med den kastede hun en vældig stor Graasten efter Kirken, men den ramte en lille Smule ved Siden af og faldt ned paa Tjæreby Mark ved Roskilde. Der er tydelige Mærker i Stenen af Slingen, men det er jo heller ikke saa kort et Stykke at kaste saadan en Sten. Men Folk i Sagnet blev alligevel bange for, at der skulde komme flere Sten. Og derfor rendte de Bly i Kirkeklokkerne, saa de blev lidt mindre klangfulde.¹¹²⁾

III. I Højelse Kirketaarn hænger en stor Klokke, som oprindelig var bestemt til at være Stormklokke ved Frue Kirke i København. Den var støbt af en Klokkestøber i Næstved og skulde saa transporteres til København paa en Vogn. Da de skulde køre over Aaen ved Naurbjerg, faldt Broen sammen under Vognen, og det hele havnede paa Aaens Bund. Man prøvede nu at trække den op igen, men selv om der blev sat seksten Heste for Vognen, kunde de ikke rokke den af Stedet. Man blev saa enige om at trække den op til den anden Side, som man var kommet fra, og nu kunde to Heste gøre det. Endnu engang blev der prøvet paa at komme over Aaen, og denne Gang ved et Vadested, men da Resultatet blev det samme, opgav man det, og Klokken blev kørt tilbage til Højelse og hejst op i Kirketaarnet dær. Og dær hænger den endnu og fryder hver Søndag Sognets Beboere ved sin herlige Klang.¹¹³⁾

KIRKEKLOKKERNE I SLANGERUP. I Slangstrup Kirke er der tre Klokker, en stor, en mindre og en lille. Det fortælles, at de har hvert sit Sprog, naar der ringes med dem. Den største er noget dyb i Stemmen og siger: »Slangstrup Sogn! Slangstrup Sogn!« Den næste er lidt hurtigere og siger: »Laaner gerne! Laaner gerne!« Endelig kommer den lille, og det gaar stærkt: »Betalder ikke igen! Betalder ikke igen!«¹¹⁴⁾

SAGN OM STEN

MØRSTENEN. Oppe i Grib Skov ligger der en stor Sten. Naar man kommer forbi Skovridergaarden og gaar ad første Vej til Venstre, ligger den inde i Skoven til Højre. Sit Navn har den faaet, fordi den vender sig, hver Gang den lugter nykærnet Smør. Den skal stamme fra Kullen og er kastet efter Nøddebo Kirke. Da Munkene fra Esrom byggede Nøddebo Kirke, blev Kullemanden vred og kastede en stor Sten efter Kirken, men den faldt Norden for, og det er altsaa Smørstenen. Da den ikke ramte, tog han en endnu større Sten og kastede den med stor Kraft efter Kirken, men den gik forbi og ligger lidt inde i Skoven i Nærheden af Egelund; man kan tydelig se Kullemandens fem Fingre i Stenen.¹¹⁵⁾

TROLDEN OG HERLEV KIRKE. Sagnet fortæller, at da Nr. Herlev Kirke blev opført, boede der en Troldeude i Roskilde Fjord. Han havde set sig gal paa den nye Kirke, og saa tog han en stor Sten og kastede den efter Kirken, den ramte ikke, men faldt ned paa en Mark mellem Herlev og Uvelse, og dær staar den endnu.

Da det var mislykkedes for Trolden at ødelægge

Kirken paa den Maade, tog han en stor Sæk Sand, og med den begav han sig en Nat mod Herlev for at begrave Kirken i Sand, men ved Lystrup Skov gik der Hul paa Sækken, og al Sandet løb ud i en lang Stribe, som naar næsten til Herlev. Denne Stribe blev siden kaldt *Langbjerg*.

Om den store Sten ved Herlev Kirke fortælles det, at den vender sig, hver Gang den lugter nybagt Brød. Det var der en Gang en Københavner, der havde hørt, og han spurgte da Manden, paa hvis Mark Stenen laa, om det var sandt. Ja, svarede Manden, det var rigtigt nok. Københavneren hentede da nogle friske Brød for at faa Syn for Sagen. Han lod Stenen lugte til dem, men den rørte sig ikke af Flækken. Saa gik han tilbage til Manden og fortalte, at han ikke kunde faa Stenen til at røre sig. »Det kan jeg godt forstaa,« svarede Manden, »for saa vidt jeg ved, kan Sten ikke lugte.«¹¹⁶⁾

VIKSØ KIRKE. Dengang Viksø Kirke blev bygget, huserede Jætter og Trolde, og Bygmesteren havde stort Besvær med at udbedre det, de ødelagde. En Jætte tog Stade ved Gandløse Skov og kastede en Sten efter Kirken, men den naaede dog kun til Storkekrog, hvor Stenen ligger endnu og bærer tydeligt Mærke af en Haand med udstrakte Fingre.¹¹⁷⁾

TROLDKÆLLINGEN I SKIBBY. I Skibby i Horns Herred boede en Troldkælling. En Dag saa hun Domkirken i Roskilde, hun blev saa rasende, tog en mægtig stor Sten og kastede mod Kirken, men Afstanden var for stor, den faldt ned i Roskilde Fjord, hvor den endnu ligger og rager et godt Stykke op af Vandet. Den ser ud til at være saa stor som et Hus.¹¹⁸⁾

TROLDEN I JÆGERSPRIS SKOV. Der boede i gamle Dage en Trolde i Jægerspris Skov, en Dag hørte

han Klokkeklang fra Rørvig Kirke. Herover blev han meget vred, og han tog den største Sten, han kunde finde, og kastede den over Isefjorden efter Rørvig Kirke, men Stenen ramte ikke Kirken, den faldt ned paa Strandbredden ud for Nakke. Stenen ligger der endnu, og man kan tydelig se Mærkerne af Troldens Haand.¹¹⁹⁾

STENENE VED ROSKILDE FJORD. Ude ved Roskilde Fjord ligger der to store Sten, som en Heks, der var ovre i Horns Herred, skulde have kastet over Fjorden, den ene efter Gundsømagle Kirke og den anden efter Kirkerup Kirke, men ingen af dem har naaet sit Maal. Den, der er kastet efter Gundsømagle Kirke, ligger ude ved *Vigen*, en Indskæring af Fjorden. Den anden, der skulde have ramt Kirkerup Kirke, ligger i Lille Valbys Enge, ikke saa langt fra Frederiksborg Landevej.¹²⁰⁾

TROLDEN I BAUNEHØJ. I en Jordhøj, *Baunehøj* ved Lyndby (Københavns Amt), boede en Trolde. Han blev idelig forstyrret af Klokkeringning fra Hyllinge Kirke. En Dag blev han saa irriteret over denne Klang, at han greb en stor Sten og kastede den mod Kirken for at knuse den, men Stenen naaede ikke længere end ud paa Karleby Mark. Mærkerne af Troldens Fingre ses endnu ganske tydeligt i Stenen.¹²¹⁾

TROLDEN OG HØJETAASTRUPS KIRKE. Sagnet fortæller, at en Trolde stod oppe paa en høj Bakke og kastede en mægtig Sten efter Højetaastrups Kirke for at slaa Taarnet af den, men da Stenen var ca. 100 m fra Kirken, kom den ikke længere, men faldt ned og lavede et stort Hul i Jorden, men der er Mærker i Stenen, som ligner Troldens Fingre. Saa han maa have klemmt temmeligt haardt.¹²²⁾

JÆTTEKVINDEN I SKAANE. Mit Hjem ligger paa den sjællandske Hedeboegn, en Mils Vej Nordvest

for Roskilde, i en By, som hedder Aagerup. Fra Aagerup til Roskilde Fjord er en halv Mil. I Roskilde Fjord bader vi om Sommeren. Dær, hvor Stien fra Landevejen fører ned imod Fjorden, er en Sten, der er lidt højere end en Mand, til denne knytter sig følgende Sagn: En Jættekvinde, som boede i Skaane, blev meget vred, da hun hørte Roskilde Domkirkes Klokker ringe første Gang. I sin Vrede tog hun en Sten og kastede den efter den smukke Domkirke, men hun ramte den da heldigvis ikke. Endnu kan man se Mærkerne af en Haandflade og fem Fingre, det er Jættekvindens Haand, der har sat disse Mærker.¹²³⁾

TROLD BY KÆLLING. I Roskilde Amt, Rye Sonnerup Sogn, lidt Nordvest for Ejby, omtrent ude ved Stranden staar paa et Gærde en Sten, hvortil der knytter sig et Sagn. Da Kirke Hyllinge Kirke skulde bygges, blev Troidene, som boede paa den anden Side af Holbæk Fjorden, saa forbitret, at de hver Nat forsøgte at bryde det Arbejde ned, som Bønderne gjorde om Dagen. Troidene maatte dog sørge for at være nede i Stranden, inden Solen stod op, ellers vilde de blive staaende som Stenstøtter paa det Sted, hvortil de naaede. En Dag havde Bønderne gjort et særlig stort Arbejde paa Opførelsen af Kirken, og som Følge deraf var der ogsaa mere for Troidene at bryde ned om Natten. Troidene syntes dog alligevel, de skulde have det hele af Vejen, inden Solen stod op, og der var en Troldkone, som blev særlig længe, men for hende gik det ogsaa galt. Da hun var naaet omtrent ned til Stranden, stod Solen op, og Troldkonen blev straks til Sten. Stenen kaldes *Troldby Kælling*, og den vender sig, hver Gang den lugter nybagt Brød.¹²⁴⁾

STENEN VED BRAMSNÆS VIG. Ved Bramsnæs Vig, nede ved Strandbredden, ligger en meget stor Kampe-

sten med Fingeraftryk, og derom fortæller Sagnet. Da Sonnerup Kirke blev bygget, var der en Trolde, der kastede en Sten imod Kirken og vilde have knust den, men det lykkedes ham ikke, og Fingrene, der er at se i Stenen, siges at være Troldens Fingeraftryk.¹²⁵⁾

LOMMESTENEN. En Trolde stod i Sverige og kastede Sten mod Egebjerg og Vig Kirker. Den Sten, som er kastet mod Egebjerg Kirke, ligger i Isefjorden ved Stokkebjerg Skov, hvor der er en lille Festplads. Der er ikke længere ud til Stenen, end der er til at soppe ud til den, selv om det er højvandet. Stenen kaldes *Lommestenen*, fordi Trolde tog den op af Lommen og kastede den mod Kirken. Vi kan se Trykket af den ene Haands Fingre. Stenen er forholdsvis rund, men alligevel kan vi med Møje og lidt Besvær kravle op paa den, og der kan vel være Plads til en halv Snes Mennesker paa den. — Den Sten, der er kastet mod Vig Kirke, staar paa Marken et lille Stykke uden for Vig By. Denne Jord tilhører Gaardejer Julius Pedersen, Vig. Denne Sten, som er en Del kantet, er aflang og staar oprejst, ogsaa her ses Trolde- dens faste Haandtag tydeligt. Han har taget godt Sigte med begge Stenene, men de er ikke naaet Kirkerne, men kun i Sognene.¹²⁶⁾

STEN SØRGER. Paa Halvøerne Asnæs og Refsnæs boede engang to Trolde, som var Uvenner og kastede med Sten over Fjorden efter hinanden. Engang blev en stor Sten liggende lidt ude i Vandet ved Asnæs, og paa modsatte Side ud for Kysthospitalet blev ogsaa en liggende. Da Valdemar Sejrs Søn blev dræbt under Jagten paa Refsnæs, sørgede den Sten ved Kysthospitalet saa meget derover, at den helt forsvandt. Den Sten ved Asnæs sørgede, saa den blev helt sort, og den store sorte Sten, som er godt

kendt under Navnet *Sortensten*, ligger den Dag i Dag et lille Stykke ude i Vandet.¹²⁷⁾

KÆMPEN PAA SEJRØ. Da Kalundborg Kirke var bygget, var der en Kæmpe ovre paa Sejrø, som blev gal over det, for Kirkeklokkerne forstyrrede hans Ro. Men han vidste ikke rigtig, hvordan han skulde faa ødelagt Kirken, saa fandt han paa at sparke en Sten over mod Kirken, men Stenen røg ved Siden af og faldt ned paa en Mark ikke ret langt fra os. Man kan endnu se Mærke af hans Fod paa Stenen.¹²⁸⁾

TROLDESTENEN. Ovre paa Neksælø boede der en gang en Trolde, han var flyttet derover for at være i Fred for de nederdrægtige Kirkeklokker, som Menne-skene havde at ringe med, men da Følleslev Kirke ligger saa nær, at dens Klokker kan høres derover, saa kunde han heller ikke dær blive fri for Klang. I sin Vrede tog han en stor Sten og kastede mod Kirken, den ramte ikke, men faldt ned i en Gaard tæt ved Siden af, Stenen kaldes *Troldestenen*, og efter den har Gaarden Navnet *Troldegaarden*, og dær laa Stenen indtil for faa Aar siden, da blev den ført til Favrbogaard og brugt til to store Stentrupper, og naar man ser dem, kan man forstaa, at der skulde Kræfter til at slynge saadan en Sten et Par Mil.¹²⁹⁾

TROLDESTENEN VED KALUNDBORG. Da Esbern Snare byggede Ubby Kirke, var der en Trolde ovre ved Saltofte Skov, som ikke syntes om det, og han kastede derfor en Sten, som skulde have ramt Kirken, men den kom lidt for langt, thi den ligger ved Kalundborg. Folk siger, at Stenen vender sig, hver Gang den lugter varmt Brød.¹³⁰⁾

TROLDEN SPRANG I FLINT. Hjemme i vor Have er endnu et lille Minde om et gammelt Folkesagn. Det stammer fra den Tid, Ubby Kirke blev bygget, og da der endnu var Jætter og Trolde til. I Nærheden af Byen

er en stor Høj, hvor der den Gang boede en gammel, gnaven Trolld, han blev især rasende, da han hørte, der skulde bygges en Kirke i Byen, og pønsede stadig paa Hævn. Da Kirken var bygget, og Trollden saa det, blev han i den Grad rasende, at han tog en stor, mægtig Sten og kastede den mod Kirken for at knuse den. I sin Galskab fik han for meget Fart paa Stenen, og den fløj over Kirken ud paa en Eng i Nærheden af Byen, hvor den ligger den Dag i Dag, men Trollden blev saa vred derover, at han fo'r i Flint. Vi har hans højre Fod hjemme, i en anden Gaard har de den venstre. De to Sten er formet akkurat som et Par store Jættefødder, saa man skulde næsten tro, det passede.¹³¹⁾

LANGDYSSEN. Ca. 1½ km Nord for Ruds Vedby ligger der en Gaard, som paa Grund af, at der paa dens Marker ligger 4 Stendysser, hvoraf den ene er meget lang, har faaet Navnet *Langedyssegaarden*.

Om denne Dysse fortælles følgende Historie. Sagnet gaar, at den, som begyndte at køre Jorden fra den, vilde faa Uheld med sin Besætning. For en Del Aar siden skiftede Gaarden Ejer, og det var en Mand, der langt fra var overtroisk, han lo da ogsaa af de omkringboende Folk, da de advarede ham mod at sløjfe den store Dysse, som laa og tog Plads og generede Driften. Han sendte derfor en af de første Dage efter Overtagelsen sin Karl ud for at køre Jord fra Dyssen ned i et Hul lige nedenfor.

Det skulde han imidlertid aldrig have begyndt paa, for Natten derefter døde hans bedste Hest. Han troede dog ikke endnu, at det havde noget med Sagnet at gøre. Han gik defor hen til en klog Kone, der boede i en af Nabogaardene, og spurgte hende til Raads, hun kunde ikke sige ham, hvad Hesten var død af, men hun fraraadede ham meget at fortsætte med at jævne Dyssen.

Det brød han sig imidlertid ikke om, og den følgende Dag fortsatte han med at køre Jord fra Dysen. Uheldet blev da ogsaa ved, den næste Nat døde den bedste Ko, der var paa Gaarden. Trods det var han endnu ikke overbevist, og den næste Dag sendte han igen Karlen derud, men da han naaede hen og skulde til at læsse paa Vognen, kom der pludselig en Vogn ud af Højen forspændt med en Hane. Da Hestene saa det, blev de saa bange, at de blev løbske.

Siden da er der ikke nogen, som har haft Lyst til at sløjfe Langedyssen.¹³²⁾

FALSK ED. Syv Mænd gik engang mod Nord fra Høng, hvor de havde været til Tinge og aflagt falsk Ed. Da de kom til Brøderup Høj, blev de alle syv til Sten. Paa Højen staar endnu fem Sten i en Kreds, og den sjette ligger ovenover. Den syvende Sten har en lidt underlig Form og staar lidt tilbage uden for Kredsen. Om denne Sten fortæller Sagnet, at der mellem de syv Mænd var en pukkelrygget og haltende Skrædder, som ikke kunde vinde med de seks andre. Han var derfor ikke naaet saa langt frem, da Straffen kom over dem, og de blev til Sten.¹³³⁾

SKRÆDDEREN OG HANS FALSK VIDNER. Et Sagn er der om en Høj ikke langt fra mit Hjem, den hedder Risbjerg. Paa denne Høj staar der nogle Sten, jeg ved ikke bestemt hvor mange, men de ligner meget efter Mennesker. De kaldes »Skrædderen og hans falske Vidner«. Engang var der en rig og en fattig Mand, som var uenige om et Stykke Jord, begge to sagde de, at det tilhørte dem. Men en Dag skulde der dømmes imellem dem, og der blev holdt Ret ude paa Højen, men den rige Mand mødte med en Del Vidner, og det var Skrædderen og nogle andre Mænd. Den rige Mand fik naturligvis Ret, fordi han havde Vidner, det havde den fattige ikke. Men da den

fattige Mand hørte det, bad han til Vorherre, at han vilde lade Skrædderen og de andre Mænd blive til Sten, og idet de gik ned ad Højen, blev de alle til Sten, og de staar der endnu den Dag i Dag.¹³⁴⁾

SENGESTENEN. Et Sagn fortæller, at der engang var en Trolld, som havde set sig vred paa Allindemagle Kirke i Allindemagle Sogn, Sorø Amt, og derfor havde kastet en stor Sten efter den fra en stor Bakke, der ligger Nordvest for Allindemagle Kirke, men Stenen deltes i to Stykker, og det ene Stykke faldt ned i Nordskov ved Stenlille i Stenlille Sogn i Holbæk Amt og bliver kaldt for *Sengestenen*, da dens Overflade har Form som en Seng med et Hovedgærde. Der findes paa Stenen nogle Huller, og det siges, at det er Aftryk af Troldens Fingre. Det andet Stykke af Stenen ligger lige uden for Allindemagle Kirkegaardsmur.¹³⁵⁾

SALTSTENEN. I Næsby ved Stranden Matr. Nr. 4 b, Stillinge Sogn, Slagelse Herred, Sorø Amt, er en lille Kæmpehøj med en stor Sten, der kaldes *Saltstenen*, om den fortælles, at den er kastet af en Jættekvinde for at knuse Stillinge Kirke, men den faldt, hvor den nu ligger, maaske dog ikke helt paa samme Sted, da den har den mærkelige Egenskab, at den vender sig, naar den lugter nybagt Hvedebrød fra Næsby.¹³⁶⁾

STENEN I HALKEVADLUNDEN. Der fortælles i et Sagn, at en Trolld, som boede i Skørpinge ved Flakkebjerg, var blevet Uvenner med en anden Trolld, som boede i Gimlinge. Den første Trolld vilde slaa den anden ihjel og tog derfor en stor Sten og kastede den imod den By, hvor den anden Trolld boede, men den kom ikke ret langt uden for Byen, før den faldt til Jorden. Og dær ligger den endnu. I Stenen er Mærker af Troldens Fingre. Uden om Stenen er der nu beplantet, og det kaldes Halkevadlunden.¹³⁷⁾

HOPPENSHØJ. Paa Vilhelm Nielsens Mark i Krøjerup, Bromme Sogn, Sorø Amt, ligger der en fredet

Gravhøj, som kaldes Hoppenshøj. Den var som andre Gravhøje i gamle Dage beboet af Trolde, ja, en for nogle Aar siden afdød Mand fortalte, at han flere Gange havde set Højen staa paa Pæle og set Troldene. Men Troldfolkene levede vist i god Forstaaelse med Egnens Folk. De brugte Naboens Bageredskaber, og prøvede Naboen paa at gemme disse, blev hans egen Bagning altid mislykket.

Kun een Gang meldte Historien om, at Troldene blev vrede. Det var, dengang Sognekirken for Aarhundreder siden blev bygget paa den høje Bakke paa den anden Side Magle Sø, ca. 3 km derfra. Da følte Troldene, at dette var et Angreb paa deres Magt, og en gnaven Kraftkarl tog en Sten og slyngede den efter Kirken, men den gik ved Siden af og faldt ned paa en Mark ca. 1 1/2 km derfra.

Dær laa Stenen i Aarhundreder, beundret af vejfarende paa Grund af sin mægtige Størrelse, indtil i 1860erne, da Ejeren af Marken, Sognefoged Kresten Peitersen skulde bygge en ny Stuelænge, da lod han Stenen sprænge og benyttede den hertil. Gode Venner og Frænder udtalte deres Betænkelighed til Sognefogden over, at han havde vovet at røre Troldestenen. Om der virkelig var Trolddom ved Stenen, eller det var Vennernes Snak, der virkede, ved jeg ikke, men snart begyndte Sognefogden at føle sig syg, og inden et Aar var han stadig sengeliggende. Alle Egnens Læger blev prøvet, og en ny Læge bragte midlertidig Bedring, men atter kom der Tilbagefald. Da hørte Sognefogden om en klog Kone paa Tjørnehoved, Syd for Præstø, som i den Tid havde særligt Ry for at kunne »læse» over onde Ting. Sognefogden var for syg til at kunne rejse til den kloge Kone, og hun vilde ikke rejse til ham. Men i Nabobyen, Munkebjergby, boede en Skoma-

ger og Sadelmager, hvis Hovederhverv var at gaa fra Gaard til Gaard med sin Risp paa Nakken og reparere Fodtøj og Seletøj, men som Bierhverv var han Budbringer, han skulde være saa fænomenal udholdende til at gaa. Sognefogden fik Skomageren af Sted til den kloge Kone, og han kom hjem med nogle Uldgarnstraade, hun havde læst over. Dette syntes virkelig at helbrede Sognefogden, men atter kom Tilbagefaldet, og Skomageren maatte Gang paa Gang af Sted til den kloge Kone, indtil det blev opdaget, at han kun havde gaaet Turen første Gang, de andre Gange havde han selv lavet Traadene. Nu opgav Sognefogden Haabet, og han var en syg Mand indtil sin Død.¹³⁸⁾

TO KÆMPER, DER BLEV UVENNER. Engang i foruds Dage, da der var Kæmper til, var to af disse blevet Uvenner, og nu vilde de slaa hinanden ihjel. De fandt hver en stor Sten og vilde slaas med dem, den ene gik da op paa Sobjerg og den anden paa Galtebjerg Banke, og de har taget temmeligt godt Sigte, thi skønt der er ca. 3 Mil imellem disse, er Stenene dog lidt uden for Tersløse By stødt sammen, af den ene Sten er gaaet et stort Stykke, i den anden er der fem Huller, som ligner Aftryk af fem Kæmpefinger. Disse Sten har faaet Lov at ligge her i denne lange Tid, de er vist fredede nu.¹³⁹⁾

JUNKERS STEN. Ude ved Strøby Strand i Stevns, paa Gaardejer Jørgen Pedersens Mark, staar en Sten, der kaldes *Junkers Sten*. Om denne Sten er der en lille Historie. For mange Aar siden flyttede Jørgen Pedersens Fader Stenen fra Marken og hjem i sin Have, samme Dags Nat, som Stenen var flyttet, døde der mange af hans Kreaturer, og i Dagene derefter kom der stort Uheld i Besætningen. Følgen blev, at Stenen maatte flyttes tilbage til Marken. Engang

senere i Tiden har der været prøvet paa at flytte Stenen, men der skete ogsaa Uheld denne Gang, derfor har Stenen faaet Lov til at staa paa Marken, og dær staar den sikkert den Dag i Dag. Af Folk paa Egnen regnes »Junkers Sten« for at være hellig, og dersom man kommer forbi den, bør man gaa hen og sætte sig paa den. Der er ligesom en Ryttersadel paa den.¹⁴⁰⁾

TROLDEN OG KONGSTED KIRKE. Der boede en Trolde i en Høj, som ligger nær ved Kongsted By i Præstø Amt. Han havde i mange Aar plaget Befolkningen paa mange Maader, og især blev det galt, da Kirken skulde bygges, for Trolde kan jo ikke leve, naar de hører Kirkeklokkeklang, og det vidste Trolde godt, derfor drillede han Beboerne. Der blev begyndt flere Gange, men der var hele Tiden noget, der sinkede Arbejdet, og det blev udsat mange Gange. Saa blev Beboerne klare over, at det var Trolde, der var paa Færde, og saa sendte de Bud efter Munkene fra det nærliggende Kloster, for at de skulde messe Trolde bort fra Egnen. Trolde maatte da ogsaa rømme baglæns bort, og Egnens Beboere kunde nu bygge deres Kirke færdig, men den første Gang Klokken ringede, hørtes et mægtigt Brag uden for Byen. Det var Trolde, der havde ventet med sin Hævn, til han hørte Klokkerne ringe, og saa kastet en stor Sten efter Lyden, men den naaede ikke saa langt, som Trolde's Mening var. Et Par Hundrede Alen uden for Byen ligger den Dag i Dag Trolde's Sten.¹⁴¹⁾

MUSESTENEN. I. Ved Vemmetofte Strand, som hører til Karise Sogn i Præstø Amt, ligger der ved Strandbredden en meget stor Sten, som kaldes for Musestenen. Hvorfor den har faaet dette Navn, ved jeg ikke, men i min Barndom fortalte man mig en

Historie om den, som lyder saaledes: Engang for mange Aar siden boede der i Vemmetofte Strandskov en ækel og grim Trolde, som drillede de Mennesker, der boede i Vemmetofte, saa at de til sidst ikke kunde bo der mere. Men ude i Stranden boede der en anden Trolde, som var Uvenner med Skovtrolden. Havtrolden syntes, det var Synd for Folkene inde paa Land, og besluttede at hjælpe dem ved at slaa Skovtrolden ihjel. En Nat medens Skovtrolden laa og sov, listede Havtrolden sig ind mod Strandbredden med en stor Sten og kastede den saaledes, at den ramte Skovtrolden midt i Panden. Trolden forsvandt, men Stenen blev liggende og ligger endnu paa det samme Sted.¹⁴²⁾

II. Ved Vemmetofte Strand ligger der en stor Sten, som kaldes Musestenen. Sagnet fortæller, at engang var en Troldkvinde blevet vred paa Beboerne i Vemmetofte Kloster. Hun tog da denne store Sten, paa hvilken man endnu kan se hendes Haand, dær hvor hun tog paa den, og lagde den i sit Strømpebaand og slyngede den fra Møens Klint over imod Klosteret. Men hun var uheldig og ramte ikke Klosteret. Stenen faldt et lille Stykke ude i Vandet ved Vemmetofte Strand. Der siges, at den er saa stor, at et Køretøj kan vende oppe paa den, men det passer nu ikke.¹⁴³⁾

KÆMPEN I TYBJERG. I Tybjerg boede engang en Kæmpe, som var meget vred af sig. Han taalte heller ikke, der boede andre Kæmper omkring ham. Den nærmeste Nabo, han havde, var en Kæmpe, der boede i Herlufmagle, omtrent syv Kilometer derfra. Næsten hver Dag var de oppe at skændes, saa det kunde høres mange Mil bort.

En Dag blev Kæmpen i Herlufmagle meget vred, begge Kæmperne kom op at skændes, og Kæmpen

i Tybjerg blev da saa rasende, at han tog en stor Sten og slyngede efter ham. Men Stenen havde ikke faaet Fart nok paa, saa den drattede ned lige midt ude i Tybjerg Skov. Da Kæmpen saa, at Stenen ikke ramte Modstanderen, blev han i den Grad ude af sig selv, at han faldt død om paa Stedet.

Hvis noget Menneske prøver paa at faa Stenen flyttet eller slaaet i Stykker, vil han faa samme Skæbne som Kæmpen i Tybjerg, saa Stenen har faaet Lov til at ligge urørt hidtil.¹⁴⁴⁾

TROLDENE PAA BOGØ. Paa Bogø var der i ældre Tid en Del Trolde og Hekse, fortælles der. Saa blev Kirken i Øster Egesborg bygget, og naar de ringede med Kirkeklokkerne dær, kunde Troldene ovre paa Bogø høre det, og det kunde de ikke lide, derfor var det ogsaa en Dag, at en af Troldene besluttede sig til, at nu skulde Kirken ødelægges, og han lagde derfor en Sten i sin Slynge og tog Sigte paa Kirken, men saa brast det ene Slyngebaand, og Stenen naaede ikke at komme længere end lige over Vandet, hvor den faldt ned i Strandkanten omtrent midt imellem Vordingborg og Kallehave, og dær ligger den endnu. Den er gaaet i to Stykker, men det største af Stykkerne er nok tre Alen højt, saa det har jo ikke været saa lille en Sten at kaste med.¹⁴⁵⁾

STENDYSSEN I OLSTRUP. I Olstrup paa Anneksgaardens Mark i Kalby i Olstrup Sogn ved Næstved ligger der en Stendysse. Der er tolv Sten, der ligger i en Kreds, og i Midten af denne ligger der en større Sten. Sagnet fortæller, at disse Sten er en So med sine tolv Grise, og hvis Ejeren af Gaarden rører ved en af disse, da vil der dø noget paa Gaarden samme Dag.¹⁴⁶⁾

VARULVESTENEN. Imellem Tisvilde By og Tisvilde Fiskerleje stod Varulvestenen. Dær havde den tre

benede Varulv sit Sæde, hvorfra den hærgede Egnen. Forgæves søgte man at skræmme den bort, men endelig slog man den flere Gange, og da den kun kunde tælle tre ad Gangen, blev den omsider fordrevet.¹⁴⁷⁾

LEVENDE BEGRAVET

ØMMERUP KIRKE. Dengang man byggede Tømmerup Kirke, kunde man lige faa bygget lidt op om Dagen, som saa blev revet ned om Natten. De fik da et godt Raad om, at hvis de byggede Kirken over et levende Lam, saa skulde den nok blive staaende. Og det hjalp, thi Kirken staar der endnu den Dag i Dag.¹⁴⁸⁾

BROMME KIRKE. Der gaar et Sagn om Bromme Kirke, den ligger meget højt, og der er ingen Bebyggelse i Nærheden af den, naar undtages Ringeren, der bor ved Kirken, ellers ligger den ganske ene og kan ses vidt omkring. Bromme By ligger meget lavt, og dær var det Meningen, at Kirken ogsaa skulde ligge, men hvad de byggede op om Dagen, blev revet ned om Natten, og Murbrokkerne blev kastet op paa Bakken, dær hvor Kirken nu ligger. Det var Folkene naturligvis meget kede af, og de spurgte saa en klog Kone til Raads. Hun gav dem det Raad, at de skulde binde to Kalve sammen og lade dem gaa om Natten, og hvor de fandt dem om Morgen, skulde de bygge Kirken. Det gjorde de, og om Morgen laa Kalvene paa Bakken, dær hvor Murbrokkerne var kastet op. De begravde saa Kalvene levende og tog saa atter fat paa Arbejdet med at bygge Kirken op, og nu fik de ogsaa Lov til at fuldføre

den. Men da Troidene, som det selvfølgelig var, der havde revet den ned, saa den lysende Kirke paa Bakkens Top, blev de saa irriterede, at de alligevel vilde ødelægge den. De stod i Bjernede og kastede tre store Sten efter Bromme Kirke, men ingen af dem ramte den. Den ene røg halvvejs til Ebberup, og de to andre naaede kun halvt ind i Bromme Skov, den ene gik i mange Stykker, da den faldt. man kan endnu se Stenene, og man kan nok tænke sig, at det har været en kraftig Troid, der har kastet dem, da de er over den almindelige Størrelse.¹⁴⁹⁾

BARNEOFRING. I. Paa Valdemar Atterdags Tid ra'sede der en frygtelig Pest i Danmark, som kaldtes »den sorte Død«. Paa Tudse Næs huserede Sygdommen ogsaa, og der var ingen, der vidste, hvordan de skulde fordrive Pesten. Da var der nogle Mennesker, som troede, at de kunde formilde Guderne ved at ofre levende Mennesker. En Dag da Beboerne var forsamlede for at holde Raad om, hvem der skulde ofres, men ikke kunde blive enige, kom der et Par Tiggerbørn og bad om lidt Mad. Folkene blev nu enige om at bruge de smaa Stakler som Ofre. Der blev gravet et dybt Hul i Jorden og sat noget Mad derned, og Børnene fik Lov at gaa derned for at spise af den gode Mad. Da Børnene havde begyndt at spise, blev der kastet Jord ned paa dem, skønt de græd og klagede over, at der kom Jord paa deres Mad. Det brød Menneskene sig ikke om, men skyndte sig at faa dem helt dækket med Jord. Paa det Sted er der nu en Høj, som kaldes Børnehøjen eller Kulbjerg. Sagnet fortæller, at man i stille Sommernætter kan høre de stakkels Børns Klage.¹⁵⁰⁾

II. Da man var færdig med at opføre Københavns Volde, lod man i Volden indrette et Rum i Form af et Værelse. I Værelset anbragte man Stole og Borde

og alle Slags Legetøj for Børn samt Fødevarer. Da dette var besørget, begav et Udvalg af nogle Mænd sig ud i Byen, hvor de fangede en lille Dreng og Pige, som legede paa Gaden. Børnene anbragtes i det før omtalte Værelse. Derefter blev Rummet tilmuret og tildækket med Jord. I Henhold til hin Tids Overtro skulde de to Børn være Voldenes Skytspatroner. Sagnet tilføjer, at naar man siden saa Børnene lege paa Voldene, betød det Fred, gode og lykkelige Tider for Danmark. Men gik de Haand i Haand grædende langs Voldene, betød det Krig, Ufred, daarlige og mørke Tider for Landet.¹⁸¹⁾

VARSLER OG SPAADOMME

VARSLER. I. Min Mor havde to Brødre, Christian og Niels, Christian druknede en Middagsstund, da han var gaaet til Badning i Esrom Sø. Han og Niels tjente hver paa sit Sted, men da Niels laa og sov til Middag, vaagnede han ved, at der er noget koldt, der tager ham i Haanden og siger: »Farvel, Niels!» Og Dagen efter fik han at vide, at hans Broder var druknet i Esrom Sø netop paa samme Tid.¹⁸²⁾

II. Da Niels døde, fik min Mor Besked. Det var en Aften, der blev banket paa Vinduet. Min Mor saa derhen, hun kunde ikke se noget, men saa blev der sagt: »Farvel, Karoline!» Og det slog min Mor med det samme: »Saa, nu er min Broder Niels død!» Hun vidste nemlig, at han var syg. Og det viste sig ogsaa, at han var død netop paa dette Tidspunkt.¹⁸³⁾

EN GAMMEL GRAVERS OPLEVELSER. I. Min Fader, Christian Pedersen, var Graver ved Hillerød Kirke-

gaard fra 1881 til 1896. Han fortalte lidt om Varsler, som han havde oplevet. Naar han for Eksempel gik og pyntede i Kapellet til Begravelse, kunde der fra de inderste Kamre, hvor Ligene staar, lyde, som et Par Ligskamler blev sat haardt i Gulvet. Dette betød nemlig Anmeldelse af Lig til Kapellet, og der kom ogsaa gerne inden Aften et Lig, som blev indsat i Kapellet.¹⁵⁴⁾

II. Et sikkert Tegn var ogsaa Uglen. Naar den om Aftenen paa Kirkegaarden fløj fra et Træ til et andet, kunde man ligeledes vente snarlig Dødsfald, og hvis den sad paa Kapellets Tag ved højlys Dag, vilde der, inden Dagen var omme, være anmeldt Lig, som skulde køres i Kapellet.¹⁵⁵⁾

III. Men ogsaa hjemme i vor Stue kom der Varsler. Det hændte tidt, at der blev banket tre Slag paa Døren, men naar der blev lukket op, var der ingen udenfor. Det kunde ogsaa ske, at der pludselig i Stuen blev Lugt af Lig. Begge disse Ting betød hurtig Anmeldelse af Lig til Kapellet.¹⁵⁶⁾

MANDEN HENTEDE SIN EGEN KISTE. To enlige Mennesker, der boede paa et lille Sted i Omegnen af Slangerup, sendte engang, da Konen var syg, Bud efter Lægen, der saa beordrede hende i Seng. Der laa hun en Tid, og det blev stadig daarligere med hende. Saa en Dag siger Manden til hende: »Jeg tror, jeg kører til Slangerup efter en Kiste til dig, for det bliver ikke andet end Døden.« Hertil svarede Konen, at det kunde han jo godt, men det blev til ham selv, at han kom til at hente Kiste.

Manden kørte saa til Slangerup og købte en Kiste, hvorpaa han begav sig paa Hjemvejen. Ud for Kratogaarden kørte han i Grøften og væltede. I Faldet brækkede han sit ene Ben, kort Tid efter døde han, og Konens Spaadom gik i Opfyldelse. Han fik selv Kisten.¹⁵⁷⁾

SAGN FRA SÆBYGAARD. I en skøn Egn i Vestsjælland nær Tissøens Bred ligger Herregaarden Sæbygaard, der er bygget af Esbern Snare. Den er omgivet af en stor Have, hvori der ligger en lille, men ualmindelig dyb Sø; langs Haven gaar Vejen Kalundborg—Sorø. Vejen hæver sig ca. to Meter over den normale Vandstand i begge Søer, hvorimellem Afstanden ikke er mere end tredive Favne. Efter et gammelt Sagn skulde Verden forgaa, eller Tysken vande sine Æsler i Viborg Sø, hvis de to Søer naaede sammen. Mellem gamle Folk gaar endnu følgende Historie for sandfærdig. Det var Julenat for mange Aar siden, Vejret havde i lang Tid raset stærkt med Storm, Tøbrud og stærkt Regnskyl, Vandet i Søen steg og steg jævnt, men foruroligende og begyndte at æde Kanten af Vejen. Folk fik travlt med at drive Pæle ned og køre Sandsække paa for at beskytte Vejen. Spændingen blandt de mange Mennesker var paa sit højeste. Medens Uvejret rasede med uformindsket Styrke, stod mange af de gamle i Bøn med bortvendt Ansigt og ventede paa Døden. Men pludselig klaredes Vejret. Stormen tog langsomt af i Styrke, Vandet sank jævnt, og efter en Times Tid kunde Folk igen gaa hjem til den saa haardt tiltrængte Hvile.

Om Gaarden, der er en gammel Ridderborg, gaar ogsaa det Sagn, at der fra Kælderen gaar en underjordisk Løngang under Vejen og Søen, og Gangen stod i Forbindelse med Fæstningen Kalundborg og skulde udmunde under det nu forsvundne Slot og tit være brugt til Spejdertogter inde i Landet fra Fæstningen, ligesom den var brugt til hemmelig Flugt fra Gaarden i Tilfælde af Krig eller Overfald.¹⁸⁸⁾

ANNEBERGGAARD. Et Par km fra Nykøbing Sj. ligger en Herregaard, som hedder Anneberggaard.

Den er i de sidste Aar blevet hærget af Ildebrande, tre ialt, den sidste Brand var nu sidste Efteraar, hvor Kostalden og en anden Længe brændte. Der blev talt om, at det var mærkeligt, at det netop hver Gang var Anneberg, det gik ud over. Men jeg hørte flere sige, at det var ikke saa underligt, det var en gammel Spaadom, der var gaaet i Opfyldelse, og den lyder saadan: For mange mange Aar siden ejedes Anneberggaard af en Frue, og denne Frue skulde før sin Død have udtalt, at saafremt Gaardens Jorder nogensinde blev delte, vilde Anneberggaarden og dens Jorder blive hærget af Sygdomme og Ulykker. Og Jorderne er nu delte, idet Sindssygehospitalet ligger paa et Stykke af dem, og næsten intet Sted kan man tænke sig mere Sygdom end netop dær. Og ved Stranden ligger et Sommerhus, som har tilhørt en Forretningsenke inde fra Nykøbing, og hendes Søn er ved et Ulykkestilfælde druknet. Saafremt Sagnet er sandt, er Spaadommen jo for en Del gaaet i Opfyldelse.¹⁸⁹⁾

DEN STORE HVIDTJØRN. Oppe imellem Rørby og Uggerløse staar der en stor Hvidtjørn, som altid gaar under Navnet *Tarnen*. Der siges om den, at hvis nogen fælder den, vil Rørby brænde, og da Telefonarbejderne i Sommer vilde fælde den, var der nogle Folk, som sagde, at det skulde de ikke gøre, og saa nøjedes de med at klippe af den.¹⁹⁰⁾

TJØRNEBUSK I NORDRUP. Paa Gaardejer Søren Sørensens Mark i Nordrup ligger der lige ved Vejen en Mergelgrav, som kaldes Flæhulen. Ved Siden af denne staar en stor Tjørnebusk, der maa være meget gammel, thi gamle Folk paastaar, at den har set ens ud, saa længe de kan huske tilbage. Om denne Busk fortælles det, at for hver Gren eller Kvist der bliver hugget af den, dør der et Kreatur blandt Gaardens Besætning.¹⁹¹⁾

NÆSTVED OG PRÆSTØ. En gammel Spaadom siger, at Næstved skal forgaa ved Land og Præstø ved Vand.¹⁶²⁾

SPØGELSER OG GENFÆRD

KONG VALDEMARS VILDE JAGT. I. Paa Stumpedyssesgaard var der en Port, som aldrig kunde staa lukket. Blev den lukket, var der ikke til at være paa Gaarden for Spektakel om Natten. Man sagde, at det var Kong Valdemar Atterdag, der i sin Tid var redet den Vej, naar han skulde til Gurre, og nu gik igen den samme Vej og derfor skulde igennem. Jeg gik forbi Gaarden hver Dag i min Skoletid, men jeg mindes aldrig at have set Porten lukket.¹⁶³⁾

II. I Langstrup red Kong Volmer gennem Luften og over en Gaard, der hed Aulholm. Dær kunde man se paa Tagrygningen, hvor han red, idet Tagforet oppe i Mønningen var slidt af paa det Sted. Man kunde høre Larm i Luften ligesom af Lænker, det var af Hundekoblet.

Min Far kom en Vinteraften gaaende ad Vejen der forbi og skulde i sin Plads. Da hørte han pludselig et forfærdeligt Spektakel, han gik paa Hovedet i Grøften med det samme og gemte sig dernede i Sneen, til Larmen var forbi. Saa gik han ind i et Hus lige ved Vejen, hvor Folkene endnu var hjemme, og der var saa en af dem, der fulgte ham hjem.

Paa akkurat samme Sted var en anden Mand udsat for det samme, men det var om Sommeren. Han hørte den forfærdelige Lyd, der kom langs ad Vejen. Mærkt var det, og han kunde ikke se noget. Da han hørte Larmen, sprang han ogsaa ned i Grøften og

vilde dække sig dær, mens det fo'r pustende og stønnende og raslende og skramlende forbi. Da Lyden var forsvundet, stod han op og skyndte sig hjem. Men nogle andre, som ogsaa havde hørt Lyden, undersøgte Sagen nærmere og fandt ud af, at det var nogle Kvier, der havde revet sig løse og var løbet hen ad Vejen med Jerntøjret raslende efter sig. - Det maatte Manden høre for mange Gange.¹⁶⁴⁾

III. Der er ikke hyggeligt ved Asserbo Slots Ruiner. Det kan være et Hundrede Aar siden, at to Mænd slog Græs her. Da de var langt borte fra Hjemmet, lagde de sig til at sove i Græsset om Natten, men pludselig sprang den ene af dem op med et Skrig, thi han havde hørt den stærke Susen af Kong Valdemars vilde Jagt og de halsende Hunde.¹⁶⁵⁾

IV. Det fortælles, at det i gammel Tid skal have spøget paa »Haarkildegaard« i Hørup i Slangerup Landsogn. Det skal efter Sagnet være en af de gamle Konger, der med Følge kørte gennem Gaarden ved Midnatstide.

Gaarden er firelænget med Porte i Vest og Øst. Det var disse Porte, der ikke kunde staa lukkede, hvor forsvarligt de saa end var stænget, men hver eneste Nat Kl. 12 smækkede de op, og Kongen med Følge kørte gennem Gaarden under megen Støj.

Dette Spøgeri blev endda saa stærkt, at man murede Portene til og lavede ny Indkørsel mellem Stuehuset og en af Udlængerne for at blive fri for det. Nu er Portene dog igen aabnede, og man mærker ikke til noget. For ca. en Snes Aar siden paastod den daværende Kone at have hørt Spøgeriet, og hun tror endnu den Dag i Dag paa, at det virkelig er passeret.¹⁶⁶⁾

V. Der er et Sagn, som fortæller, at Valdemar Atterdag rider paa Jagt i Lystrup Skov om Natten med en Skare af Jægere og en Flok halsende Hunde bag efter

sig. Min Bedstefader, som ellers langt fra var nogen overtroisk Mand, har fortalt, at en Nat, da han kom gaaende gennem Skoven, lød det fuldstændig, som om der kom en stor Rytterskare farende, og Hundene kom halsende bagefter.¹⁸⁷⁾

VI. Der ligger ved Uggeløse Skov paa vor Mark Ruinen af et gammelt Slot, som kaldes Borre Slot. Det fortælles, at Kong Valdemar kørte fra Borre Slot igennem Uggeløse Skov. Han havde en stor Samling Hunde med sig, saa Folk vaagnede om Natten, naar de hørte den stærke Gøen af Hunde. Det fortælles, at der er dem, der har mødt dem om Natten. Det fortælles ogsaa, at han havde en underjordisk Gang fra Borre Slot til Stenhuset i Badstrup. For over hundrede Aar siden begyndt Ejeren af Borre Slot at udgrave Slottet, det skete flere Gange, men saa snart Begyndelsen af Udgravningen var i Gang, mistede Ejeren flere Kreaturer, og Udgravningen blev derfor standset. Der er i Udgravningen ikke fundet saa faa forskellige Ting, som viser, at der engang har været et Slot.¹⁸⁸⁾

VII. Min Hjemegn er i Førslev Sogn i Sorø Amt. Paa vor Nabos Mark er der en Mose med en Mergelgrav i, som kaldes Sortevandingen, og man paa-
staar, at der undertiden om Natten mellem Klokken tolv og to farer en Rytter af Sted paa en kulsort Hest med et Koppel Hunde med glødende Tunger og Øjne og raslende Kæder efter sig, og Rytteren er Kong Valdemar. Det er mest i stormfulde Efteraarsnætter, det optræder.¹⁸⁹⁾

VIII. I Køng Sogn, Præstø Amt, ligger Herregaarden Øbjerggaard, og foran Haven er der en lille Ø, som kaldes Borre, hvis Navn stammer fra den Tid, da Valdemar Atterdag foretog sin vilde Jagt fra Gurre til Vordingborg. Thi Sagnet mener nemlig, at han

standsede her paa denne Ø. Folk siger ogsaa, at de saa ham komme ridende igennem Køng By ved Nat-tetid paa sin sorte Hest med sit Jagtfølge, og Hundene kom bagefter med Ildtunger ud af Halsen.¹⁷⁰)

IX. I Nærheden af Nykøbing, Sjælland, laa i forrige Tider en Borg ved Navn Næsholm; der var for Resten to Borge, men de hørte sammen, og der gik en underjordisk Gang imellem dem, som man tit har søgt efter, men dog uden at finde den. Dær boede Kong Valdemar Atterdag sammen med sine Riddere og Svende, og Sagnet fortæller, at efter at han var død, kunde man om Natten se ham komme farende af Sted igennem Luften med sine Jægere og Hunde, saa at Ildgnisterne fløj fra Hestens Hove, og Hundenes Tunger lyste som Ild, og ve den, der mødte dem, thi han vilde være dødsens, hvis han ikke havde husket at slaa Kors for sig, inden de kom ham nær. At Borgen har ligget der, passer meget godt, thi der er endnu nogle Ruiner tilbage, af den ene staar der noget af en Gavl, og af den anden er der tre Kælderrum, hvor man kan se, at de to har været brugt til Fængsler, da der endnu sidder nogle Ringe og Stumper af Jernlænker. Nogle uhyggelige Huller maa det have været at sidde i, thi de er meget dybe, og der har vel nok ingen Vinduer været i. Det tredie Rum ligger lidt længere fra de andre og er ikke nemt at finde, da der vokser en Del Tjørn og Buske omkring det hele, men man mener, at det er i det Rum, den hemmelige Dør skulde være, men der er endnu aldrig nogen, der har fundet den. Jeg har ogsaa selv søgt efter den, men med samme Resultat.¹⁷¹)

DEN RØDE DØR. En Dronning, der boede paa Jægerspris Slot, vilde engang, staaende paa en Trappe, der førte op til en rød Dør, vise sit Barn frem for Folket. Men pludselig tabte hun Barnet ned paa Trap-

pen, og det slog sig ihjel. Siden den Tid gaar der undertiden, naar det er Maaneskin, en lille Mand gennem den røde Dør ned ad Trappen og videre ned i Slotshaven til en lille Dam, hvor han forsvinder.¹⁷³⁾

SPØGERIET I DEN LANGE STUE. For snart halvtreds Aar siden tjente jeg som ungt Menneske paa en Gaard, hvor der desuden var to Karle, der var ældre end mig, samt en Hyrdedreng, og vi fire logerede i et Kammer, der næsten ikke var større, end man kunde favne fra den ene Væg til den anden. Et lille Staldvindue tjente til Belysning, og Døren førte fra Kostalden og ind til Kammeret. Saa en Dag da vi sad og spiste, siger Forkarlen til en af Pigerne: »Vi kunde da lige saa godt ligge oppe i den lange Stue — den bliver jo ikke benyttet alligevel — som at vi skal ligge ude i det Hul til Kammer.« »Ja,« siger en af Pigerne, »men det kan vist ikke gaa an, for Folk siger, at det spøger i den lange Stue.«

Inde i den lange Stue førte en Trappe op til Loftet, skilt fra paa Siden med et Bræddeskillerum. Foran Trappen var en Dør, som manglede en halv Alen i at naa op til Loftet, og ligeledes manglede den en halv Alen i at naa ned til Gulvet, der var altsaa aabent foroven og forneden. Ved Indervæggen fandtes ingen Møbler, ved Ydervæggen stod en Seng, og ellers fandtes kun nogle udrangerede Smaating. Værelset blev aldrig benyttet til andet end til Opgang til Loftet.

Pigerne havde velsagtens fortalt Folkene, hvad Karlen havde sagt, for nogle Dage efter sagde Pigen til mig, at nu var Sengen redt oppe i den lange Stue, saa hvis jeg vilde ligge deroppe, maatte jeg gerne. I den lange Stue var der et stort Fag Vinduer, ud til Gaarden og et Fag til Gavlen, saa der var udmærket lyst. Da jeg var kommet i Seng ved godt Titiden,

tænkte jeg, at det kunde egentlig være interessant at ligge vaagen til Midnat for at se, om det virkelig var sandt, at det spøjte. Da Klokken var slagen tolv, hørte jeg en sagte Knagen i Trappetrinnene, og jeg følte, at der var nogen i Stuen. Jeg spærrede Øjnene op, men kunde ingenting se, men jeg hørte en Skuffe blive trukket ud ved den tomme Indervæg. Derpaa Raslen af Papir, der blev foldet ud, et sagte Suk, og straks efter begyndte under Sengen, hvor jeg laa, noget, som jeg blev forskrækket over, det var som at høre et Menneske sukke og vaande sig i den dybeste Fortvivlelse og samtidig kaste sig fra den ene Side over paa den anden og tilbage igen, bestandig under lydelige Sukke. Med et blev der stille igen, jeg hørte en sagte Knagen i Trappen, og med det samme følte jeg, at jeg igen var alene i Værelset.

Jeg laa der i otte Dage, og hver Nat i Midnatsstunden gentog det samme sig. Saa en Dag siger Forkarlen: »Der er da ingen Mening i, at jeg skal ligge nede i det Hul, og du skal ligge inde i en Stue. Kan vi ikke bytte?« »Jo, det kan vi godt,« siger jeg. Om Aftenen gik saa Karlen op i Stuen og lagde sig. Han laa der i to Nætter, men saa en Morgen siger han: »Jeg vil — som han kunde bande — ikke tiere ligge i den lange Stue, der er ikke til at sove for Spøgeralliker. — Hørte du ikke noget, Dreng?« siger han til mig. »Jo vel gjorde jeg det, men jeg holder ikke af at gøre mig til Grin.« Paa Husmandens Spørgsmaal fortalte saa Forkarlen det samme, som jeg havde oplevet.

Trods de mange Aar staar det hele saa tydeligt for mig, som om det var sket i Gaar. Videnskaben har jo for længst drevet en Pæl igennem alle Spøgelser og Gengangere, men mon vi ikke, naar alt kommer til alt, allesammen er lige kloge. Thi der er

jo ikke noget Menneske, som har formaaet at løfte blot et Flig af det Forhæng, der skiller Døden fra Livet. Jeg føler mig fuldt overbevist om, at det var en ulykkelig Menneskesjæl, der ikke fandt Fred efter Døden, men som i Midnatstimen fik Lov at komme ned og angre og gøre Bod.¹⁷³⁾

DEN DRÆBTE KAPTJN. Paa Søndre Strandvej ved Helsingør ligger Lystejendommen *Bergmansdal*, der i Begyndelsen af det forrige Aarhundrede ejedes af en Mand, der hed Nergaard. Han havde forbrudt sig mod Landets Love og var dømt til Slaveriet paa Kronborg, men betalte for sig og fik derfor Lov at opholde sig i sit Hjem. Dog maatte han paa en bestemt Dag en Gang om Aaret møde paa Kronborg i sin Slavedragt, der havde et sort og et gult Ben og ligeledes et sort og et gult Trøjeærme. I hans Tid forsvandt en Søkaptajn fra et paa Reden liggende Skib. Fiskerne sagde, at Nergaard havde myrdet ham, men det kunde ikke bevises. I Midten af forrige Aarhundrede fortalte de ældre Fiskere i Snekkersten, at de i deres Ungdom undertiden havde set en Skygge gaa over Vejen fra Bergmansdal og staa paa Strandkanten og se ud over Havet, men naar de nærmede sig, forsvandt den. Det var almindeligt dengang at grave Strandvaskere ned paa Kysten, men de fik et Kors og en Krans paa Graven og viste sig aldrig siden. Men ingen vidste, hvor Kaptajnen var nedgravet, derfor fik han intet Kors eller Krans og maatte altsaa gaa igen.

Da Dronning Louises Hofdame, Frøken Oxholm, købte Bergmansdal og lod den gamle Stuelænge nedrive, fandt de Skelettet af Kaptajnen under Gulvet. Det blev begravet paa Helsingør Kirkegaard, og siden saa man aldrig Skyggen mere.¹⁷⁴⁾

SPØGELSEVOGNEN. I gamle Dage boede der paa Sofienborg i Tjæreby Sogn en Mand, der hed Rosen-

kvist. Han blev imidlertid fattig og døde i *Lerhuset*, et Hus af stampet Ler, der laa mellem Gadevang og Ullerød, og som blev brudt ned Sommeren 1931, og her kunde man efter hans Død ved Nattetid se ham sidde og tælle sine Penge.

Nu og da kom han ved Nattetid kørende ind i Sofienborg, men naar de kom ud, var han borte, og de sagde da: »Det er Rosenkvist!«

Iøvrigt kunde det ske, at der om Aftenen virkelig kom en kørende ind i Gaarden, hvor han kørte rundt en Gang og saa ud igen. Hvis en Kusk, der ikke var stedkendt, kom fra Ullerød og skulde ad Tulstrupvejen, hændte det nemlig, at han i Stedet for at dreje til Venstre ad Tulstrupvejen kørte lige ud, hvorved han endte i Sofienborg. —

Engang var Proprietær Saxtorph kørt ud, og man sad om Aftenen og ventede paa hans Hjemkomst. Fru Saxtorph sad i Dagligstuen i den østre Del af Stuehuset, Sønnen Vilhelm sad i sit Værelse i den vestre, og Karlen Per opholdt sig i et tredje Værelse. Pludselig hørte de det buldre over Broen nede i Alleen. Det var Saxtorph, der kom kørende, de hørte det alle tre og skyndte sig ud i Entreen. Men da de aabnede Døren til Gaarden, var der ingen. »Ja, det var altsaa Rosenkvist,« sagde Fru Saxtorph, og lukkede Døren, hvorefter de gik ind igen.¹⁷⁶⁾

SPØGELSERNE PAA DEN HVIDE HEST. *Skrædder Christoffer*, der boede i *Barakkerne* i det nordlige Horns Herred, var født 1785 og døde den 17. August 1848. Hans Halvsøster *Gunild Mortensdatter*, kendt under Navnet *Gunne-Skrædders*, var død den 10. Juli samme Aar. Om dette Søskenepar, der døde kort efter hinanden, fortæller Sagnet, at de ved Nattetide red om her i Skoven paa Christoffers hvide Hest til stor Forfærdelse for, hvem der mødte dem,

thi det var et Varsel om Død eller Ulykke at møde dem.

Den gamle Skomagerkone *Sofie Pedersen*, født 1840 og død 1931, har fortalt mig følgende Barn-
domserindring vedrørende dette Spøgelsepar paa den hvide Hest. Hun var engang sendt ud til An's Las Svendsen med Besked om at hente Jordemor til Karen Ole Madses. Hun blev da og legede med An's Las Svendsens Børn, til det blev ud paa Aftenen, men da hun var paa Hjemvejen, saa hun tydelig Skrædder-Christoffer og hans Søster komme ridende paa den hvide Hest hen ad en Sti, der førte til hans Hjem. Hun blev meget bange og satte i fuld Fart mod sit eget Hjem, men var saa betænksom ikke at omtale, hvad hun havde set, før hun havde sovet paa det, thi saa vidste hun, at der vilde ske en Ulykke. Næste Morgen fortalte hun om sit naturlige Møde, og da det rygtedes, hvad hun havde oplevet, kan det nok være, at alle Børn, som havde Tilbøjelighed til at løbe ude om Aftenen, kunde holde sig inden Døre i den følgende Tid.¹⁷⁸⁾

LANDMAALERE GAAR IGEN. To Landmaalere kom engang til en Gaard, hvor de skulde maale Jorden op. Gaardmanden beværtede dem godt, for at de skulde give godt Maal, og det gjorde de ogsaa. De snød saa meget, at de efter deres Død ikke kunde faa Fred i Graven, men hver Nat kunde man høre dem ude i Marken, hvor de raabte: »Hvor skal jeg sætte denne Pind? Hvor skal jeg sætte denne Pind?« Og dette gentog sig hele Natten.

Engang da Karlen og en Dreng fra Gaarden var ude i Marken for at flytte Heste, hørte de det samme. Drengen sagde da til Karlen: »Jeg tror, jeg svarer dem.« Karlen, der var mere bange, sagde, at det maatte han ikke, men næste Gang, Drengen

hørte dem raabe: »Hvor skal jeg sætte den?« svarede han: »Dær, hvor du har taget den.« Siden dengang er der aldrig nogen, der har hørt noget til Landmaalerne.¹⁷⁷⁾

DET FALSKE SOGNESKEL. Et Sagn fortæller, at i en Grøft, der danner Skellet imellem de to Sogne, Hørby og Udby, sidder hver Nat fire Mænd og skriver som Straf, fordi de havde gjort Uret, dengang da Sognegrænsen blev lagt, idet de havde givet det ene Sogn for meget og det andet for lidt.¹⁷⁸⁾

PRÆSTEN SOM GENGANGER. I et Sagn fortælles der om en Præst, som laa begravet paa Gl. Vallekilde Kirkegaard, at han maatte hver Nat Kl. 12 op af sin Grav og gaa rundt paa Kirkegaarden som et Spøgelse. Ingen turde gaa forbi Kirken ved Aftenstid.

Der kom flere Præster og prøvede at mane ham ned, men det hjalp ikke. Saa blev der sendt Bud efter en gammel Præst fra Kundby, som nu skulde prøve. Ved Midnatstid gik Kundbypræsten over paa Kirkegaarden. Dær saa han saa Genfærdet komme imod sig og stirre paa sig med de tomme Øjenhuler, men han var dog ikke bange, han gik helt hen til Genfærdet og tog en Silkegrime frem, som han lagde om Hovedet paa det, og saa trak han Spøgelsepræsten tre Gange baglæns rundt om Kirken og læste og manede over ham, til han gik i sin Grav igen og fik Fred. Siden den Tid har man ikke set noget Spøgeri paa Kirkegaarden.¹⁷⁹⁾

II. Om et Sted paa Refsnæs, der kaldes Dyrehøj, hedder det sig, at en Genganger har sit Tilhold dær. Det er en Præst, der engang i Tiden har forbrudt sig imod Loven og nu skal gaa igen til evig Tid. Han ses ved Midnatstid komme ud af Højen, sortklædt og med store, tunge Jernlænker om Ankler og Haandled og en Spand i hver Haand, han maa selv

hente det Vand, han skal bruge, og derfor maa han hver Nat gaa til den nærliggende Mose. Naar saa han er paa Vej hjemad, høres der tidt sagte klagende og sukkende Lyde fra ham, men om det er, fordi Byrden trykker, eller det er hans Fortid, han tænker paa, det er der ingen, der rigtig ved.¹⁸⁰⁾

PRÆSTEN OG TJENESTEKARLEN. Det fortælles, at ovre i Lundforlund var der engang en Præst, som gik op i Kirken om Natten og sang deroppe. Præstens Kone var tit vred derover, og en Dag sagde hun til Karlen, de havde, at han skulde gaa op og hente Præsten hjem næste Nat, han gik op i Kirken. Karlen tog da et Lagen over Hovedet og gik op i Kirken, fordi han mente, at Præsten vilde blive saa forskrækket, at han vilde skynde sig hjem, men i Stedet for at løbe begyndte Præsten at læse over Karlen, og til sidst manede han ham ned i Jorden. Karlen skulde da have en Gang nede i Jorden og havde en Opgang ude paa vor Mark lige i Nærheden af Aaen, og naar han kom op derfra, var han blevet forvandlet til en Ravn, som altid om Aftenen og Natten fløj rundt omkring Opgangen og skreg. Folk turde næsten ikke gaa derud om Aftenen, og naar endelig nogen havde vovet sig derud en Aften, kunde de ikke finde hjem igen, men gik vild derude og kom ikke hjem før om Morgen.¹⁸¹⁾

HOVEDERNE PAA LOFTET. I en Gaard i Egeslev lille i Tjæreby Sogn boede først i det 17. Aarhundrede en ældre Bonde. Han havde en Søn, som blev hvervet til Soldat og kom med Hæren til Tyskland, hvor han deltog i Trediveaarskrigen. Inden han drog hjemmefra, gav hans Fader ham en gul Hest, den var opdrættet dær paa Gaarden og var ualmindelig klog. Den unge Soldat kunde hverken læse eller skrive, saa naar han fik Brev fra sit Hjem, maatte

han have en af Kammeraterne til at læse det for sig. Det var den samme, som læste alle Brevene for ham, og han fik paa den Maade god Besked om Forholdene i Gaarden i Egeslevlille. Flere Aar efter blev de begge færdige med Soldatertjenesten, og de var nu blevet saa gode Venner, at Gaardmandssønnen tog Kammeraten med hjem til Egeslevlille. De overnattede et Sted undervejs, og dær gav Kammeraten den anden saa meget at drikke, at han blev fuld og faldt i Søvn. Saa listede han sig ud og tog den gule Hest, og paa den red han til Egeslevlille. Da han kom dertil, sagde han til den gamle Bonde, at han var hans Søn, den gamle vilde først ikke tro det, men Soldaten snakkede saa godt for sig, og desuden havde han jo den gule Hest, saa han fik ham overbevist. Nogle Dage efter kom den rigtige Søn hjem og sagde, at han var Sønnen, men Faderen kunde ikke kende ham, og han vilde ikke tro ham. Da bad Sønnen om, at de vilde slippe den gule Hest løs og lade den afgøre, hvem af dem der var den rette. Det gik Faderen ind paa, og det blev straks prøvet. Hesten gik hen til den rette, saa snart han kaldte paa den, men den anden kunde ikke faa den til at komme hen til sig. Faderen bøjede sig da for Hestens Afgørelse, og den frække Kammerat blev straks jaget bort. Næste Morgen fandt Faderen sin Søn som Lig i Sengen uden Hoved, og i Stalden laa den gule Hest dræbt, ogsaa uden Hoved. Baade Sønnen og Hesten blev begravede, uden at man fandt deres Hoveder, og først lang Tid efter blev de fundet paa Loftet. De blev da ogsaa begravede, men det varede ikke længe, inden de atter blev fundet paa Loftet; det gentog sig flere Gange, og til sidst turde Faderen ikke begrave dem mere. Han havde faaet den Tanke, at hvis han gjorde det, vilde Gaarden brænde. Hove-

derne blev da liggende paa Loftet, efter at Gaarden havde skiftet Ejer, og ingen turde flytte dem, men nu var det blevet saadan, at alle de Drengbørn, som blev født i Gaarden, døde som spæde. Først i Midten af forrige Aarhundrede, da der kom en ny Ejer paa Gaarden, blev dette ophævet. Han begravede de to Hovedskaller, straks han kom der, og siden har der ikke været noget usædvanligt at mærke paa Gaarden.¹⁸²⁾

ROKKEHJULET. En Historie fortælles om en Mand, som købte en Gaard, og paa denne Gaard hængte der et Rokkehjul paa et Bjælkehoved. Det lo Manden af, og om Aftenen tog han Hjulet ned, slog det i Stykker, saa Stumperne fløj om til alle Sider, og gik saa i Seng. Da han var faldet i Søvn, var der noget, der tog ham, trak ham ud af Sengen og slog ham i Gulvet, han kravlede atter i Seng, men det tog ham igen og behandlede ham paa samme Vis, og saadan blev det ved at behandle ham, til det blev Dag. Saa tog Manden Klæderne paa og gik ud i Gaarden, samlede Stykkerne sammen og lavede Hjulet, saa da Folkene stod op, hang Hjulet paa sin gamle Plads.¹⁸³⁾

EN NIDSTAGE. Paa min Hjemegn, Øst for Skelskør, fortælles der forskellige Historier fra ældre Tid. Min Bedstemoder har fortalt mig følgende, som hun har faaet berettet af sin Bedstemoder.

Beboerne i de tre Landsbyer Tjæreby, Gundby og Vedskølle i Tjæreby Sogn kunde omkring Aar 1600 ikke forliges. Det var især Folkene fra Vedskølle, som var vrede paa de andre Byers Beboere, og Grunden til det var vistnok den, at Kvæget fra de to andre Byer ret ofte gik over Byskellet og ind i Vedskølle Bymarker, hvor det aad den sparsomme Afgrøde. Det var Vedskøllebønderne ikke tilfredse

med, og de besluttede at tage sig selv til Rette. De sendte Bud til Mændene i de to andre Byer og udfordrede dem, og det endte med, at der stod et større Slag, hvor Mændene brugte Knipler og Vognkæppe til Vaaben. Mændene fra Vedskølle fik Kløene, men da de egentlig var de forurettede, var de enige om, at de vilde hævne sig paa anden Maade. De vedtog da, at de vilde rejse en Nidstage for hele Tjæreby By. En Nidstage er en Stang, hvorpaa der er sat et Hestehoved med opspilet Gab, og det var den allerstørste Forhaanelse mod Mennesker at rejse dem en saadan. Man mente, at den vilde bringe dem alle Slags Ulykker og Fortræd. Naar de saa kunde faa Stagen rejst paa den Plads i Tjæreby, hvor Bymændene havde deres Samlingssted, syntes de, at de var hævnede. Lillejuleaften efter at det var blevet mørkt, blev tre Mænd sendt afsted med Stagen. De var ikke særlig dristige ved Turen, for de mente jo, at Stagen havde overnaturlige Kræfter, og desuden kunde de risikere at faa Prygl, hvis de blev set i Tjæreby. Imellem Tjæreby og Vedskølle laa dengang en stor Kærstrækning, som nu er opdyrket, den hedder Hindmose. Da Mændene var kommet et Stykke ind i dette Kær, hørte de en Hest, som vrinskede et Sted ovre i Nærheden af Tjæreby, og i det samme vrinskede det Hestehoved, de bar paa Stagen. Mændene blev da saa forskrækkede, at de straks smed Stagen fra sig og løb hjem, det bedste de kunde. Tjærebyfolkene fik siden Historien at vide, og det gjorde ikke Forholdet bedre mellem de to Byer.¹⁸⁴⁾

DEN LILLE MAND I ØRBY. Paa en Gaard i Ørby, hvor der var en Mose udenfor — den er siden blevet fyldt med Jord, men man kan endnu se, hvor den har været — gik der hver Nat en lille Mand, og til ham skulde der hver Aften i Gaardens Bryggers sættes et Krus Øl, for ellers vilde der ske Uheld.¹⁸⁵⁾

DEN INDEMUREDE BRÆNDEVIN. Nede i Hjørnet paa vor Mark boede for en tolv Aar siden to gamle Folk ved Navn Kristen Kristoffersen og hans Hustru Johanne, de har fortalt følgende og meget mere saa mangen en Gang, saa de selv troede det. Kristoffer var med at mure Kirkegaardsmuren op, dengang da Kirkegaarden blev udvidet. Han har muret to Flasker Brændevin ind i Muren nede i det sydvestlige Hjørne, for naar han engang døde, skulde han have det at drikke, naar han skulde ud for at spøge. De gik og gjorde rent paa deres Gravplads fra den Tid af, til de døde.¹⁸⁶⁾

LANGE ELLEN. Sagnet har gaaet, at der i Løvenborg Skov engang skulde have gaaet et Spøgelse, som kaldtes for Lange Ellen. Det fortælles, at i den Tid kunde intet Menneske, som havde stjaalet eller be-
draget, gaa igennem Skoven ved Nattetid, men var der saa en, som havde været helt ærlig og kom ind i Skoven og faldt paa Knæ for Spøgelset bestemt Kl. 12 om Natten, skulde Lange Ellen ogsaa falde død om paa Jorden. Der var flere, som gjorde Forsøg paa at blive af med hende, men ingen kunde faa Held med sig, før Præsten kom til, han havde nemlig aldrig gjort noget uærligt andet end taget for to Skilling Hvedebrød engang. Da han mødte Ellen, kastede han de to Skilling foran hende, og hun faldt død om paa Jorden. Siden er der ikke nogen, som har set hende.¹⁸⁷⁾

DEN HOVEDLØSE HEST. Stærken Anders fortalte, at engang han kom fra Arbejde, saa han en hvid Hest, som gik løs paa Vejen, han vilde da tage den ved Manken og trække den hjem, men pludselig begyndte Hesten at vokse, og til sin store Forbavselse opdagede han, at Hesten ingen Hoved havde, saa da han var oppe i samme Højde som Træerne, lod han sig falde ned og løb sin Vej.¹⁸⁸⁾

SPØGERIET I STEDSTRUP. Paa Galgebakken ved Stedstrup er der meget Spøgeri. Først kan man træffe at se en So gaa med elleve Grise. Dernæst kan man møde to sammenlængede Harer, der kommer løbende, og man skal passe paa ikke at komme imellem Harerne med Kæden. Endelig kommer »Sandbakke-mis« kørende med to Hunde for en Slæde. Folk maa godt køre hos ham, men de maa selv sørge for at holde fast. Men hvis det rasler med Kæder ved Brøndehov Led ved Baarup Mark, skal Folk staa stille, mens Trolدتøjet lægger ren Halm i Træskoene, ellers sker der en Ulykke.¹⁸⁹⁾

NØGLET, DER TRILLEDE. Paa en Gaard i Ammendrup var der for mange Aar siden det mærkelige, at hver Aften ved Titiden, naar de kom ud i Gaarden, var der et Nøgle eller lignende, som kom trillende ud fra Foderloen og ind over Gaarden hen imod en Laage, som var ud til Haven. Det trillede ud mellem nogle Træer og Buske og ned i et Gadekær, hvor det kogte og bruste en Tid, efter at det var trillet ned i Vandet.¹⁹⁰⁾

ILDKUGLEN. En gammel nu afdød Husmand i Holtehusene, Tostrup, Lars Peter Christiansen fortalte følgende. En Aften om Vinteren, da jeg stod uden for Huset, saa jeg en Ildkugle komme flyvende gennem Luften fra Hanggaarden og ned til Enghavegaarden og derefter fløj den over til mit Hus og faldt ned paa Askemøddingen, hvor den laa og spruttede Gnister. Jeg blev saa angst og vildfarende, at jeg kun kom ind igen ved at kalde paa Mariane.

Samme Mand fortalte om, at for mange Aar siden, da Forpagteren fra Rygaard (i Hørns Herred) kørte hjem fra en Ildebrand, laa der ved en Korsvej en Ildkugle paa Vejen. Hesten stejlede og var ikke til at drive frem, før Forpagteren sagde: »I Jesu Navn.«

Saa rullede Kuglen ned i Grøften, og Hesten gik atter i Tøjet.¹⁹¹⁾

DEN OPREDTE SENG. Om Borreby pr. Skelskør fortælles, at det i gamle Dage spøgede i et Værelse. I det Værelse stod altid en opredt Seng, og selv om der aldrig sov nogen, saa det saadan ud hver Morgen, og i Sengen fandtes der gerne et Pengestykke. Hvis Sengen ikke blev redt i Løbet af Dagen, lød der Spektakel fra Værelset. Dørene smækkede, og der var noget, der raabte og skreg. Nu er Værelset tilmuret.¹⁹²⁾

FASTELAVNSGILDE OG SPØGERI. I min Bedstefaders Gaard spøgede det meget, og han har i fuldt Alvor fortalt følgende Historie til mig. En Nat, da jeg var kommet borte fra, hørte jeg en underlig Uro i Stalden, og da jeg stod op og gik derud, møder jeg et underligt Gespenst, der siger: »Vil du tjene mig, skal Penge aldrig mangle i din Gaard.« Min Bedstefader blev forskrækket, men tog dog Mod til sig og svarede: »Er du en ond Aand, saa vig bort, jeg vil kun have Lys og Ærlighed i min Gaard.« Og siden den Tid viste Uhyret sig aldrig mere. Min Bedstemoder forklarede nu Sagen paa en anden Maade. »Jo,« sagde hun altid, »Per siger nok, at han har talt med Fanden i en Hanes Skikkelse, men jeg ved nok, hvorledes det hele hænger sammen, for han havde nemlig været til Fastelavnsgilde tre Nætter i Træk.«¹⁹³⁾

LIGTOGET STANDSER VED AAEN. Da min Bedstefaders Kone var død 1858, og han kom kørende til Kirke med Liget og kørte over Broen over Bjerge Aa, sprang der pludselig nogle Mænd op fra Grøften, standsede Vognen, spændte Hestene fra og vendte dem, saa at de stod med Hovederne mod Vognen, saa spændte de Hestene for igen, og han fik Lov til at køre videre. Min Bedstefader var fremmed i Sog-

net og kendte ikke den Skik, men fik senere at vide, at det var for at hindre Døden i at gøre Høst i Hjemmet i længere Tid og den døde i at gaa igen.¹⁸⁴⁾

SPØGERIET PAA SELSØ. Ovre i Horns Herred ligger der en Herregaard, som hedder »Selsø«. Den store Hovedbygning er ubeboet, og der fortælles, at i den spøger det hver Nat. I gamle Dage skulde nemlig en ung Mand havde myrdet sin Kæreste oppe i en af Salene og bagefter kastet hende ud af et Vindue. Og nu fortæller flere, at de har set den unge Pige vandre igennem Salene, hvor hun gaar og begræder sin Skæbne og til sidst kaster sig ud af Vinduet med et klagende Skrig.¹⁸⁵⁾

DEN ONDE BONDE. Paa Egnen gaar endnu det Sagn, at der engang boede en stor Bonde, som var meget velhavende, men brutal og ilde lidet, da han kun tænkte paa Penge og sin egen Fordel. Hans Hustru var en god og ædel Kvinde, der led meget i sit Ægteskab. Det var en Juleaften, Konen vilde gerne til Kirke, hendes Mand vilde ikke, men gav onde Ord fra sig, og de skiltes i Uvenskab, hvorefter han i Vrede gik op paa Loftet og satte Kværnen i Gang for at male uden at skænke den højhellige Aften, Folkene eller sin Hustru en Tanke. Det var sent paa Aftenen, hans Hustru var kommet hjem, Bordet stod dækket, og Folkene var samlede, men stadig savnedes Manden. Konen sendte da Tjenestedrengen op for at bede ham komme ned og dele Glæden med dem. Manden var endnu meget ophidset og svarede med de Ord: »Lad mig faa Maden herop.« Konen maatte, om end nødtvungent, lade ham faa sin Vilje.

Sent ud paa Aftenen, da Folkene var gaaet til Ro, gik Konen op i Møllen for at formilde Manden og faa ham med sig ned. Da hun lukkede Lemmen op, mødte hende et frygteligt Syn. Akselen havde grebet

hans Tøj og svingede hans Legeme rundt i en rasende Fart. Konen fik Møllen standset, men Manden var død, hans Straf havde været forfærdelig. Siden den Tid gaar Kværnen altid Juleaften, hvad der tydeligt kan høres inde fra Dagligstuen og fra Gaarden, men saa snart nogen gaar derop, standser den straks, og alt er roligt.¹⁹⁶⁾

LÆSE OG MANE

RÆSTEN VENDTE VINDEN. I Aaret 1748 brændte seks Gaarde i Sæby. Der var paa en eller anden Maade kommet Brand i den ene Gaard, og derfra fløj en Hane fra Gaard til Gaard og satte Ild paa og var til sidst kommet over i Vindsiden af Byen med Ild, og alle fire og tyve Gaarde vilde have brændt, hvis ikke Præsten fra Sæby var kommet til og havde vendt den stærke Storm. Dette skal være en meget sandfærdig Historie, for hvem der vil tro den, thi min Oldemoder har kendt en gammel Kone, som blev født den Dag, Byen brændte, og hun maatte med sin Moder flytte flere Gange, eftersom Ilden bredte sig.¹⁹⁷⁾

NEDMANING. Fra Herregaarden Egholm, som ligger en halv Mil Vest for Skibby, fortæller Sagnet om en bedragerisk Godsforvalter, som kun gik ud paa at gøre Synd og bedrage alle, der kom i Berøring med ham, og da saa Godsforvalteren var død, kunde han ikke faa Hvile i sin Grav, men Folk kunde høre ham flyve i Luften om Natten og udraabe uhyggelige Lyde, Folk kunde ogsaa træffe Forvalteren forskellige Steder i Gaarden om Natten, ridende paa en hvid Hest. Selvfølgelig var der megen Uhygge over Gaarden. Saa blev der tilbudt fra en Præst, at han

vilde paatage sig at mane Godsforvalteren ned, og dette skulde foregaa i et Tørverum paa Gaarden, men det mislykkedes, for Præsten havde gjort Synd, og det skulde være en syndefri Mand, som skulde foretage en saadan Handling. Der var mange Præster, der meldte sig, men uden at det lod sig udføre. Men en Nat kom der en Præst kørende til Egholm med lukket Vogn forspændt to sorte Heste. Præsten var vistnok fra Sæby ved Roskilde, denne Præst paatog sig at nedmane Godsforvalteren, hvilket ogsaa lykkedes ham, men før Præsten forlod Kusken, paalagde han ham, at han ikke maatte køre, hvis der kom nogen og satte sig ind i Vognen og sagde: »Kør saa,« før der blev sagt: »Kør saa i Guds Navn.« Og det viste sig, at under Præstens Fraværelse kom der to Gange en og satte sig ind i Vognen og sagde: »Kør saa.« Men Kusken blev roligt holdende. Nedmaningen foregik paa følgende Maade. Præsten havde medbragt tre Bøger, hvori han læste. De to første blev slaaet fra ham, men han lod dem rolig ligge og sagde: »Jeg har Gudskelov tre Bøger med.« Og da han begyndte at læse i den tredie, forsvandt den onde Forvalter ned i Jorden, og Præsten vendte tilbage til sin Vogn og sagde: »Kør saa i Guds Navn!« Og siden har ingen hørt noget til den onde Godsforvalter, og Fred hviler over Herregaarden Egholm den Dag i Dag.¹⁹⁸⁾

SO I SENG. Et gammelt Sagn fortæller. I en Gaard, der laa paa Forlev Mark mellem Slagelse og Korsør, sad en Søndag Eftermiddag for mange Aar siden tre Mænd bændede om et Bord og drak. Da de nu havde faaet lige nok, lagde de den simple Plan, at de vilde holde Præsten i Vemmelev for Nar. De sendte et Bud derop, om han vilde komme ud til en gammel Kone, som laa for Døden. Hurtigt fik de klædt en So ud og lagt i Alkovesengen, og da Præsten kom, saa

det meget troværdigt ud. Han satte sig ved Siden af den syge og begynde at læse for hende, muligvis har Soen ikke forstaaet det. Nok er det, med et begyndte hun at grynte. Nu forstod Præsten, at han blev holdt for Nar, og blev herover saa vred, at han manede Gaarden i Jorden, kun hans Salmebog flød ovenpaa. Vandhullet her blev kaldt »Sortensvend«. Senere fortælles, at nogle Mennesker blev nysgerrige efter at se, hvor dybt Vandhullet var. De bandt da syv Høliner sammen, Høliner var noget, som brugtes i gamle Dage at snøre uden om Hølæs. Og dær i Enden bandt de et Langjern, man kastede nu Langjernet ud og firedede efter i Hølinerne. Da det altsammen var forsvundet, blev der nedefra raabt: »Bind een til, saa skal I se Løjer!« Det skal her anføres, at Nysgerrigheden svandt, og Folkene kom væk i en Fart. Senere er Sortensvend ikke blevet undersøgt, men der findes paa Stedet et Vandhul, som siges at være bundløst.¹⁹⁹⁾

II. Der er et Sted lige Vest for Forlev ved Vaarbyaa, hvor der i Aarenes Løb er opgravet en Mængde Mursten. Der ligger en Banke, som kaldes Møllebanken, og neden for Banken ligger et bybt Hul. Sagnet fortæller, at der boede en Mand. Han snød Bønderne og kunde ikke forliges med nogen. Præsten talte med Mølleren flere Gange, og til sidst blev han tilsagt til Møde en Søndag i Kirken, og dær bebrejdede Præsten ham hans Opførsel. Mølleren blev rasende paa Præsten, fordi han havde tiltalt ham i Menighedens Paasyn og tænkte derfor paa at hævne sig. Han sendte en Dag Bud op til Præsten, om han ikke kunde komme og berette den gamle Bedstemoder, der var ved at dø. Da Præsten kom, var det lidt mørkt, og det var vanskeligt at se den syge Kone, som laa inde bag Alkovens Forhæng. Præsten

begyndte straks at bede, men midt i Bønnen blev han afbrudt af en stærk Grynten, og da han saa nærmere efter, var det en gammel So, der laa i Sengen, og ikke den gamle Bedstemoder. Præsten vendte sig om og saa nu Mølleren staa i Døren og le af ham. Præsten blev nu saa vred, at han løb ud af Gaarden uden at tage sin Bibel med. Da han kom ud af Gaarden, lyste han Forbandelse over den. I samme Øjeblik sank Gaarden i Jorden, og Stormen havde sat Bygningerne i Brand ved, at Møllen gik. Præsten stod stille og saa til, indtil Gaarden var forsvundet. Da kom der en Stol op fra Dybet, og paa den laa Bibelen og et lille Barn, som nylig var født i Gaarden. Præsten tog begge Dele til sig, og Barnet blev senere opdraget i Præstegaarden. Mølleren kaldtes Sortesvend, og den store Engstrækning mellem Næsby og Forlev bærer endnu dette Navn. Det Sted, hvor Gaarden sank, kaldes Pinehullet, og det hedder sig, at det betød Ulykke at prøve at undersøge det.²⁰⁰⁾

DEGN MANER. Løvenborg eller Ellingegaard, som den i gamle Dage kaldtes, er et smukt, gammelt Slot, og paa dette boede engang en Borgfrue, som var meget ond. Hun dræbte engang en Præst, og i det Værelse, hvor Mordet blev begaaet, kan man endnu se en Blodplet, der ikke kan forsvinde, hvor meget man saa end gnider paa den. Da Borgfruen saa var død, og man kørte ude i Alleen med hendes Lig, saa man hende staa oppe i *blaa Taarn*, som det Værelse kaldes, hvori hun dræbte Præsten, og true ad Ligtøget. Efter Begravelsen blev hun ved med at gaa igen, og mange Præster og Degne prøvede paa at mane hende ned, men forgæves. Saa endelig var der en Degn fra Jernløse, der fik Held med sig, men han maatte ogsaa drive hende i Jorden

med en stor Stolpe, og Stedet, hvor han gjorde dette, kan endnu ses paa Løvenborg Enge, og der siges, at Kreaturer, som gaar hen over den Plet, altid dør.²⁰¹⁾

HEKSERI, KLOGE KONER OG MÆND

EKSEBOGEN. I. Cyprianus var en almindelig kendt og frygtet Troldebog, og en Mand, der ejede et Eksempplar af denne sorte Bog, var almindelig frygtet paa Grund af sin farlige Ejendom. En Dag kom en Nabo paa Besøg hos en anden Mand, og da der ikke i Øjeblikket var nogen til Stede, gav han sig til at kigge i en Bog, som laa paa Bordet. Pludselig opdagede han, at Stuen var fuld af sorte Fugle. Forfærdet holdt Manden op at læse og vidste ikke sine levende Raad. I det samme kom Bogens Ejer til Stede i Døren, han var øjeblikkelig klar over, hvad der var sket, og begyndte skyndsomst at læse baglæns i Cyprianus — for den var det nemlig, som Gæsten uforvarende havde faaet fat i — og alle Fuglene forsvandt. Det berettes, at Manden aldrig gæstede sin Nabo mere.²⁰²⁾

II. En Del af min Slægt stammer fra vor Naboby, Ubberup, og det bliver derfor mere fra denne By, at jeg vil fortælle.

I Ubberup boede en Mand, som havde en Bog, der kaldes Cyprianus. Naar en Mand havde saadan en Bog, kunde han blive en hel Heksemester. Manden i Ubberup hed Niels og blev derfor kaldt Kloge-Niels. Andre Folk turde næsten ikke læse denne Bog, for den havde røde Bogstaver, men hans Nabo var ikke saa bange af sig. Han gik engang ind hos

Kloge-Niels og begyndte at læse i Bogen. Lidt efter rejste Haarene sig paa Hovedet af ham, og da han saa sig om, myldrede det med Nisser og Trolde alle Vegne. Niels læste saa tilbage i Bogen, og saa forsvandt alt Pakket igen. Der var et Par Mænd til her paa Egnen, som havde saadan en Bog, og der fortælles saaledes om en anden Mand, at da han engang var borte, sagde han: »Dær døde en af mine Smaagrisel. Havde jeg bare været hjemme, saa var det ikke sket.« Og det passede, hvad han sagde. Da han kom hjem, var en af hans Grise døde. Den Bog var ikke til at blive af med, for den Mand, der ejede den, skulde have Penge for den, og det var der ingen, der vilde give ham. Hvis han brændte den, kom den igen, og naar Manden døde, kom den selv og lagde sig paa hans Bryst, og den skulde gaa i Arv til det ældste Barn.²⁰⁹⁾

III. Min Moder fortalte, at der tæt ved hendes Hjem laa et lille Hus, hvor der boede en gammel Kone, som var død, før jeg kom til Verden. Min Moder sagde, hun havde Cyprianus og kunde spaa og profetere. Nævnte Kvinde fortalte Moder, at engang var der kommet en Dame fra København til hende og havde fortalt, at hun var blevet bestjaalet for en Sølvske. Hun mistænkte sin Pige for det, og nu var hun blevet saa gram i Hu, at hun ønskede Øjet slaaet ud paa den, der havde taget Skeen. Den kloge Kone spurgte, om hun nu ogsaa havde betænkt Følgerne deraf. Ja, det havde hun, det skulde saa være. Fruen rejste hjem til København, og da en lille Tid var gaaet, saa hun det ene Øje forsvinde paa sit Barn. Det var nemlig Barnet, der havde leget med Skeen og kastet den bort, og ikke Pigen, der havde stjaalet den. Naar den gamle Kone fortalte min Moder denne Oplevelse, græd hun bitterlig. Om hun af den Grund holdt op

med sine Kunster, tror jeg ikke. Jeg husker, Moder fortalte, at hendes Moder maatte hen til den kloge Kone, naar de ikke »kunde faa Smør«, som de kaldte det, d. v. s., naar de stod og kærnede halve Dage, uden at Fløden vilde blive til Smør. Det drejede sig svært om at være gode Venner med den Slags Koner, de var ikke gode at have til Uvenner.²⁰⁴⁾

HEKSEN I HOLLØSE. I en Gaard i Holløse hændte der engang følgende. Der blev holdt Bryllup, og Maden blev lavet af en Kone, som var en Heks. Da det røg i Køkkenet, vilde man lukke en Lem op for at blive Røgen kvit, men Heksen erklærede, at kun Manden maatte aabne den, hvad han ogsaa gjorde. Men siden den Tid var der ingen Fred paa Gaarden, og navnlig gik det slemt til i Pigekammeret. Naar Solen var gaaet ned, sprang Lemmene op og ud paa Marken, hvor fast man end spigrede dem til. Det hjalp ikke, at Naboerne holdt Vagt, lige saa lidt, at to glubske Hunde blev sluppet løs inde i Gaarden, thi de løb bort med Halen mellem Benene. Ofte kom Pigerne grædende ind til Madmoderen, fordi de ikke kunde faa Ro i deres Kammer.

Saa rejste Gaardmanden og hans Kone til Sverige og søgte Raad hos en klog Kone. Hun lod dem da se ned i en Spand Vand, og her genkendte de Kogekønen, saa nu vidste de, at hun var en Heks, og at det var hende, der havde voldt dem al den Fortræd. Den kloge Kone gav dem saa det Raad, at de skulde undersøge Pigekammeret og brænde alt, hvad der var deri. Manden og Konen rejste nu hjem og gjorde, som der var tilraadet dem. I Pigekammeret fandt de mange Sager, bl. a. et Stykke brunt Sukker, Haar, Koklove m. m. Det blev altsammen brændt med Undertagelse af Sukkeret, som Konen ikke nænnede at tilintetgøre. Hun viste det til en gammel Tærskemand,

men han raadede hende saa alvorligt til at brænde det, at hun endelig bekvemmede sig dertil. Og nu blev Heksen syg. Hun bad om at laane en Tepotte i Gaarden, hvad man ikke vovede at nægte hende. Nu blev hun rask igen, og da hun bragte Tepotten tilbage, var den fuld af Pærer. Men Bonden, som stod i Gaarden, slog Thepotten i Stykker, og saa fik man endelig Fred paa Gaarden.

Heksen havde en Søn, som byggede sig et Hus paa et andet Sted, end hun ønskede det. Det blev hun vred over og red paa en Langhalmkost tre Gange rundt om Huset, saa der opstod en Storm, som blæste Huset over Ende.²⁰⁸⁾

SMEDEN OG TYVEN. Der er i vore Dage mange Mennesker, der lider af en Øjensygdom, som man kalder Stær. Om dennes Oprindelse fortælles der følgende. Naar der blev stjaalet, og man havde Mistanke til en bestemt Person, som man troede var Tyven, gik de til en Smed, som havde Ord for at være god til at opklare sligt. Dette skete paa den Maade, at han smedede Søm i tre paafølgende Torsdag Morgener, før Sol stod op, han havde ikke andet end Skjorte paa i de tre Morgener, og Arbejdet skulde udføres i Tavshed. Paa tredie Morgen slog han Sømmet i en af Smediens Hjørnestolper. Hvis han eller hun nu var skyldig, vilde samme hver Torsdag Morgen hvine og skrige og paa den tredie faa en Plet paa Øjet, fremkaldt ved, at Smeden slog Sømmet i, og saa var det jo vitterligt, at det var Gerningsmanden, men dersom vedkommende nu var uskyldig, vilde Smeden selv faa Sømmet i Øjet — altsaa Pletten paa Øjet.²⁰⁹⁾

FORGJORT. Min Mormoder var paa en Gaard i Bregnerød. Hendes yngste Broder, Peder Jørgensen, der havde Fædrenegaarden, var meget hjemsøgt baade af Sorg og Sygdom. Fra min Skoletid kan jeg erin-

dre, at han vistnok over et halvt Aar gik med en Byld i den ene Haand, hvad der voldte ham store Smerter. Han fortalte i mit Hjem, hvor han tit kom for at klage sin Nød, hvorledes det var gaaet til, at han maatte lide saa meget i den Haand. Uden for hans Vinduer laa et lille Stykke Gadejord, og om det kom han i Strid med en anden Mand, som boede uden for Byen, og som ikke vilde give Afkald paa Jordstykket. Han blev derfor ond paa Peder Jørgensen, og en Dag gik denne en Tur ad en Markvej ud i sin Mark. Kort før havde han hjemme fra sine Vinduer set en Slægtning af den Mand, han laa i Ufred med, gaa ad den samme Markvej. Da han var kommet lidt ud ad Vejen, saa han, at der paa Stien laa en lille sort Kvindehue, som man dengang brugte dem, og da han skubbede til Huen, viste den sig at være fuld af Materie. Kort efter begyndte den Betændelse, som nær havde kostet ham hans Arm. Peder Jørgensen var overbevist om, at den Kvinde, der havde gaaet ad Stien, havde læst over den, saaledes at det onde kom over ham, fordi han var Uven med sin Nabo.²⁰⁷⁾

DEN SYNSKE KONE. I et Hus, som en Haandværker, der hed Søren Jensen, ejede, boede der ogsaa et Par gamle Gaardmandsfolk, Ane og hendes Mand. Ane var *grandsynet*, som de er, der er født paa en Søndag. Ude i Gaarden bag Huset var der en Værkstedsbygning til Højre og et Udhus med W.C. til Venstre. En Dag stod Søren Jensen ovre ved Værkstedet og hans Kone henne ved Køkkendøren. Imellem dem, men nærmest Fru Jensen, stod Ane. Pludselig udbryder hun: »Sel« og greb Fru Jensen i Armen, »saa I ham ikke? Det var jo Nikolaj!« Nej, hverken Jensen eller hans Kone havde set noget. Men Ane havde set Nikolaj, en Mand, der tidligere havde boet i Hu-

set, men som nu var død, gaa forbi og stile over mod W. C.'s Huset. Hun havde set ham ligesaa tydelig. En Dag Søren Jensen var ved at kalke sit Uddus, kom Ane og spurgte, om hun ikke maatte laane Kalkkosten lidt. Hun fik den og gik om bag W. C.'s Huset. Hvad hun foretog sig dær, ved man jo ikke, men da hun kom tilbage, sagde hun: »Nu skal Nikolaj ikke komme her tiere!« Ane var ogsaa god til at kurere for Krampe. Fru Jensen led meget af Krampe i det ene Ben, og en Dag kom Ane med en Uldtraad med en Knude paa. Den bandt hun om Fru Jensens Ben under Knæet, ikke helt stramt, men saadan, at den ikke kunde glide ned, og siden den Tid har Fru Jensen aldrig haft Krampe i sit Ben. En Dattersøn, der led af Krampe i Maven, kurerede hun ligeledes ved at binde en Traad med en Knude paa om Maven paa ham. Ane er død for faa Aar siden.²⁰⁸⁾

DEN KLOGE KONE. I gamle Dage, da man ikke kendte noget til Dyrlæge, sendte man gerne Bud til en klog Kone, naar man havde et Dyr, der var sygt, men man skulde altid sende en Vogn af Sted efter hende.

Paa en Gaard havde man engang en Ko, som var blevet syg, og man skulde derfor have Bud efter den kloge Kone, og da det var midt i en travl Tid, syntes Manden ikke, de havde Tid til at køre efter hende, men nøjedes med at sende Bud, om hun vilde komme. Hun kom ogsaa og kurerede Koen, men saa spurgte hun Manden, hvorfor han ikke kom kørende efter hende. Denne svarede, at de ikke havde Tid. Hertil sagde Konen: »Du skal nok faa Tid,« hvorpaa hun gik ud af Gaarden.

Kort efter blev han syg og maatte gaa til Sengs, og derfra kom han ikke op det første halve Aar.

Nu fik han Tid.²⁰⁹⁾

HAN RED PAA SIN STOK. En klog Mand ved Navn

Lars Kyster, som boede i Omegnen af Sorø for ca. 50 Aar siden, kunde slaa en Kistelaas op med sin laadne Hue. Og engang han kom gaaende, mødte han en Gaardmand fra Stenmagle, som kom ridende paa en stor kraftig Hest. De kom til at tale sammen, og Lars Kyster foreslog, at de skulde ride om Kap, saa vilde han ride paa sin Stok. Vejens Længde, de skulde ride, var ca. $\frac{1}{4}$ Mil, og Maalet var Stenlille Kro. Saa begyndte de at ride, Lars Kyster red rask af Sted paa sin Stok, medens Gaardmandens Hest galoperede, alt hvad den kunde, men kom ingen Steder, saa da Gaardmanden langt om længe naaede Kroen, havde Lars Kyster naaet den for noget siden.²¹⁰⁾

ENGELSK SYGE. Mine Forældre fortæller, at en gammel Mand, Jens Hjulmand, kunde kurere for Engelsk Syge. Han havde den Kraft, fordi han aldrig havde set sin Fader. Han var født en Maaned efter sin Faders Død. Han helbredte en lille Pige, der var tre Aar gammel og aldrig havde kunnet gaa. Han fik noget Sødmælk udleveret og vilde saa være alene med Barnet et Øjeblik. Det skete tre Dage i Træk. Han fortalte, at han gav Barnet Mælken af sin Haand. Barnet kom sig da ogsaa.²¹¹⁾

RINGORM. Jeg kan fortælle et morsomt lille Træk fra min Barndom om Overtro. Jeg havde faaet en Ringorm paa min Haand, og mine Forældre var meget kede af, at de ikke kunde finde et Middel, som kunde fjerne den. Det hændte sig da, at jeg kom hen til min Mormor, og hun lovede saa at fjerne Ringormen. Det gik for sig paa den Maade, at jeg blev anbragt paa en Stol midt i et Værelse, hvor der var kalket Væg, og hvor der ingen andre opholdt sig, og saa blev jeg paabudt den største Tavshed. Min Mormor foretog sig følgende. Først kiggede hun lidt paa Ringormen, og med en Stoppe-

naal kradsede hun paa den kalkede Væg og mumlede nogle uforstaaelige Ord og kom saa hen til mig. Derefter fik Ringormen sig en lille Omgang af Stoppe-naalen. Men uheldigvis for mig kunde jeg ikke tie stille, men skulde jo gerne vide, hvad det var, Mormor havde sagt o. s. v. Saa Mormor var meget betænkelig og mente, at det vilde volde stor Vanskelighed at faa den Ringorm bort, for jeg var saa urolig. Forsøget blev gentaget nogle Gange, Ringormen forsvandt, og jeg har aldrig haft nogen siden. Om det skyldes min Mormors ihærdige Kunster eller ej, har jeg min egen Mening om, men min Mormor tror paa sit.²¹²⁾

DEN KLOGE KONE. I Mølle-Borup, Tostrup Sogn, levede indtil for faa Aar siden en gammel Kone, der hed Kirstine. Hun havde i sin Ungdom tjent hos en klog Mand i Kyringe og lært noget af ham. Da han døde, arvede hun nogle af hans Bøger og kurerede Folk. Hun var en skikkelig gammel Kone, men vi Børn nærede dog Frygt for hende, naar hun kom mimrende med sin tandløse Mund. Hun skulde kunne vise Tyve ved Hjælp af et Sold, der kørte rundt paa en Saks, men almindeligvis indskrænkede hun sig til at læse over Ringorm, Skæver (Engelsk Syge) o. l. Kuren for Ringorm var vistnok følgende Remse, som hun læste ved at køre sin Pegefinger avet om det syge Sted og sige: Ringormen og alle hans Sønner gik til 9—9, gik til 8—8, til o. s. v. ned til een. Een gik til slet ingen.

Skæverremsen kan jeg ikke gengive, skønt jeg selv er behandlet af hende. Da jeg som Barn havde noget Engelsk Syge, var jeg først til Lægen, men da det ikke syntes at hjælpe, blev der sendt Bud efter Kirstine. Jeg havde været rasende over at skulle behandles af hende, men da hun kom listende paa sine

Kludesko og i sin mørke Kyse og lange, sorte Kaabe, var jeg øjeblikkelig myg. Den gamle Heks og jeg, der dengang var en 9–10 Aar, blev ladet ene i Stuen, og derefter begyndte hun paa Kuren. Hun havde et Nøgle hvidt Uldgarn med sig og begyndte nu at maale mig paa alle Leder og Kanter med en Stump af dette, mens hun mumlede hemmelighedsfulde Ord, jeg ikke forstod. Da hun var færdig med dette, tog hun Traaden, jeg var maalt med, og lavede en Løkke paa denne, som jeg blev befalet at spytte igennem, hvorefter hun trak Løkken ud, stadig mumlende og besværgende. Dette blev gentaget tre Gange, mens jeg skelnede: »I Faderens, Sønnens og Helligaandens Navn.« Derefter blev Traaden brændt, og jeg fik en ny Traad bundet om det ene Ben neden for Knæet. Denne Traad maatte jeg gaa med i 6 Uger.²¹³)

DEN SYNSKE KONE. I den Tid, dette foregik, havde de mange Faar, og en Dag sidder Kirsten og klipper Faar. Det var hen paa Efteraaret, og alle Faarene skulde klippes den Dag. Da kommer den gamle Børd eller gamle Kvinde, som hun blev kaldt i daglig Omtale, hen til hende og siger: »Naa I skal nok slagte Faar i Dag.« Men Kirsten svarede hende og siger: »Hvad siger I? Nej, det skal vi da ikke, vi skal jo klippe i Dag.« »Ja, I skal nu slagte i Dag alligevel,« blev den gamle ved. Men Kirsten svarer fremdeles: »Nej, hvor kommer I dog paa de Tanker; naar vi skal klippe 30 Faar i Dag, kan I da nok forstaa, at vi ikke kan faa Tid til at slagte.« Men da blev den gamle Kvinde ligefrem vred og sagde: »Ja, ja da, I skal mi' sæl slagte alligevel, saa kan du sige, hvad du vil,« og saa gik hun. Kirsten sad inde i Gaarden og klippede. Det var en lukket Gaard med en Port igennem, og lige uden for Porten laa Stakhaven, hvorom der var sat et Risgærde.

Risene var efterhaanden sunken sammen, saa Gærdestavene stak et Stykke ovenfor. Da Kirsten var færdig med at klippe det Faar, hun var ved, slap hun det, og det fo'r ud ad Porten hen imod Stakhaven og vilde sætte over Risgærdet, men det sprang ikke nok til og blev derfor hængende paa en af Gærdestavene, som det fik jaget op i Bugen, og det maatte slagtes med det samme. Saa kom de alligevel til at slagte, som den gamle havde sagt.

I det Øjeblik den gamle døde, lød der en Susen, som om Tagrygningen røg af Huset.

Da den gamle skulde køres til Kirken, skete der igen noget mærkeligt. Da Ligtoget skulde sætte sig i Bevægelse, var det næsten umuligt for Hestene at trække Ligvognen, og det var endda de største og stærkeste Heste, de havde paa Gaarden, og som altid blev brugt til det Arbejde, de andre ikke kunde magte. Først efter at have anstrengt sig til det yderste lykkedes det dem at komme i Gang, og det var kun med megen Møje, at de kunde trække Ligvognen. Dette varede ved, til de var kommet uden for Byen, men selv om der ikke var mere end ca. 200 Alen, var Hestene alligevel helt vaade af Sved. Da først de var uden for Byen, var der ikke Spor i Vejen, men da Følget skulde gaa fra Kirken, var det galt igen, og det var kun med stort Besvær, at Hestene kunde sætte den tomme Ligvogn i Gang, men her var det ogsaa kun et lille Stykke Vej, den var tung.

Inden Børd døde, havde hun sagt til Kirsten, at hun ikke vilde ligge i Grav sammen med sin afdøde Mand, og hvis hun kom til det, vilde hun sørge for, at Kirsten ikke fik Nattero. Da den gamle var død, syntes Kirsten alligevel, at det var saa underligt, at hun ikke skulde ligge ved Siden af sin Mand i Graven, og lod Graven grave dær, hvor Manden laa.

Men det skulde hun komme til at fortryde, for inden den gamle var kommet i Jorden, begyndte det at spøge paa Gaarden. Kirsten havde dengang tre smaa Børn, som laa i Sovekammeret, og hun kunde nu midt om Natten vaagne ved, at snart det ene, snart det andet af Børnene græd ynkeligt, som om der var nogen efter dem. Kom hun saa op for at se efter, hvad der var i Vejen, laa Børnene ganske roligt og sov. Hun kunde saa lige faa lagt sig og var faldet i Søvn igen, saa begyndte Børnene paany at græde. Da dette gentog sig hver Nat, blev Kirsten alligevel bange for, at det var den gamle, der var Skyld i det, fordi hendes Grav blev gravet dær, hvor hun havde sagt, hun ikke vilde ligge, og lod Graven grave et andet Sted. Saa snart de begyndte at grave den nye Grav, fik Kirsten Fred om Natten, og Spøgerierne hørte op.²¹⁴)

FLYVENDES RØN. En Pige var blevet mistænkt for at kunne hekse. Præsten fik hende i Forhør, og hun fortalte ham, hvad hun kunde. »Kan du mere endnu?« spurgte Præsten hende saa. »Ja, vil du tro, jeg kan standse alle Plovene paa den Mark dær paa nær een?« svarede Pigen. »Hvorfor kan du ikke standse dem alle?« spurgte Præsten. — »Nej for den ene er der flyvendes Røn i.« (Flyvende Røn er et Rønnebærtræ, som er groet ved, at en Fugl er fløjet med Frøet og paa den Maade har saaet det).²¹⁵)

HVORFOR DE IKKE KUNDE FAA SMØR. I en Bondegaard kunde de ikke faa Smør af Mælken. Man hentede derfor en klog Mand fra Fredensborg, som skulde sige Aarsagen. Han tog en Spand Vand, og heri kunde han se Billedet af en gammel Kone, der boede i Nærheden, og han oplyste saa, at det var hende, som kunde hekse. Han gik ind paa min Bedstefaders Gaard, hvor Konens Svigersøn arbejdede. Svigersønnen blev meget vred herover og sagde:

»Vover du at beskylde min Svigermøder for at kunne hekse?« Da den kloge Mand gik fra Gaarden, fulgte Svigersønnen efter ham og gav ham nogle velfortjente Prygl, men Folk troede bestemt, at den gamle Kone kunde hekse. Senere oplystes det, at Husbestyrerens inden paa vedkommende Gaard først selv havde kærnet og solgt Smørret, og saa lod hun Manden staa og kærne Kærnemælken.²¹⁸⁾

EN GOD KUR. Det var i den Tid, da Folk beholdt Mælken hjemme og selv kærnedes og lavede Smør og kørte til Byen og solgte det. I Horneby ved Hornbæk boede der en Mand, der hed Lars Nielsen, han fik Skyld for at være lidt klogere end andre Mennesker. Det var en Dag, han stod inde paa Torvet i Helsingør for at sælge sit Smør. Lige som han stod, kom der en Kone hen imod ham, hun var fra Helsingegnen, og hun spurgte, om han ikke kunde kurere hendes Køer, der var blevet forheksede; der vilde ikke blive nogen Fløde paa Mælken. Saa spurgte han, om de havde noget Hø. Jo, det havde de da, men det fik Hestene. Saa spurgte han, om de havde nogle Gulerødder. Det var, inden Folk havde begyndt at dyrke Roer. Saa sagde Lars Nielsen, at hun skulde gaa ind paa Kristinemølle og købe en halv Sæk Hvedeklid, og saa skulde hun give Køerne en lille Smule hver Dag og lidt Hø og nogle Gulerødder, saa skulde det nok hjælpe paa dem.

Nogen Tid efter var Lars Nielsen i Helsingør igen med Smør. Lige som han stod paa Torvet, kom der en Kone farende hen til ham, hun smilede over hele Ansigtet. Det var Konen oppe fra Helsing, han havde givet det gode Raad. Hun sagde til ham, at han skulde have Tak for det gode Raad; alle Køerne var blevet befriet for Trolddommen, og de gav saa meget Smør, som hun aldrig havde faaet før. Saa

sagde Lars Nielsen, det var ikke noget at takke for, hun skulde bare blive ved med at give Kærne, som han havde sagt, saa vilde de aldrig blive forheksede mere.²¹⁷⁾

MANDEN BEKENDER. Det var i Nærheden af Hilerød, der boede et Ægtepar, som i flere Aar havde levet i god Forstaaelse med hinanden. Men pludselig hændte det saa ret ofte, at Manden tog til Byen og var stadig hemmelighedsfuld med, hvad han bestilte derinde. Dette kunde Konen ikke finde sig i, hun opsøgte en klog Kone og fik det Raad, at hun blot, naar Manden var faldet i Søvn, skulde liste sig til at knibe ham i venstre Storetaa, indtil han svarede hende paa alle Spørgsmaal. Det gik ogsaa godt nok, som det skulde, og Mandens Synderegister var ikke helt lille endda.²¹⁸⁾

SLOTTE OG HERREGAARDE

DELSDAMERNES HÆVN. Der var engang en Adelsmand, som boede paa en Herregaard, der hedder Borrevang, han havde to Døtre, og medens han var i Krigen, blev hans Døtre forført af en Adelsdames Sønner, som boede i Højby. Juleaften, da der var Messe i Kirken, og da Adelsmandens Døtre kom, saa rejste Adelsdamen sig og sagde: »Rejs jer op, I Dannekvinder, og lad mine Smædekvinder faa Plads,« men da de unge Piger skulde op for at ofre, stak den ene af Pigerne sin Forlovede ihjel oppe ved Alteret, og den anden stak sin Forlovede ihjel ude i Vaabenhuset, det gjorde de for at hævne sig paa de unge Mænd, fordi de havde forført dem. Efter denne Begivenhed blev Kirken lyst

i Band i syv Aar, og Gudstjenesten blev holdt paa en Bakke i Nærheden.²¹⁹⁾

VÆGTEREN RAABER IKKE EET. Vægteren paa Herregaarden Svenstrup, Borup Sogn, raaber aldrig, naar Klokken er eet om Natten. Sagnet fortæller nemlig, at engang for mange Aar siden var der en Vægter, som var modig og vilde se, hvad der kunde ske, hvis han raabte Klokken eet, men lige i det han raaber, faar han saadan et Slag i Hovedet, at han falder besvimet til Jorden. Da han vaagnede, var Spøgelset borte, men der er aldrig nogen Vægter paa Svenstrup, der har raabt dette Klokkeslæt siden.²²⁰⁾

HERREMÆNDENES KORTSPIL. Mit Hjem er en Gaard, der hedder Monsholt og ligger i Østeregede Sogn og Præstø Amt. Ejendommen ligger indeklemmt mellem de tre Sogne Karise, Dalby og Haarlev. Gaarden er paa 16 Tdr. Land, 1½ Td. Hartkorn, og op til vores Mark ligger der en Skov paa 80 Tdr. Land. Før i Tiden hørte begge Dele til Dalby Sogn og Bregentved Gods, men det gør det altsaa ikke mere, og om Aarsagen hertil fortælles følgende. Engang sad Greven paa Bregentved og Greven paa Lystrup tillige med nogle flere Herrer og spillede Kort, de sad og spillede om smaa Landejendomme, Skove og andre Ting. Og saa traf det sig saa heldigt, at Greven af Bregentved sad med Ryggen til et stort Spejl, og Greven fra Lystrup sad ved den modsatte Ende af Bordet. Derved kunde han se den andens Kort, og han sad og passede paa og vandt Spillet paa Hjerter Es. Paa den Maade kom Monsholt og det Stykke Skov til at høre til Lystrup Gods og Østeregede Sogn. Vi har omkring 2–3 Kilometer, inden vi naar vort eget Sogn.²²¹⁾

JARLEN AF BOTHWELL. Ca. 6 km fra mit Hjem ligger der en stor Herregaard, som hedder Dragsholm,

og om den er der meget at fortælle. Dær har engang for længe siden Jarlen af Bothwell siddet fanget, indtil han døde, saa blev han kørt til Faarevejle Kirke og blev begravet dær. Det fortælles, at man endnu kan høre Vognen, som kørte ham bort, køre over Stenbroen selv midt paa Dagen. Der er meget, der taler for, at det passer, da Hundene kan fare op og skabe sig, selv om der slet ikke er noget at se.²²⁹⁾

ESBERN SNARES DØTRE. Nær ved Ubby ligger der Vest for Kirken en Høj, hvorfra der fører en Løngang hen til Kirken, og fra Kirken fører en Løngang i østlig Retning, disse Løngange stammer fra Esbern Snares Tid. Det fortælles, at Esbern Snares Døtre engang aflagde det Løfte, at et helt Aar skulde Solen ikke skinne paa dem. For at de trods Løftet kunde komme til Kirke, anlagde de Løngangene og benyttede dem som Kirkesti.²³⁰⁾

LØNGANGEN. Det fortælles, at der under min Morfaders Mark gik en Løngang. Den skulde, efter hvad der fortæltes, gaa fra Tølløsegaarden til Skjoldnæsholm, en Afstand paa to Mil. Min Morfader boede i Landsbyen Sønderstrup, og hans Mark gik ned mod Nederskoven. Min Morfader lagde Mærke til, at i tørre Somre var Afgrøden mindre paa en bestemt Strimmel Jord, der gik tværs over hans Mark. Den Strimmel Jord havde en Bredde paa ti Alen, og Folk fortalte, at her gik Løngangen. Da Høng-Tølløse Banen blev anlagt, skulde der være en Gennemskæring i Jorden tværs igennem det Sted, hvor man troede Gangen gik. Da man kom til Stedet med Udgravningen, viste det sig, at det var en Sandrevle, der laa lidt under Mulden, saa det var den, der havde gjort det saa ufrugtbart.²³¹⁾

BORRE SLOT. Syd for Uggeløse Skov og Kong Valdemars gamle Kongevej fra Gurre til Vordingborg

ligger en Eng, og i denne Eng er der en Forhøjning, hvor der i gamle Dage, da Forhøjningen var en Ø i Borre Sø, som nu er sunket, laa et Slot, der hed Borre. Det var efter Sagnet meget pragtfuldt udstyret, og bl. a. var der to store Kobberporte. De blev engang, da Fjender nærmede sig Borgen, sænket ned i Søen. Borgen blev indtaget og nedbrudt og aldrig mere genopført, men endnu kan man finde Rester af Mursten. Det siges, at Portene hvert Aar, paa den Nat de blev nedsænkede, hæver sig op over Engen, hvor man kan se dem blinke i Maanelyset.²²⁵)

RAVNSTRUP. I Herlufmagle Sogn ligger der en gammel Herregaard, som hedder Ravnstrup, den er lige fra 1593 og var i sin Tid en rigtig Røverborg. I gamle Dage havde Borgen fire Taarne, men de tre er nu revet ned, det fjerde kan ikke rives ned, fordi en Jomfru er muret inde i det. Og hver Nat naar Klokken er tolv, brænder der syv blaa Lys i det øverste Vindue paa Taarnet. Og ingen er rigtig dristig ved at færdes dær ved Nattetid. Saaledes fortæller Sagnet.²²⁶)

HOLMEGAARD. Sagnet fortæller, at paa Holmegaard ved Olstrup findes et Værelse i den ene Fløj, hvorfra man om Natten hører Suk og Graad. En ung Adelsfrøken blev indemuret i det paagældende Værelse, fordi hun havde forelsket sig i en borgerlig født Mand.²²⁷)

JOMFRUENS EGEDE. Sagnet fortæller om *Jomfruens Egede*, at det i sin Tid ejedes af tre gamle Jomfruer. Disse tre Damer havde givet hverandre det Løfte, at ingen af dem vilde gifte sig. Imidlertid blev den ene forlovet og vilde gifte sig, men de to andre blev saa vrede herover, at de lod hende indemure i et af Værelserne, og dær sidder hun endnu.²²⁸)

DEN INDEMUREDE MUNK. I Nærheden af Næstved ligger en lille Ø, der oprindelig hed Gabenø, fordi

den ligger lige ved Susaaens Udløb i Smaalands havet, men Navnet er i Tidens Løb blevet forandret til *Gaunø*. Her paa Øen ligger et Slot, der ejes af Lensbaron *Reedtz-Thott*, men det har i gamle Dage været Nonnekloster. Lige over for dette, men paa den modsatte Side af Susaa, laa i gamle Dage et Munkekloster, hvor der boede en meget streng Abbed, der altid paastod, at han ejede det Næs, hvor Klosteret laa. Dær, hvor dette Munkekloster har ligget, er der nu opstaaet en lille Fiskerby, der har faaet Navnet Abbednæs efter den strenge Abbed. Sagnet fortæller os, at da Munkene ikke maatte komme over paa Nonneklostret ved at følge Vejen, gravede de en Gang fra Munkeklostret ind under Susaaen over til Nonneklostret, og paa den Maade kunde de komme sammen med Nonnerne, uden at nogen saa det. Engang blev det imidlertid opdaget, at en Nonne havde modtaget Besøg af en Munk, og han blev til Straf indemuret i en af Slottets Piller paa det Sted, hvor Slotskirken nu ligger, og mange mener, at man undertiden har hørt Suk og Klage netop paa det Sted, og da Slotskirken for et Par Aar siden blev restaureret, og man nede i en af Gravhvælvingerne fandt Knoglerne af et Skelet, blev man bestyrket i Troen, og senere har man aldrig hørt noget.²²⁹⁾

KAMMERGAARD. Sagnet fortæller, at paa Herregaarden *Kammergaard*, som ligger i Munkebjergby Sogn, boede der for mange Aar siden en Herremand, som skød sin Datter nede i Kælderen, men dær, hvor han skød hende, blev der en Blodplet, som siden ikke er til at vaske af. De har prøvet at male den over med rødt og andre forskellige Slags, men det har ikke hjulpet, det skinner igennem alligevel. Men siden den Dag har der gaaet to sorte Damer hver Nat Klokken tolv. Saa kom der en Herremand paa Gaar-

den for cirka fyrretyve Aar siden, saa en Nat han gik ud i Haven med sin Bøsse, traf han de to Damer, og i samme Øjeblik han saa dem, lagde han Bøssen til Kinden og skød paa dem, men i samme Øjeblik han skød, drejede de sig om og lo saa hjerteligt af ham, men siden den Tid havde han ikke Fred for dem. Han byggede sig saa et Taarn paa Gaarden, hvor han opholdt sig om Natten, men heller ikke dær havde han Fred, saa flyttede han op paa Tersløsegaard. Da kunde Folk om Natten se to sorte Damer vandre op over Marken fra Kammergaard og til Tersløsegaard, hvor de heller ikke kunde lade ham være i Fred. Omsider døde han saa deroppe. Da han skulde køres bort derfra, var fire sorte Heste spændt for Ligvognen, men inden de naaede den halve Kilometer ud af Holbæk Amt, var de blevet hvide af Skum, saa tung havde han været, men med det samme de kom ind i Sorø Amt, kunde de let trække ham.²³⁰⁾

HELTE, KRIGE OG KONGER

ALDERS BRØND. Engang Guden Balder kom ridende over Sjælland, var baade han og hans Folk meget tørstige, de standsede og saa sig om efter noget Vand. Balders Hest skrabede i Jorden, og straks sprang der en Kilde frem, saa de fik slukket deres Tørst allesammen. Denne Kilde er senere blevet stensat og hedder Balders Brønd, uden om denne er bygget en By, som hedder Baldersbrønde. Brønden kan den Dag i Dag forsyne hele Byen med Vand, naar Vandværket og andre Brønde er tomme. Og Sagnet fortæller, at Balder er begravet i en Høj,

der ligger lidt uden for Byen, og som hedder Baldershøj.²³¹⁾

PALNATOKES SVÆRD. Dær, hvor nu Landsbyen Toksværd i Næstvedegnen ligger, blev der, efter hvad Sagnet fortæller, engang fundet et Sværd, som skal have tilhørt Palnatoke. Derefter skal Byen have faaet sit Navn: Tokes Sværd=Toksværd.²³²⁾

PRINS BORITS' GRAV. I Landsbyen Borrishoved i Hylleholt Sogn har der været en Stendysse, nu er der kun to Sten tilbage, og de er fredede, Resten er brugt til Byggemateriale. Ved Siden af Stenene, som ligger paa en Bakke, findes et gammelt, faldefærdigt Hus. Under denne Stendysse er Kæmpen Prins Borits begravet, og om Natten, naar Maanen skinner, stiger han op af Graven, støtter sine Albuer paa Husrygningen og ser ud over Landskabet; det er vistnok derfor, at Husrygningen er saa kroget, som den er.²³³⁾

HAMLETS GRAV. I Grevinge Skov findes en Langdysse, der kaldes Hamlets Grav, den ligger i det nordøstlige Hjørne af Skoven. Efter hvad Sagnet fortæller, skal hans Hoved være lagt ved de østlige Endesten og hans Fødder ved de vestlige Sten. Helten skal have været 48 Alen lang.²³⁴⁾

SKRIE OG EVERT. Der fortælles fra Everdrup et meget gammelt Sagn om to Kæmper eller Næsekonger, som var Brødre. Den ene hed Evert, og det er ham, som har bygget Everdrup Kirke. Evert opholdt sig mest i Lunden og Omegnen. I Everdrup Lund kan man endnu se en langagtig Høj, og dær ligger han begravet. Den anden af de to Kæmper hed Skrie, og han boede nede ved Flintesøen, hvor der nu er en stor Mose, som kaldes Flintemose. Paa den store Bakke, som ligger tæt ved Mosen, havde Skrie bygget en Borg, og der fortælles, at ved Skriebjerg

turde ingen Malkepige gaa forbi efter Solens Nedgang, thi hver Midnat kom Skrie ridende, tog sine Kister op paa Banken, talte sine Penge, og han havde en Snes Aander med i sit Følge. De, som paa den Tid kom Skrieborg for nær, blev enten syge eller døde, men efter Kl. 3 kunde man godt gaa forbi, for saa var Skrie borte.²³⁵⁾

SLOTTET I RAM SØ. Fra Roskilde Fjord strækker sig en dyb Lavning ind gennem Landet og ud til Køge, nu er der kun Enge og Moser, hvorigennem der snor sig en Aa og nogle Bække. Aaen, der er den kendte Lejre Aa, løber gennem Kattinge Sø ud i Fjorden. For mange Hundrede Aar siden var det en bred Fjord, der skar sig gennem Landet, fyldt med smaa Holme og Vige, hvilke var et godt Skjulested for Sørøvere og Ugerningsmænd, som den Tid var saa rig paa. I Egnen ved det nuværende Gadstrup og Ramsøgaarde, hvor der nu er et vidtstrakt Mosedrag, var der i hine Tider en stor Bredning fyldt med Holme. Der kom en Foraarsdag en rig Nordmand ved Navn Ram sejlene med sin Husstand, og i Nærheden af en stor Holm blev de overfaldet af Sørøvere, som en Tid truede med at tilintetgøre dem, men til sidst lykkedes det dog Nordmændene at overvinde Sørøverne, og af Glæde over Sejren byggede han en Borg paa Holmen og bosatte sig dær, efter ham har Søen faaet Navnet Ram Sø. Nu er der ikke mere tilbage af Slottet, men paa en Forhøjning ude i Mosen ligger en stor Sten, og dær skal Slottet have ligget.²³⁶⁾

KONGELEDDET. Imellem Landsbyerne Ambæk og Stenstrup er der et brat Sving, som er tæt bevokset med Buske og Træer, Stedet kaldes for Kongeleddet, da det fortælles, at der har staaet en Kamp mellem to Konger, hvoraf den ene faldt og blev gravet ned. Nu løber der en sort Kat med Ildøjne om Natten.²³⁷⁾

HARALD BLAATANDS GRAV. Ved Isefjorden i Kongsøre Skov, lidt inde i Skoven, findes to smaa Høje. Her fortæller Sagnet, at Harald Blaatand ligger begravet i den ene Høj og hans Hest i den anden, og mellem Højene skal der ligge en stor, svær Guld-kæde, som man forgæves har gravet efter.²³⁸⁾

SNAREBAKKEN. Der er en Bakke uden for Ruds Vedby, som hedder Snarebakken. Dær er der en Stenhøj, som Esbern Snares Hest ligger begravet under. Det er derfra, den har faaet Navnet Snarebakken.²³⁹⁾

GJORSLEV ligger paa Stevns, og der gaar mange Sagn om det ældgamle Slot. Der siges, at det er bygget af Rane Jonsøn, Kong Erik Glippings Kammertjener. Der gaar Sagn om, at han kun var der om Natten, da han ikke turde bo der om Dagen, fordi han var fredløs. Han blev altid fulgt i Hælene af en stor glubsk Hund.²⁴⁰⁾

MARGRETHEHØJ. Det var ved Sandbakkerne ved Næstved, at Slaget mellem Dronning Margrethe og Fyrst Jaromar stod, og alle de Bønder, der faldt i dette Slag, blev ført ud og begravet i Borrenakke Skov, og man ser endnu de store Høje, hvor de skal ligge begravet. Der er ialt fem store Høje, hvoraf de to største hedder Margrethehøjen og Gæsterihøjen.²⁴¹⁾

FRA BONDEOPRØRET. Vi har nylig faaet drænet paa vor Mark, og vi fandt dybt nede i Jorden en hel Masse store Egestammer og Rødder, som var helt forkullede og altsaa maa have været brændt en gang. Man mener, at de stammer fra Bondeoprøret i Aaret 1259. Bønderne drog Øst fra og imod Næstved, og de maa da være kommet ind over vore Marker. Alle Skovene, som de kom igennem, brændte de af, og der har været Skov i den store Dalstrækning, som findes langs med Bakkerne, og som strækker sig

lige fra Mogenstrup og til Næstved. Lige før Pinse fandt vi en stor Trærod dybt nede i Jorden. Roden var ca to Alen i Tværsnit, saa det maa have været et stort Træ.²⁴²⁾

KONG VALDEMARS TANKE. En Sommeraften holdt Kong Valdemar Atterdag med sin Hest i Askelunden mellem Søborg Slot og Søborg By. Kongen stod med det ene Ben i Stigbøjlen og det andet paa Jorden. Han stod og støttede Hovedet mod Sadelen og var faldet i dybe Tanker. Til alt Uheld kom en Mand saa tæt forbi Kongen, at han forstyrrede ham i hans Tanker. Derved glemte Kongen, hvad det var, han stod og tænkte paa, og han blev saa vred, at han sagde til Manden, at det skulde koste hans Liv, hvis han ikke inden saa og saa lang Tid skaffede ham at vide, hvad det var, han havde tænkt paa.

Manden rejste nu over til Kullemanden, der boede i Kullebjergene i Sverige, for om han muligt kunde fortælle ham, hvad det var, Kongen havde tænkt paa. Kullemanden gav ham følgende Svar: »Kongen tænkte paa, hvorledes han skulde bære sig ad med at faa samlet de tre nordiske Riger under sig. Dette vil ikke lykkes for ham, men hans Dronning skal føde en Datter, og hende vil det lykkes at samle de tre nordiske Riger til eet.«²⁴³⁾

KONG ALBREKTS KRONE. Om den svenske Kong Albrekts Krone findes der følgende sandfærdige Historie. Da Kong Albrekt af Sverige havde lidt det store Nederlag ved Falkøping og var taget til Fange af Dronning Margrete, fik Dronningen ogsaa Kongens Krone, og nu gjaldt det om at faa den gemt godt. Dronningen boede meget paa Søborg Slot og fandt, at her var Stedet til at gemme den. En Murer murede Kronen ind, og da han var færdig, bad Dronningen ham at tie med det Arbejde,

han havde udført, og det lovede Mureren. Dronningen var dog bange for, at han ikke holdt Løftet, og hun tog derfor sit Sværd og stak Mureren ihjel.

Trods mange Udgravninger i Slottets Ruiner er det ikke endnu lykkedes at finde den svenske Konges Krone. Vi venter paa, om det dog ikke engang skulde lykkes Nationalmuseets Mænd at finde den, saa Sveriges Konge kan faa Kronen igen.²⁴⁴⁾

KONG ALBREKTS NEDERLAG. Et gammelt Sagn fortæller, at der har staaet et Slag paa Bakkerne mellem Særslev og Skippinge, som den Dag i Dag kaldes Blodbakkerne.

Kong Albrekt kom sejlene ind ad Fjorden, hvor der nu er Enge; han kom i Kamp med Dronning Margretes Folk, der var sluttet op for at tage imod ham. Det blev et slemt Slag, Albrekt tabte og flygtede ned i en Lergrav ved Skippinge. For at skjule sig godt sprættede han Bugen op paa sin Hest, tog Indvoldene ud og krøb selv derind, men han blev alligevel fanget. Dronning Margrete havde engang sagt, at hvis hun fik fat i Kong Albrekt, skulde han faa det godt, han skulde faa Lov at ride paa Danmarks største Fole, sidde ved et veldækket Bord og sove i Abrahams Skød. Det gik ogsaa i Opfyldelse, han blev ført til Kalundborg Slot og sat op paa Taget; dær maatte han sidde hele Dagen, og han kom kun ned, naar han skulde have Mad, saa blev han sat ind ved et Bord med meget god Mad og Drikke, men han blev bundet og fik ikke noget Mad før bagefter, saa fik han noget tarvelig Mad. Naar det blev Aften, kørte man ham til Dragsholm, hvor han fik Lov til at sove i et usselt Hundehul, der kaldtes *Abrahams Skød*.²⁴⁵⁾

DRONNINGESTENEN. Ved Roskilde Landevej ser man en stor Sten, hvorpaa der er et Aftryk som af

en Fod, denne kaldes *Dronningestenen*. Der fortælles, at i Dronning Margretes Tid, da de Danske og Svenske førte Krig med hinanden, mødtes Hærene her. Da Dronningen saa den mægtige svenske Hær, udbrød hun: »Lige saa umuligt, som jeg kan træde Mærke i denne Sten, lige saa umuligt kan vi sejre her!« I det samme traadte hun op paa Stenen, og der blev et Mærke i den.²⁴⁶⁾

DA DRONNING MARGRETE STRANDEDE. Aamøseaa løber fra Tissø gennem Bakkendrup ud i Store Bælt ved den lille Halvø Reersø. Det fortælles, at Dronning Margrete i sin Tid strandede dær, og at hun som Tak for, at Beboerne reddede hendes Liv og bagefter kørte hende helt til Kalundborg, gav dem skattefri og forærede dem et Stykke Land langs med Kysten, som kaldes Aasen. Dokumentet, som de fik, opbevares endnu paa en af Gaardene derude.²⁴⁷⁾

DRONNING MARGRETES RING. Sagnet fortæller, at Grunden til, at Reersøs Beboerne ingen Statsskat betaler, er følgende. Paa en Rejse havde Dronning Margrete engang tabt en uvurderlig kostbar Guld-ring, hun lod derefter kundgøre over hele Landet, at den, der bragte hende Ringen igen, kunde forlange et Ønske, der skulde blive opfyldt, hvis det stod i hendes Magt. Flere Aar efter stod en ung Fisker paa Reersø Strand og tømte sine Garn, pludselig fik han fat i en Fisk, der syntes ham underlig kantet, Fiskeren sprættede den op, og ud trillede en stor Guldring. Han bar Ringen op paa Slottet, hvor han blev venligt modtaget af Dronningen. Hun blev glad, takkede ham og spurgte, hvilket Ønske han vilde have opfyldt. Fiskeren sagde: »Ædle Dronning, jeg ønsker hverken Guld eller Ære, blot Hendes Majestæt i Fremtiden vil mindes Beboerne paa Reersø.« En Tid efter kom der Bud til Fiskeren, at Dronningen

havde fritaget dem for at betale Skat til Statskassen, og denne Lov siges aldrig at være ophævet.²⁴⁸⁾

FRA SVENSKEKRIGENS TID. I. Af Svenskekrigen 1658 er der endnu mange tydelige Spor, som der gaar forskellige Sagn om. Byen, som jeg er fra, hedder Hestehaven. Det Navn skal den have faaet efter Svenskekrigen, fordi Svenskerne havde indrettet sig en Fælle til deres Heste dær. Ikke langt fra Hestehaven har der ligget en By, som hedder Ulkerup. Den blev afbrændt af Svenskerne, men der er endnu tydelige Spor af den. Man kan se Gadekæret, og uden for det gaar der en lang Vold, som Svenskerne brugte ved Belejring af Byen. Og ved denne Vold ligger der en stor flad Sten, hvorunder, fortælles der, en højtstaaende svensk Officer er begravet, og det paastaas, at der er set Lys ved den ved Nattetid. Der ligger en Kirke en halv Mil fra mit Hjem. Det er Højby Kirke, som er en af Landets pæneste Kirker af Rundbuestilen. Den har tre Klokker, hvoraf den ene er meget stor og har en grov Klang. Det fortælles, at da Svenskerne hærgede dær paa Egnen, borede de Hul i Klokken og smeltede Bly i den. Og det skulde være, fordi dens Klang var saa høj, at man i stille Vejr kunde høre den over til Skaane, og det kunde Svenskerne selvfølgelig ikke taale.²⁴⁹⁾

II. En Mand fortalte mig en mærkelig Oplevelse, hans Tipoldefaders Bedstefader — eller saadan noget — havde haft i Svenskekrigen, vistnok 1658. En Mand fra Terslev ved Ringsted blev taget til Fange af Svenskerne og sat ind i en Fæstning ovre i Sverige. Da der var gaaet nogen Tid, saa han en Nat Lejlighed til at slippe ud igennem et Vindue. Nu laa Fæstningen et godt Stykke inde i Landet, og han havde ingen Mening om, i hvad Retning han skulde gaa, men han styrede af Sted paa Maa og faa og

mødte saa et Sted paa Vejen en Krigsmand, som han spurgte om Vej til Sjælland. Det vidste Manden ikke noget om. Saa siger Sjællænderen: »Ja, saa er du nok en Rømningsmand ligesom jeg.« Og saa gav han den anden et Skud i Brystet, han havde nemlig faaet fat i et Skydevaaben, da han rømte. Det var tidlig om Morgen, og da det lysnede, fik han fat i en Hest, og nu da Solen stod op, kunde han omtrent se, i hvad Retning han skulde ride. Lidt efter kom han igennem en Skov og ud i en Mose. Han skulde jo skynde sig for ikke at blive paagrebet, han havde derfor ikke taget sig i Vare for, at Bunden var usikker, og paa een Gang blev Hesten hængende fast. Selv slap han op paa den faste Grund, men Hesten kunde han ikke redde, og hvor gammel han end blev, kunde han aldrig glemme det Blik, hvor med Hesten saa paa ham, da han var ved at forlade den. Han gav den saa en Kugle og fortsatte Rejsen. Han fik ogsaa fat i en Hest igen og naaede Sundet. Her red han ud i Vandet og slap lykkelig og vel over. Saa red han til København og gik op til Kongen og fortalte, hvad han havde oplevet, og til sidst sagde han: »Saa skænker jeg Kongen Hesten!« Kongen svarede: »Og dig skænker jeg Friheden!« Han kom saa hjem igen til Terslev og fik en Gaard dær, men han var ikke Fæster som de andre, han sad som en fri Mand paa sin Gaard.²⁵⁰⁾

KARL GUSTAV OG BONDEN. Karl Gustav kom ind i en Gaard og forlangte noget at spise, og for at give sin Ordre Eftertryk lagde han sin Sabel paa Bordet ved Siden af sig. Lidt efter kom Bonden med Maden, og samtidig med, at han gav Kongen den, lagde han en Høtyv paa Bordet. Svenskekongen begyndte at skælde ud paa sit eget Sprog, men Bonden svarede ganske enfoldigt, at han troede, at der til saa stor en Kniv ogsaa maatte høre en stor Gaffel.²⁵¹⁾

FRA KARL GUSTAVS TID. I. Der fortælles, at da Karl Gustav i Aarene 1658–59 belejrede København, boede han paa Slottet i Utterslev. Der var en ung Pige, som hængte Tøj til Tørring, hver Gang Danskerne kunde have Fordel af at gøre et Udfald.

Endvidere fortælles der, at en ung Karl sad oppe i et Træ og savede Grene af, og med sit blanke Savblad signaliserede han ind til Byen, og Karl Gustav kunde ikke forstaa, hvorfra Københavnerne vidste saa god Besked med Forholdene i den svenske Hær.²⁵²⁾

II. Paa Vejen gennem en af Skovstrækningerne ved Giesegaard kommer man igennem noget, som kaldes Svensketykningen, og det er et meget skummelt Sted at passere ved Nattetid. I de gamle Træer, som staar der omkring, siger man, at Karl Gustav lod sine oprørske Gemytter klynge op under et af sine Felttog mod Danmark. Man har ogsaa enkelte Gange fundet Spor, der vidner om Svenskernes Færd.²⁵³⁾

FRA ENGELSKMANDENS TID. I. Afbygger Hans Søren Hansens Fader Johan Hansen har fortalt, at hans Far, Hans Johansen i Klostervang, havde oplevet Krigen med Engelskmændene 1807. De laa i Lejr paa Ullerødgaards Mark og red rundt i Patruljer tidlig om Morgenens for at furagere. Folk var bange for dem og stængede Dørene for dem, men saa rykkede de Hestene ind paa Dørene og lod dem sprænge dem. Det var ikke saa solide Bygninger dengang. Vilde Folk ikke sælge, tvang Engelskmændene dem til det. Folk var bange for dem og flygtede ud i Moserne, en Del af Præstegaardens Marker henlaa dengang i Moser og Krat, og derude i Hængedyndet kunde Soldaterne ikke komme.²⁵⁴⁾

II. En Mand, de kaldte Per Kræmmer, boede i et lille Hus paa Harløse Overdrev. Han havde Lyst til at se Engelskmanden, han tog saa til Hest og red

op paa en Bakke imod Ullerød. Men Engelskmanden troede, han var Spion, og satte efter ham. Per Kræmmer red det bedste, den stivbenede Husmandshest kunde løbe, men Engelskmændenes Heste var hurtigere, og til sidst maatte han springe af og skjule sig i en Rugmark.²⁶⁵⁾

III. En engelsk Soldat stjal Fødemidler, trods det at hans foresatte havde forbudt det. Han blev hængt i St. Lyngby Skov, og Gravstedet skal være betegnet med nogle store Sten og var kendt for en 20—25 Aar siden.

I Bendstrup var der et Sted, hvor Folk var flygtet fra, og da en beruset Soldat kom ind i Huset og fandt et lille Barn liggende i en Vugge, dræbte han det, men han blev senere henrettet.²⁶⁶⁾

IV. Oppe i Højbjerg ligger der en Gaard, der hedder Lykkegaard, og da Englænderne var her i Landet 1807, blev Ejeren af Lykkegaard sagt til at køre for en Englænder, men da de skulde køre, slog Manden Englænderen ihjel, tog Pengene fra ham og gravede dem ned i sin Have. Dengang laa Lykkegaard oppe i Byen, men den er blevet flyttet ud paa Marken. Det Stykke Jord, som den laa paa dengang, tilhører nu min Fader, men vi har aldrig fundet nogle Penge. Dengang Englænderne var her, var der mange Folk, der gravede deres Penge ned i Jorden og plantede et Træ over dem. Engang da der blev ryddet et Træ hjemme i vor Have, stod min Fader og saa til, han var dengang kun en lille Dreng. Da Træet væltede, trillede der nogle Klumper frem; ved nærmere Undersøgelse viste det sig at være Penge, og de blev sendt ind til Oldnordisk Museum, hvor de ligger den Dag i Dag, og den, der havde fundet Pengene, fik en Findeløn.²⁶⁷⁾

V. I 1807 tjente min Bedstemoder i Kirkeværløse — jeg kan huske, de fortalte, hun fik 8 Rdl. i Løn

og lidt Tøj — det var dengang Englænderne var her, og Folkene var flygtet fra Gaarden, min Bedstemor var alene hjemme. Saa kom Englænderne, og de vilde have Mad. Hun dækkede Bord, og de fik Mad og Drikke, og saa gjorde de ikke noget, de betalte og saa for Maden. Men hvis de ikke vilde give dem Mad, blev de onde og slog store Søm igennem Bornholmerne og lignende. Den øverstbefalende havde en Dame med, som sad ved Siden af ham paa Bordendesbænken og spiste. Hende kunde min Bedstemoder ikke lide, hun troede ikke, det var hans Kone, det var hans Kisselinke, kan jeg huske, hun sagde.

Naar Folk flygtede, begravede de deres Penge og Kobbærtøj, eller de hejsede det ned i Brønden, de var sjælden saa dybe dengang. Naar Folk var hjemme, tog de engelske Soldater intet, men var de rømte, skaanede de ingenting, men tog, hvad de ønskede.

Men paa Gaarden i Kirkeværløse havde Folkene taget alle Hestene med undtagen en Hingst, og den turde ingen tage ud, saa slem var den, men de engelske Officerer og Soldater lagde Sele paa den og tog den ud og kørte med den, den gjorde dem ingenting.²⁸⁸⁾

DA KAVALERERNE FRØS. En kold Vinterdag var Frederik den Syvende sammen med en Del af Hofets Kavalerer ude at ride i den store Nordskov ved Jægerspris. Pludselig standsede Kongen og steg af, og Kavalererne maatte gøre det samme. En god Stund vandrede Kongen frem og tilbage uden at gøre Mine til at ville fortsætte Ridtet. Kavalererne knagfrøs, men turde ikke selv sige det til Kongen eller bede ham om igen at sidde op. Men saa gik de til Anders Rideknægt, og han vidste Raad. Med et fiffigt Udtryk i Ansigtet og med et Kast med Hovedet over mod Kavalererne sagde Anders til Kongen: »Bæsterne

fryser, Deres Majestæt!« »Haa, haa, haa,« lo Kongen, »gør de det? Lad os saa komme videre.« — Saa fortsattes Rideturen til Glæde for de frysende Hofmænd.²⁶⁹⁾

ET VÆDDEMAAL. Frederik den Syvendes Rideknægt, Anders Pedersen, havde engang væddet 50 Rigsdaler med nogle Bønder fra Draaby om, at han kunde faa Kongen til at stige til Hest henne ved Siden af Hjorten i Jægerspris Slotsgaard i Stedet for som sædvanlig ved Hovedindgangen. Bønderne stod skjult i Slotsgaarden for at overbevise sig om, at det kunde lade sig gøre og gik ærligt til.

Da Kongen skulde ud at ride, trak Anders Hesten hen til Hjorten og blev holdende dær. »Kom nu, Anders,« kaldte Kongen. »Jeg kan ikke, jeg kan ikke, Deres Majestæt,« lød Anders' ynkelige Stemme. »Hvad er der dog i Vejen, Anders? Kom nu!« »Aah nej, Deres Majestæt, jeg kan ikke, for saa taber jeg 50 Rigsdaler,« svarede Anders. »Saa skal du heller ikke,« skyndte Kongen sig at sige og kom nu hen til Hjorten og steg til Hest efter at have faaet sig en god Latter over Anders' Fiffighed. Glad var selvfølgelig Anders over sit vundne Væddemaal.²⁶⁹⁾

DEN TØRSTIGE ANDERS. Paa Jægerspris Slot opbevarer man en lille Trætønde, som Frederik den Syvende medbragte Drikke i, naar han var paa Jagt. Kongen havde givet Anders Rideknægt Lov til at tage sig en Taar, naar han følte Trang dertil. Men den tørstige Anders smagte undertiden saa tit paa Tønden, at den var tom, naar Kongen ønskede at slukke sin Tørst. Omsider tabte Kongen Taalmodigheden og irettesatte Anders, men denne svarede straks beklagende: »Jeg kan ikke gøre for det, Deres Majestæt, for jeg kan jo ikke se i Tønden, at den er ved at være tom.« »Godt,« sagde Kongen, »saa lader vi sætte

Glas i i Stedet for de nuværende Træ-Endestykker.«
 Det skete, og Tønden opbevares paa Slottet den Dag
 i Dag.²⁶¹⁾

FREDERIK DEN SYVENDE OG SKOVFOGEDEN. Der
 var en Skovfoged i Rude Skov, jeg kan lige huske
 ham, han var en god Ven af Meinert, der havde Ebbe-
 rødgaard og boede Nabo til vort. Om denne Skov-
 foged har Meinert fortalt mig en Historie. Han gik
 meget paa Fægt, Skovfogeden. Naar han kom, skulde
 han have Snapse og Øl.

Nu ligger der to Søer i Rude Skov, den ene hed-
 der *Løgsø* og den anden *Aggersø*. Aggersø ligger lige
 op til Kongevejen, og dær staar en Bøg, de kaldte
Frederik den Syvendes Bøg, for dær sad han og Grev-
 inde Danner. Nu kom Frederik den Syvende og Grev-
 inde Danner ud at fiske i disse Søer, og dær mødte
 de Skovfogeden. »Jeg synes, De ser saa betænkelig
 ud, Skovfoged,« sagde Kongen, »er der gaaet Dem
 noget imod?« »Ja—a, jeg har faaet en Skrivelse fra
 Ministeriet, at jeg skal søge min Afsked — ellers faar
 jeg den,« »Ja, det var jo ikke saa rart, men hvordan
 kan det være?« — »Jo—o, de siger, at jeg drikker for
 meget.« »Det skal De ikke være saa ked af, Skovfo-
 ged, for de siger det samme om mig. Men nu skal
 jeg se, om jeg kan hjælpe Dem.«

Kort Tid efter fik Skovfogeden Brev om, at han
 var udnævnt til kgl. Skovfoged. Der var kun faa,
 der var kgl. Skovfogder, og de, der var det, kunde
 ikke afskediges, saa længe Kongen levede. Paa den
 Maade klarede Frederik den Syvende det.²⁶²⁾

R Ø V E R E

ØVERNE I BORREVEJLE SKOV. I. En Gren af Roskilde Fjord strækker sig helt op til min Hjemegn. Her danner den en Vig, som hedder Borrevejle. Ved Siden af ligger Borrevejle Skov. I denne Skov er der en Hule. Det fortælles, at der her i gamle Dage har boet Røvere. Den mest berygtede af dem var Thyra Buløkse, som boede der tillige med sine tolv Sønner. Den Gang kørte Bønderne ad Landevejen til København med de Varer, som de havde at sælge. De var et godt Bytte for Røverne. For at Røverne kunde høre, naar der kom nogen, havde de spændt en Traad tværs over Vejen. Naar der saa blev rørt ved Traaden, var der en Klokke, som ringede, og saa skyndte de sig ud og plyndrede Folk. Det gik dog disse Røvere galt til sidst. Der ligger en Herregaard lige ved Siden af. Herremanden her fangede Thyra Buløkse og hendes Sønner og lod dem halshugge og lægge paa Stejle. De blev henrettet paa en Skrænt, som endnu kaldes *Stejleskrænten*.²⁸³)

II. Ikke langt fra min Fødeby ligger der en Skov, som hedder Borrevejle Skov. Om denne Skov gaar den Fortælling, at der i gamle Dage skulde have huseret en Bande Røvere. Sagnet fortæller, at det var en holstensk Adelsfrøken, som havde sluttet sig til en Landevejsridder og sammen med ham var draget til Sjælland. Disse to Mennesker havde slaaet sig ned i Borrevejle Skov, og her havde de saa faaet tolv Sønner. Efterhaanden som disse voksede til, blev det en

Skræk for Folk at køre forbi Skoven ved Nattetid, de havde nemlig bygget sig en Hule et Stykke inde i Skoven, og herfra styrtede de saa ud paa Landevejen og plyndrede vejfarende Folk. Anføreren for dem var Konen, som hed Thyra Buløkse, og naar hun var i Fare, havde hun en Fløjte at pibe i, og straks efter kom hendes tolv Sønner hende til Hjælp. Omsider blev disse Røvere dog fanget. Det var en Skovhugger, der var ude at kløve Brænde, og som kom i Snak med en gammel Kone, og han fik Mistanke om, at det var Thyra Buløkse, men han vidste ogsaa, at hun havde en Fløjte at pibe i, hvis hun skulde komme i Fare. Han ventede saa, til der kom et belejligt Øjeblik, saa kastede han sig over hende og puttede et Lommetørklæde i Munden paa hende og bandt hende fast til et Træ. Derefter løb han op til en Herregaard, Lindholm, som ligger ved Siden af, fik hurtigt samlet en store Skare Mænd og fik disse til at hjælpe sig med at fange Røverne. I Spidsen for dem gik han saa tilbage til Skoven og lod Mændene slaa Kreds omkring Stedet i vid Omkreds, saa at de ikke kunde blive set af Røverne, naar de kom stormende for at befri deres Mor. Skovhuggeren gik saa hen til Thyra, tog Fløjten fra hende og peb i den. Lidt efter kom tolv raske, vilde Mænd løbende for at befri deres Mor. Men pludselig saa de sig omringet, og de blev alle fanget. De blev saa ført til Roskilde, hvor de blev henrettet. Den Dag, de blev henrettet, kom der en Mand til Roskilde, som sagde, at han var en Broder til Røverne, og han vilde henrettes tillige med de andre, hvad han ogsaa blev paa Galgebakken ved Roskilde.²⁶⁴⁾

III. Der er et Sagn, der fortæller, at der for mange Aar tilbage har været en Bande Røvere i Borrevejle Skov, som ligger ca. en Mil fra Roskilde; der for-

tælles, at der skulde have været tolv stærke Karle, Fader og elleve Sønner, og tillige en Kone, som jo var Moder til de elleve Sønner, og den gamle Kone skulde have siddet paa en Sten nær ved Landevejen og fløjtet, naar der var nogen, der kørte ude paa Vejen, og naar hun fløjtede i sin Fløjte, sprang de tolv Karle frem fra deres Skjul og overfaldt de Folk, som kørte ude paa Landevejen, og udplyndrede dem, og prøvede de paa at gøre Modstand, slog de dem ihjel og slæbte dem ind i Skoven. Der fortælles ogsaa, at de elleve Sønner var gaaet op paa Lindensborg Kro, som ligger en Kilometer fra det Sted, hvor de havde deres Tilholdssted, de var gaaet derop for at faa noget at spise, for de var blevet sultne, det havde vel sagtens været lidt smaat med Byttet fra de vejfarende. Det gaar ogsaa godt nok med at komme derop, og de kommer ogsaa ind i Stuen, hvor Konen er, men hun er ene hjemme, for de andre Folk var gaaet i Kirke, men Konen er ikke saa raadvild, hun sætte noget Mad paa Bordet til Røverne og løber saa ud ad en Bagdør og over til Naboen, som bor et lille Stykke fra Kroen, og fortæller, hvad der var paa Færde. Man fik da samlet nogle Folk, og man drog saa hen til Kroen for at fange Røverne, men da man kom derhen, var der ingen, der turde vove at gaa ind i Stuen, og man stod da og forhandlede om, hvad man skulde gøre. Da var der en stor Karl, som tilbød at gaa derind, hvor Røverne sad, og da han kom derind, sprang de op og vilde overfalde ham, men han var dem for hurtig, han sprang hen og væltede det tunge Bord ind paa dem, for de sad nemlig op til Væggen allesammen, og da han fik væltet Bordet ind paa dem, kunde de ikke røre sig. Nu kom de andre Karle ind og hjalp ham, og nu trak man en frem ad Gan-

gen og bandt dem efterhaanden. Da man var færdig med det, læssede de dem paa en Vogn, og saa blev de kørt hen til en Høj, som kaldes Galgebakken, og dær blev Hovedet hugget af dem. Nu var der jo kun de to gamle tilbage, og saa blev der gjort Jagt paa dem, og man fangede da ogsaa dem, og de blev kørt samme Sted hen og gjort et Hoved kortere. Saadan endte den Røverhistorie.²⁰⁵⁾

SAGN OM DYR

ET VILDE RIDT. Min Bedstemoder, en 75-aarig Nordvestsjællænder, fortalte mig følgende Begivenhed fra min Hjemegn. En tidlig Sommermorgen gik to unge Piger ud for at malke Gaardens Køer, som stod paa Agerjorden. De naaede ogsaa Køerne og begyndte Malkningen. Men bedst som de malker, begynder et voldsomt Uvejr med Lyn og Torden. De ser ud over Engen, hvorpaa en Flok Heste græssede, og ser, idet et Lyn slaar ned, en høj sortklædt Kvinde med langt, sort, flagrende Haar ride en Hest i rasende Trav, alt mens hun fletter dens Manke. Pigerne turde ikke forstyrre den sortklædte Kvinde, men da de hen paa Dagen, da Uvejret stilnede, kom for at hente den tøjrede Hest hjem, saa de, at alt Græs var slidt af, hvor Hesten havde løbet, og at den stod i sit hvideste Skum. Hesten var bange, og dens Manke, som bestod af en 50–60 Fletninger, stod som et Brus fra dens Hals. Den kom i Stald, og Bondemanden tilbragte en halv Dag med at løse Fletningerne, alt imens han talte beroligende til Hesten.

Ogsaa mangan en Vinternat var det galt fat med den samme Hest, og mangan en Morgen kom Forkarlen

ind i Stuen og meddelte Husbonden, at »Maa'ren havde redet Hesten.«²⁸⁶⁾

HESTENE STEJLEDE. Engang da min Bedstefader og Bedstemoder havde været i Besøg hos Bedstemoderens Slægt i Thorup, og det blev sent, før de brød op, hændte der dem noget mærkeligt paa Hjemvejen.

I Nærheden af Sandkroen vilde Hestene pludselig ikke længere. Bedstefader brugte Pисken, men Dyrene rejste sig stejlt i Luften og vilde ikke ud af Stedet. Da greb Bedstemoder ham i Armen og sagde: »Lad være med at slaa. Der er nok noget, der skal passere.« Der var intet at se, men pludselig fo'r Hestene frem, og det føltes, som Vognen faldt ned fra en Højde, Fjedrene knækkede — jeg ved ikke, om det var dem alle — og de var nær aldrig sluppet hjem.²⁸⁷⁾

HESTEN LØB LØS. I. I Gøderup var der paa en Gaard en Hest, som var løs hver eneste Morgen, hvordan den saa blev bundet, og saa var den ligeledes saa svedt, saa det dampede af den. Manden blev da ogsaa til sidst ked af at binde den. Folk mente, at det var en Trolde e. l., der red paa den om Natten, men det blev aldrig opklaret, hvordan det gik til.

Pigerne paa Gaarden kunde somme Tider ikke sove om Natten, da de kunde høre, at der var nogen oppe paa Loftet for at maale Ærter op, men Ærter var der aldrig nogen af. Hvad det skulde betyde, det vidste ingen, og det er heller aldrig blevet opklaret.²⁸⁸⁾

II. I en Gaard i Assendrup var der en bestemt Hesteboks, hvor der ikke kunde staa en Hest bundet. Kom den ikke løs, stod den i det hvide Skum om Morgenens. Sagnet siger, at der skulde være slaaet en Uldhandler ihjel og gravet ned dær.²⁸⁹⁾

DE HVIDE TYRE OG DRAGEN. Engang for mange

Aar siden levede der i Nærheden af Dragsholm en frygtelig Drage. Om Dagen gemte den sig i de skovklædte Bakker, men hver Nat kom den frem og tog nogle af Bøndernes Køer. Somme Tider, naar Dragen havde været særligt slem ved Kvæget, vovede nogle forvovne Ungersvende sig i Kast med den, men hvor dygtige og modige de end var, satte de altid Livet til. Engang fik Egnens Beboere endelig at vide, hvorledes de kunde komme den til Livs. Det eneste, der kunde gøre det af med den, var to hvide Tyre, der var kommet til Verden Nytaarsnat Klokken tolv. De skulde leve udelukkende af Fløde, og paa deres to Aars Fødselsdag skulde de sendes mod Dragen. Befolkningen ventede længe i Spænding paa, at der skulde fødes et Par saadanne Kalve. Og da der var gaaet nogle Aar, rygtedes det, at der hos en af Bønderne var født to Kalve, der fuldtud svarede til Beskrivelsen. De blev plejet og passet efter alle Kunstens Regler, og da deres to Aars Fødselsdag kom, var de blevet et Par vældige Krabater.

Nytaarsnat skulde Slaget staa. Egnens Folk havde faaet Paabud om at holde sig inden Døre hele Natten. Da Aftenen kom, blev Tyrene sluppet ud. Lidt efter kom Dragen brusende, og straks var Kampen i fuld Gang. Tyrene brølede, og Dragen hvæste, men ud paa Natten blev det fuldstændig stille. Næste Morgen laa baade Dragen og begge Tyrene paa en Holm nede ved Vandet og var døde. Paa det Sted, hvor de laa, er der bygget en Kirke. Den ligger der endnu og hedder Faarevejle Kirke.²⁷⁰⁾

SPØGELSESKALVEN. Følgende Begivenhed ligger ca. 60 Aar tilbage i Tiden. Da min Fader en mørk Aften gik over Markerne fra Rødkilde til Ferle, saa han, straks efter at han var gaaet ud fra Rødkilde, en stor Kalv med klare Øjne lidt bag ved sig. Han gik

til, men Kalven var stadig med. Han løb, men Kalven løb med. Saa var der et Led, som Fader skulde igennem. Han bestemte sig til ikke at lukke Leddet op, men krybe over. Men Kalven kom ogsaa over og fulgte fremdeles med. Først da Fader kom hjem og gik ind ad Døren, lykkedes det ham at lukke Kalven ude. Da han kom ind, gentog han flere Gange: »Det var godt, jeg kom hjem.« Moder vilde vide, hvad der var sket, men Svaret var blot: »Det var godt, jeg kom hjem.« Først næste Dag, da det blev lyst, fortalte Fader det skete.⁷⁷¹⁾

DA KOEN HAVDE KÆLVET. Jeg har hørt en Kone, som boede i Maarum Tinghuse, fortælle, at hun som ung Pige havde tjent paa en Gaard, hvor Konen laa meget syg. Nu skete det, at der var en Ko, der kælvede, og trods det, at Konen var meget syg, skulde hun absolut selv malke den første Gang. Ved Mandens Hjælp kom hun da ogsaa ud i Stalden. Da listede Pigen sig ud og stod paa Lur, hun hørte da, at Konen under Malkningen stadig gentog Ordene:

»Ni Mand Nytte,
Smør og Mælk i min Bøtte.«

Hvor vidt hun fik sit Ønske opfyldt, ved jeg ikke.⁷⁷²⁾

DEN GRAA VÆDDER. For en firsindstyve Aar siden optraadte jævnlig paa Vejen fra Mulstrup til Ringsted en graa Vædder, som løb efter Folk, indtil de et Stykke Nord for Mulstrup kom til en Aa, de kaldte Lilleaaen. Længer kom den aldrig. Der var et Hus i Nærheden af, hvor den gik forbi, og dær boede en Mand, der hed Bendt. Han havde en Datter, og da hun en Aften kom ud paa Trappen, saa hun den graa Vædder, der stod og gloede paa hende. Hun blev saa forskræmt, saa hun aldrig forvandt det. Hun levede, til hun var en tres Aar, men hun havde den Egenskab, at hun aldrig gik i Seng før

om Morgen, og hun brændte Lys hele Natten, det stammede altsammen fra den graa Vædder.²⁷³⁾

SPØGELSERÆVEN. Om Knorrenborg Vang, der ligger paa den anden Side Asminderød og strækker sig mellem Roland og Lønholt, fortælles der, at en af Skovløberne i gamle Dage havde slaaet en Mand ihjel i Skoven. Det blev aldrig opklaret, men for at sone sin Forbrydelse maatte Skovløberen gaa igen i Skikkelse af en Ræv. Den gjorde Folk vildfarende, og det er hændt, at Folk har kunnet gaa rundt i den lille Skov i flere Timer uden at kunne finde ud af den. Hvis Kvinderne vendte et Forklæde og Mændene Frakken, saa var de klar over, hvor de var. Min Mor er ogsaa blevet vildfarende, en Aften hun kom den Vej. Men de kunde forebygge det hele ved at slaa Kors for dem, inden de gik ind i Skoven, for saa havde Ræven ingen Magt over dem.²⁷⁴⁾

EN HVID KAT. For mange, mange Aar siden, endnu inden der var opfundet Vindmøller, maatte Folk køre lange Veje for at komme til et Sted, hvor der var en Vandmølle. Da havde en Dag en gammel Bonde fra Lyngø været i Kratmøllen ved Slangerup og faaet malet sit Korn. Paa Hjemvejen kørte han igennem en Hulvej, og her sprang en hvid Kat op bag i Vognen og satte sig paa Møllensækkene, dær blev den siddende, til han kom hjem, saa løb den med ham ind i Stuen. Manden og hans Kone blev saa enige om at beholde Katten, og den fik et stort rødt Lurfad at drikke Mælk af. Et Aars Tid efter havde Manden atter været i Kratmøllen ved Slangerup; da han kom til det Sted, hvor Katten var sprunget op i Vognen, blev der raabt, at han skulde hilse hjemme og sige, at Jættekongen var død. Manden saa sig forbavset omkring, men kunde ikke opdage nogen. Da han kom hjem, fortalte han jo dette her, men

næppe var han færdig, før Katten raabte: »Hilleden, saa er jeg jo Konge over hele Riget!« Og den ud af Døren og forsvandt, de saa den aldrig mere.

Manden tog saa Kattens Fad og smed det ud paa Møddingen, da han jo nu kunde se, at det ikke havde været nogen virkelig Kat. Men næste Morgen laa Kattens Fad og var forvandlet til en stor Guldklump, og den delte alle Bymændene broderlig imellem sig. Derfor er det, at Bønderne i Lynge var saa rige i gamle Dage. Men efter den Tid følte Folk en sand Rædsel, naar de ved Nattetid mødte en hvid Kat eller Hund paa deres Vej.²⁷⁶⁾

SAGN OM PLANTER

T SKOVE HYLD. I Lynæs Kro havde man særlig meget Uheld med Kreaturerne. En gammel Kone mente, at Skylden laa i, at der paa Stedet var skovet nogle Hyld. Men for at Uheldet skulde holde op, skulde man, hver Gang man skovede Hyld, væde Hyldestubbene med Mælk, saa skulde Uheldet med Kreaturerne nok holde op. Den gamle Skik overholdes endnu i det gamle Lynæs, hver Gang der skoves Hyld.²⁷⁶⁾

JOMFRUENS EGEDE. Ikke saa langt herfra ligger en gammel Herregaard, hvor der findes en stor gammel Eg. Der fortælles, at der boede to Søstre paa Gaarden, og de plantede hver sit Egetræ. Den ene Søster døde kort efter, og hendes Eg gik da ud, mens den anden Søster levede længe, og hendes Eg staar altsaa endnu. Gaarden hedder den Dag i Dag *Jomfruens Egede*.²⁷⁷⁾

HELBREDELSESTRÆET. I. I Præstø Amt paa Sjæl-

land ligger Fakse Sogn, og i Fakse Sogn ligger den lille By Værløse. I en Skov, som hedder Ganneskov og ligger tæt ved Byen, findes der et meget stort og gammelt Træ. Midt igennem Stammen er der saa stort et Hul, at et voksent Menneske nemt kan gaa igennem. Om dette Træ fortælles der følgende Sagn: I gamle Dage troede Folk, at der boede hemmelige Aander i Træet, og hvis en var blevet syg og ikke kunde blive rask trods kloge Koners Raad og Hjælp, saa skulde man blot en Aften, naar det var Fuldmaane, gaa ud i Skoven til Træet, men man skulde være iført det daarligste Tøj, man ejede. Saa skulde man krybe igennem Aabningen i Træet syv Gange frem og tilbage; derefter gaa syv Gange rundt om Træet og til sidst krybe syv Gange igennem igen, men fra modsat Side som før. Efter dette var man sikker paa at blive helbredet. Dette Træ findes endnu i Skoven.²⁷⁸⁾

II. I Alslev Sogn, Præstø Amt, er der en stor Skov, som hedder Ganneskov, og i den er der et stort gammelt Egetræ med et Hul midt paa, der er saa stort, at et Menneske med Lethed kan kravle igennem, naar det da ikke er alt for tykt. Om dette gamle, mærkelige Træ fortæller Sagnet følgende: I gamle Dage troede Folk, at Hultræet havde Lægedom for alle Slags Sygdomme, og Folk kom da ogsaa valfartende til Træet og krøb igennem det, de lagde Pengene i et andet og mindre Hul, som var i Træet. En Gang var en tyk Kone kommet til at sidde fast i Træet, og man maatte da have fat i Mor Karen fra Brohuset for at faa hende ud. Træet er nu væltet, og da man undersøgte Pengehullet i Træet, viste det sig, at der var flere Tusinde Kroner i det. Træet ligger derhenne i Skoven, hvor det er til at se den Dag i Dag.²⁷⁹⁾

III. Paa Løje Bakker, en Strækning af Næstved-Mogenstrup Aasen, fandtes i gamle Dage et Egetræ, hvis Stamme var delt i to Grene, der var groet sammen igen et lille Stykke længere oppe, saa der blev en Aabning i Stammen. Et gammelt Sagn fortæller, at naar Folk, der var syge, krøb igennem denne Aabning, blev de raske. Dette Træ blev benyttet meget, siger gamle Folk. Min Fader kan huske Træet, og en Lærer Nielsen krøb igennem Træet, han havde en kroget Finger, men det hjalp ikke. Træet var nok for gammelt.²⁸⁰⁾

SAGN OM DEN ONDE

NGEN HAMMER PAA AMBOLTEN. Dær, hvor jeg var i Lære, havde vi to Mestre, Fader og Søn. Den gamle var noget overtroisk, saaledes skulde vi altid huske at tage Hammeren af Ambolten om Aftenen, inden vi gik, for ellers smedede Fanden paa den om Natten, sagde den gamle Mester. Naar vi kom ind med Nøglen fra Værkstedet om Aftenen, spurgte han altid, om vi havde husket Hammeren. Hvis vi saa ikke kunde huske det, fik vi en paa Hovedet, og saa maatte vi gaa tilbage og se efter.²⁸¹⁾

TOLVKARLEVANG. I gamle Dage, da Hillerødsholm var Hovedgaard, blev Bønderne paa de smaa Gaarde tilsagt til at møde til Hoveriarbejde, naar der var et større Arbejde, der skulde udføres; det Arbejde, de var mindst glade for, var, naar de skulde ud at høste i Tolvkarlevangen. Der fortælles om denne Vang, at der altid skulde 12 Mand til at meje denne Mark, ellers kunde de ikke blive færdig paa en Dag.

Naar de begyndte tidlig om Morgen og havde hugget nogle Skaar, kom der en sort Mand og begyndte at hugge bagefter. Dær holdt han sig saa til hen ad Aften, da skyndte han sig saa meget, at han kom saa nær den tolvte Mand, at han huggede ham i Benene. Dette gentog sig hvert Aar, saa der til sidst ingen var, der vilde være bagefter, dette maatte man saa afgøre ved Lodtrækning.

Saa skete det en Gang, at en Karl havde trukket Loddet, saa han skulde være sidste Mand. Han var meget nedtrykt af den Grund, da han vidste, at det betød hans Død. Aftenen før han skulde paa Arbejde, var han ude at besøge sin Kæreste, og paa Hjemvejen gik han gennem Frerslev Hegn, og dær kom han forbi Vogense Bjerg, hvor han satte sig og tænkte med Bekymring paa sin Skæbne. Bedst som han sad, saa han, der kom en lille Mand op ad Bjerget, han kom lige hen til ham og spurgte, hvad der var i Vejen med ham. Karlen fortalte ham saa sin Skæbne, og da Manden hørte det, sagde han, at han maaske kunde hjælpe ham, hvorpaa han forsvandt, og efter hvad Karlen kunde se, gik han ind i Bjerget. Kort Tid efter kom han tilbage, og med sig havde han en Le, som han gav Karlen, idet han sagde, at naar han brugte denne Le, saa skulde han nok klare sig, men han maatte paa ingen Maade stryge den, da den saa tabte sin Kraft, men naar den sorte Mand kom, saa skulde han hugge uden om alle de andre og sørge for at komme bag efter den sorte, hen paa Aftenen kunde han saa hugge ham i Benene.

Næste Morgen begyndte saa alle Mand at meje, og Karlen var jo bagefter. Da de saa havde hugget nogen Tid, kom den sorte Mand, og han begyndte at hugge bag efter Karlen. Da denne saa det, satte han Farten op og kom omkring alle de andre og var nu

kommet bag den sorte, saaledes at han var den tretende Mand. Da den sorte saa dette, skulede han ondt til ham og spurgte, om han ikke skulde stryge Leen; hertil svarede Karlen: »Vi hugger i Dag og stryger i Morgen,« hvorpaa han huggede saa vældigt frem, at han kom helt hen paa Siden af den sorte Mand. »Nu,« tænkte han, »maa Tiden være, at vi skal blive dig kvit.« Han tog et vældigt Hug hen over Benene paa den sorte, der gav et mægtig Brøl fra sig og derpaa forsvandt i en stor Røgsky. Siden den Gang kom der aldrig nogen sort Mand, naar man skulde meje i Tolvkarlevangen.²⁸²⁾

DEN ONDE OG VOGNEN. En Præst i Herfølge skulde have været meget dygtig til at mane Djævelskab og Spøgelser ned. Engang var han ude at køre. Som de kører allerbedst, standser Hestene, og det er Karlen ganske umuligt at faa dem til at gaa frem. Præsten, der sidder bagi og læser, siger ganske roligt: »Tag det venstre Baghjul af.« Karlen gjorde, som han sagde, men det mærkelige ved det var, at Vognen ikke faldt ned. Han prøvede nu paa at faa Hestene til at gaa frem, men det var umuligt at faa dem til at gaa. Saa siger Præsten atter uden saa meget som ser op fra Bogen: »Tag Hjulet og læg det op i venstre Side af Vognen.« Det gjorde Karlen, og nu kunde han igen faa Hestene til at gaa frem. Da de kom hjem i Præstegaarden, siger Præsten til Karlen: »Nu kan du godt sætte Hjulet paa igen.« Dette gjorde han, men idet han satte Hjulet paa, gav det et skingrende Hvin inde i Hjulet. Præsten bemærkede ganske roligt: »Saa, det var nu det Djævelskab, der blev manet ned.« Det, jeg her har skrevet om, har min Bedstemoder fortalt mig, da jeg var Barn.²⁸³⁾

BESPOTTELSE. Det Sagn, jeg her vil fortælle om, stammer fra Skamstrup ved Mørkøv. I Landsbyen

Skamstrup boede der en Del meget fordrukne Gaardmænd. Naar de var sammen til Gilde, drak og sloges de til den lyse Morgen, og de nøjedes ikke blot med det, men de bandede og spottede Gud paa den grimteste Maade. En Aften da de var samlede hos en af Gaardmændene, hændte der dem en slem Ulykke. Da en Del af dem var blevet halvfulde, besluttede de, at de vilde holde Nadver, en skulde være Præst, og en skulde være Skolelærer. Da denne havde læst et Stykke op af en Bog, skulde Nadveren begynde, men bedst som de sad, kom en af Gæsterne til at se ned under Bordet, forfærdet for han op og raabte: »Djævelen er iblandt os!« Pludselig gav det et Ryk i hele Huset, Vinduer og Døre blev revet op, og paa Dørtærskelen stod selve Satan og gloede paa dem. Ingen af dem kunde røre sig af Stedet, endelig var der en af Pigerne, der løb op og hentede Præsten. Da denne kom, forsvandt Djævelen skyndsomt, men inden Præsten gik hjem, maatte Gaardmændene love, at de aldrig mere vilde nyde Spiritus. Saadan fortæller Sagnet om de Skamstrup Gaardmænd.²⁸⁴⁾

KORTSPILLET OG DEN ONDE. I Uggerløse Kro blev der for ca. 70 Aar siden ført et vildt Liv. Folk sad dær og drak baade Dage og Nætter. Saa en Aften der som sædvanlig sad saadan et Selskab og spillede og drak, kom der en fremmed Herre ind, hvor Selskabet sad, han stod og saa lidt paa de spillende og spurgte saa efter, om han maatte være med, og det fik han Lov til. Da de havde spillet en Tid, tabte den ene af de spillende et Kort paa Gulvet, og for at finde det maatte en af dem stryge en Tændstik, og da saa de, at den fremmede, som sad hos dem, havde en Hesteko paa det ene Ben. I samme Nu var han forsvundet, Spillet blev hævet med det samme,

og de fik aldrig Lov til spille og drikke dær mere. Kromanden vilde ikke mere have Djævelen til Huse.²⁸⁵)

FORSKELLIGE SAGN

LUMSOEN. Det har før været farligt at gaa forbi Ølstykke Kirke, naar det var mørkt. Der gik nemlig et frygteligt Uhyre, som kaldtes *Glumsoen*. Det var et stort Dyr med Savtakker paa Ryggen og store Hugtænder i Munden. Der fortælles, at den engang løb imellem Benene paa en Mand, saa den flækkede Skridtet paa ham.²⁸⁶)

VARULVEN I LANGERØD. Naar en Kvinde skulde føde, kunde hun undgaa Smerter ved først at krybe igennem en Horseham, d. v. s. den Hinde, et nyfødt Føl laa i. Men til Gengæld blev det Barn, hun fødte, en Varulv, hvis det var en Søn, og en Mare, hvis det var en Datter.

I Langerød var der i gamle Dage en Mand, der var en Varulv. Han var gift, og hans Kone kunde ikke forstaa, at han somme Tider forsvandt om Natten, og naar hun gik ud for at lede efter ham, kom der et Dyr, der lignede en Ulv. Hun omtalte det til Naboerne, og de sagde da til hende, at det var nok en Varulv og rimeligvis hendes Mand. Naar den kom igen, maatte hun ikke gøre ham Fortræd og slaa ham med noget undtagen et Forklæde. Saa sket det ogsaa, at han en Nat kom til hende i den Skikkelse, og hun tog sit Forklæde af og slog ham med, til han forsvandt, men Forklædet var blevet trevlet helt op. Hun gik i Seng, og da hun vaagnede om Morgenens, laa Manden i Sengen med Forklædetrævler i Tænderne. Saa

siger hun til ham: »Du er jo en Varulv!« Men han svarede ikke. Hun gentog det, men da han stadig ikke svarede, sagde hun tredie Gang: »Du er jo en Varulv!« Saa udbrod Manden pludselig: »Gud ske Lov, nu er jeg frelst!« Hvis Konen sagde det til en Varulv tre Gange i Træk, og han formaaede at tie stille, saa kunde han frelses.²⁸⁷⁾

MANDEN, DER IKKE KUNDE DØ. En Bissekræmmier kom en Aftenstund til et lille Sted i Slagslunde og bad om at maatte ligge i Laden om Natten. Dette fik han Lov til, men ud paa Natten vaagnede Karlen, der var paa Stedet, ved at høre en Vogn køre bort, og en halv Times Tid efter kom den igen. Næste Morgen da han kom op, saa han efter Kræmmeren, men han var ingen Steder at finde. Kort Tid efter solgte Manden Stedet og købte en Gaard i Stedet, den drev han saa i mange Aar, og han blev en gammel Mand. Da han endelig skulde dø, kunde han ikke ved egen Hjælp komme af med Livet, men man maatte hente en Præst, der saa hjalp ham med at dø.

Sagnet fortæller, at den Nat, da Karlen hørte Vognen køre bort fra Stedet i Slagslunde, da var det Manden, der havde kvalt Kræmmeren og taget hans Penge, hvorpaa han kørte Liget ud i Badstrup Sø. Derfor kunde han ikke dø uden Præstens Hjælp.²⁸⁸⁾

DET SORTE HUL. I min Barndom blev der ca. 1884 bygget et Bageri paa Torvet i Kalundborg, og ved Grundudgravningen fandt man Resterne af en Løngang, der mærkeligt nok ikke blev undersøgt. Bedre gik det, da man, ligeledes ved Grundudgravning, fandt interessante Ruiner ved Vænget tæt ved Kalundborg Bys Museum.

Paa Cordilgade laa der i min Barndom flere gamle Købmandsgaarde. I en Stald var der i Væggen et sort Hul, som ingen turde mure til. Min Fader for-

talte, at der engang var en Murer, som havde muret Hullet til, men Natten derefter havde han ingen Ro, før han var gaaet ud og havde pillet de nymurede Sten ud af Hullet igen. Ved den store Brand i Kalundborg 1901, hvor de fleste af de gamle Købmandsgaarde brændte, blev den Gaard, hvori Hullet fandtes, ogsaa Luernes Rov.²⁸⁹⁾

STAAL I MARKEN. Min Hustru boede som lille Pige i Helsingø og kom engang en Juleaftensdag et Ærinde til en Gaard i Laugø; det var i 1889. Konen gav da sine to halvvoxne Sønner 4 Stoppenaale, dem skulde de gaa ud paa »Lodden« med, d. v. s. Gaardens Marker, og sætte dem hver i sit Verdenshjørne og samtidig sige følgende Vers:

»I Øst og Vest, i Syd og Nord,
staar Staal for Gaard og Jord,
forbi ej kommer smaat og stort,
som Kors ej haver gjort.«

Det mente de skulde »holde alt Utøj« og ondt borte fra Gaarden i det nye Aar.²⁹⁰⁾

AT SMØRE VOGN. Da jeg var 17 Aar, fortalte den Karl, jeg var sammen med, at man, naar man skulde smøre en Vogn, ikke maatte krybe over Stangen, da man saa vilde vælte med Vognen, inden den blev smurt igen. Men naar man begyndte ved et af Forhjulene og gik bagom, skete der ikke noget. Det har endnu ikke slaaet fejl for mig, at hver Gang jeg af Vanvare er kommet til at gøre det, er jeg væltet.²⁹¹⁾

TÆRSKEMASKINEN GIK. Paa Gaardene i Nordrup Sogn var Tærskemaskinerne i tidligere Tider slemme til at gaa rundt om Natten. Et Sted, hvor det var særligt slemt, gik den næsten hver eneste Nat, men man turde aldrig gaa ned og se efter, hvad der var i Vejen. Det fortælles, at man engang stak et Høtyveskaft ind i Maskinen, men det var knækket om

Morgenen. Der lever endnu mange Folk, som paa det bestemteste paastaar at have hørt Maskinens Gang, naar de er kommet forbi ved Nattetid.²⁹²⁾

NAAR HØSTEN BEGYNDTE. I min Faders Hjem i Gurede By, Hagested Sogn, Holbæk Amt, tjente, da han var Barn, en Karl, der den Dag de skulde begynde paa Høsten, tog sit pæneste Tøj paa, for han troede, at hvis man ikke var klædt som til Fest vilde Høsten ikke lykkes godt det Aar.²⁹³⁾

HØBUNKEN TRILLEDE. En Mand fortalte, at han havde set noget ligesom en Bunke Hø trille fra Vejby og ud til Raageleje. Den blev større og større, men til sidst blev det saa mørkt, at han ikke kunde se den mere, og selv om han løb saa stærkt, han kunde, var det ham ikke muligt at naa den.²⁹⁴⁾

JULEAFTEN. Hvis der kom en fremmed til Huset Juleaften, efter at Lysene var tændt, og man havde begyndt at spise, da varslede det om Ulykker. En Juleaften kom der en Mand fra Nabobyen til en Gaard i Øhm og bad, om man vilde hjælpe ham, han var kørt fast i en Snedrive. De hjalp ham, men mange Aar efter kunde de endnu tale om, at det var da et Held, at de ikke havde faaet begyndt at spise eller tændt Lysene, da han kom. I samme By var der en Gaardmand, der vidste, at Dyrene taler Julenat, han havde nok Lyst til at høre, hvad de sagde, og gik ned i Stalden en Julenat og lagde sig paa Lur. Ved Midnat begyndte Dyrene at tale, og han hørte dem sige, at i Aar var det jo ingen Sag for dem, for der var jo syv Tønder Kærne i Halmen. Manden tænkte saa, at det vilde han dog have undersøgt, og tærskede Halmen om igen og fik da syv Tønder. Naar dette fortælles, tilføjes altid: Men alle hans Kreaturer døde ogsaa, inden Vinteren var ommel!²⁹⁵⁾

KORSENE I SLUDSTRUP. Et Sagn fortæller om to

Munke fra Antvorskov Kloster, der var Brødre. De var paa samme Tid forelsket i en Frøken paa Herregaarden Falkenstein i Sludstrup Sogn, Sorø Amt. Engang mødtes de ude paa en Mark i Sludstrup, den ene havde været paa Besøg paa Gaarden, den anden var paa Vej dertil. De blev Uvenner, og det kom til et Slagsmaal, som endte med, at den ene faldt om og døde, den anden fortsatte, men naaede ikke ret langt, før han ogsaa faldt død om. Der blev saa rejst et Kors paa de to Steder, og de staar der endnu, for hvis Folk lader dem forfalde, vil hele Besætningen paa Herregaarden dø. Noget lignende fortælles om Krucifikset paa *Hellig Anders' Høj* i St. Peders Landsogn, Sorø Amt. Hvis det forfalder, vil det gaa ligesaadan med Besætningen paa Korshøjgaard, paa hvis Mark Højen ligger.²⁹⁶⁾

HELLIG ANDERS. Det største og bedste Sagn, jeg kender, er om Hellig Anders, der levede i Egnen omkring Slagelse for mange Aar tilbage. Blandt alle de mærkelige Ting, han gjorde, er det mest bekendte vistnok hans Rejse fra Jerusalem til Slagelse paa een Dag. Hellig Anders var engang paa en Rejse til det hellige Land tillige med tolv af sine Byfæller. Da de naaede derved og havde været der i nogen Tid, var Paaskelørdag kommet. Da vilde Hellig Anders' Byfæller absolut rejse hjem. Men Hellig Anders vilde ikke med, før han havde nydt den hellige Nadver Paaskedags Morgen. Saa rejste hans Byfæller og lod ham blive tilbage. Da saa Hellig Anders havde været til Messe og nydt Nadveren, begav han sig paa Hjemreisen. Da han kom uden for Jerusalem, bad han en Bøn, men faldt saa i Søvn, og i et Syn saa han en Krigsmand, der sagde til ham: »Stig op hos mig, saa skal jeg føre dig.« Det forekom ham, at han steg op hos ham, og at de saa fo'r af Sted. Men

da han vaagnede, befandt han sig paa en Høj uden for Slagelse. Denne Høj er til endnu og kaldes Hvilehøj. Dette Under gjorde, at Hellig Anders blev meget bekendt, og hans Navn og Ry fløj vidt og kom da ogsaa Kongen for Øre. Men da Kongen hørte det, tog han til Slagelse for at se denne mærkelige Mand. Da saa Hellig Anders traadte frem for Kongen og fortalte ham sit Eventyr, gav Kongen ham Lov til at fremkomme med et Ønske. Hellig Anders ønskede da, at Folkene, der boede i Slagelse By, maatte faa al den Jord af Kongen, som Hellig Anders kunde ride omkring paa et ni Dage gammelt Føl, mens Kongen var i Bad.

Kongen gik ind paa Spøgen, og saaledes gik det da til, at Beboerne i Slagelse fik meget mere Jord, end de hidtil havde haft. Engang Hellig Anders gik en Tur, tabte han sin ene Handske, og straks sprang der en Kilde frem. Den er til den Dag i Dag og findes ude i Landsbyen Landsgrav, en By lidt fra Slagelse.²⁹⁷⁾

DEN UHELDIGE JÆGER. Mit Fødested laa lige midt imellem Ebberødgaard og Eskemosegaard. Ebberødgaard ejedes i sin Tid af en Mand, der hed *Thiis Meinert*, og han solgte Gaarden til Aandssvageanstalt. Det var 1890. Denne Meinert fortalte mig, at Ebberødgaard i sin Tid havde været ejet af en Mand, der hed *Frederik Svane*, og han var Broder til Biskop Hans Svane; dengang hørte der til Gaarden 100 Tdr. Ager og 400 Tdr. Land Skov, som var en Del af den 1300 Tdr. Land store Rude Skov. Nu var Frederik Svane faldet i Unaade ved Hoffet, og naar han var paa Jagt, var der to kongelige Jagtbetjente, der passede paa ham, for om han skulde komme over paa Kronens Omraade. Dengang drev de Parforcejagt, og en Dag da Svane jog et Dyr, faldt det først inde paa Kronens Jagtdistrikt, og dær tog de to Jagtbetjente

ham, han blev ført til København og dømt til at miste højre Haand, og saa skulde han sidde paa Bremerholm i Bolt og Jern paa Livstid. Men saa blev han benaadet paa den Betingelse, at han overdrog Kronen de 400 Tdr. Land Skov. Da han havde gjort det, blev han frigivet og kom tilbage til Ebberødgaard. Men siden den Tid har de 400 Tdr. Land Skov hørt under Kronen.²⁹⁸⁾

BIRKERØD KIRKE ¹⁾ skulde efter Bestemmelsen været bygget lige over for Nebbegaards Granskov. Mens jeg var Barn, for en 60 Aar siden, laa der en stor Bunke Sten dernede, og midt i laa der en meget stor Sten. De mindre blev hugget til Skærver, men den store stod der i mange Aar. Dær var det altsaa Menningen, at Birkerød Kirke skulde bygges, for saa laa den midt i Sognet. Men Bymændene kunde imidlertid ikke blive enige om, hvor den skulde ligge. Det blev fortalt, at der blev bundet to Kvier sammen, og dær, hvor de laa om Morgenens, blev Kirken opført, og mærkelig er det, for Birkerød Station laa i Bloustrød Sogn — nu er det mageskiftet — saa Birkerød Kirke ligger i den yderste Del af Sognet, knapt et Bøsseskud fra Skellet og en hel Mil fra den modsatte Ende af Sognet.²⁹⁹⁾

OLSTRUP KIRKE. Om Olstrup Kirke i Olstrup Sogn fortælles der følgende Sagn. Der var engang en Mand, som var dømt til Døden, men der blev da tilbudt ham at han maatte blive benaadet, hvis han kunde bygge en Kirke, hvor der var en Fejl, som ingen kunde se. Han byggede da Olstrup Kirke, og ingen kunde finde nogen Fejl ved den; han gjorde dem da opmærksom

¹⁾ Dette og det følgende Sagn, som skulde have staaet under Afsnittet Kirkesagn, er først kommet mig i Hænde, da nævnte Afsnit var trykt, hvorfor de anbringes her.

paa, at Taget paa Taarnet vendte fejl, idet det gik paa tværs af Kirken. Det var der ingen, der havde opdaget, og Manden reddede Livet.³⁰⁰⁾

TORBEN OG PRÆSTEN. I. For nogle Aar siden boede der i Slingerup en Mand, som hed Torben. En Gang i Høstens Tid gik han op i Præstegaarden og sagde til Præsten, om han ikke kunde faa Lov til at være med og køre Sæd hjem. Det vilde Præsten gerne have ham til. Længere op ad Dagen spurgte Præsten sine Folk ad, om de ikke havde set noget til Torben, for han havde lovet at være med til at køre Sæd hjem. Jo, det havde de, for han havde været ude i Marken flere Gange, men han havde kørt Sæden hjem til sig selv. Præsten sagde derpaa: »Sig saa endelig til ham, at han skal holde op med at hjælpe til.«³⁰¹⁾

II. Torben kom en anden Gang op til Præsten og bad om at faa nogle Penge, idet han sagde: »Ellers kommer jeg til at gøre det, som jeg saa nødig vil.« Præsten spurgte ham nu ad, hvad det var, han saa nødig vilde. Hertil svarede Torben, at det skulde han sige, naar han havde faaet Pengene. Præsten gav ham nogle Penge, idet han sagde: »Sig mig saa, hvad det var, du saa nødig vilde.« Torben svarede: »Jo, hvis ikke jeg havde faaet Pengene, saa havde jeg kommet til at arbejde, og det vilde jeg saa nødig.«³⁰²⁾

DEN STÆRKE MAND. Sagnet fortæller, at der i Ortved boede en forfærdelig stærk Mand. Og det havde en Københavner hørt, derfor var han taget derud for at se denne stærke Mand, men nu vidste han ikke rigtig, hvor han boede, saa han maatte spørge om Vej. Han spurgte da en Mand, som kørte og pløjede. Manden tog da Ploven og det bageste Spand Heste og pegede ned mod en Gaard, som laa i Ortved By. Men da Københavneren havde set

dette, takkede han for Underretningen og rejste tilbage til Byen.³⁰³)

VILDFARENDE. Da jeg var fjorten Aar gammel, fortæller Højskolelærer *Ole Jensen*, tjente jeg sidst i Halvfjerdserne i en Gaard, der laa tæt ved mit Hjem i Asnæs, og som ejedes af Peder Andersen. En Aften var jeg et Ærinde henne hos Mandens Moder, og da jeg skulde hjem til Gaarden, var det meget mørkt. Jeg skulde ad en Markvej, der førte op til Landevejen, og dernæst et lille Stykke hen ad Landevejen, hvor mit Hjem laa til Højre og Peder Andersens Gaard ved en Sidevej til Venstre. Lige ud for det Sted, hvor Markvejen naaede Landevejen, laa der inde paa Marken paa modsatte Side en Kæmpehøj, der hed *Trehøj*. I den boede der Trolde, og en Kone havde en Aften set den staa paa gloende Pæle og Trolde danse derinde. I Stedet for at følge Markvejen op mod Trehøj besluttede jeg at gaa skraat over Marken til Højre for paa den Maade at skyde Genvej til Landevejen. Jeg mærkede mig Vindretningen for at være klar over, hvorhen jeg skulde gaa, men da jeg havde gaaet lidt, var jeg vildfarende. Jeg prøvede at raabe — det var ganske tæt ved mit Hjem — men ingen hørte det, jeg satte mig ned og forsøgte igen at tage Kending af Vindretningen, men uden Resultat. Endelig langt om længe naaede jeg Landevejen, men var da saa forlumlet, at jeg ikke vidste, til hvilken Side jeg skulde gaa. Heldigvis slumpedes jeg til at dreje af til den rigtige Side og fandt da ogsaa hjem omsider. Bagefter var alle klar over, at det var Trolde i Trehøj, der havde ledet mig vild. Det var for saa vidt ogsaa rigtigt, som det vistnok var af Angst for at komme om ved denne Bakke, at jeg besluttede at skyde Genvej over Marken.³⁰⁴)

MØRKETROLDEN. Med ovenstaaende Overskrift har

Fru *Ane Kirstine Hansen*, Saande pr. Tikøb, sendt mig en interessant Skildring, der vel i væsentlig Grad maa betegnes som en Skildring af Næringslivet, men som desuden paa grundig og interessant Maade belyser det ejendommelige Problem: *Vildfarende*. Da Skildringerne af, hvorledes de forskellige gik vild paa kendt Jord, er saa nøje knyttet til det erhvervsmæssige i Beretningen, har jeg fundet det naturligt at meddele Skildringen i sin Helhed, dog med nogle Forkortelser, hvad Enkeltheder angaar.

Om *Mørketrolden* bemærker Fortælleren, at den paa den nordre Side af den Gaard, der berettes om, holdt sine Ofre fangen i tre Timer, medens de paa søndre Side slap med een Time. Skildringen lyder iøvrigt saaledes: Min Fødeggaard, Bakkegaard i Huseby, Ramløse Sogn, ligger midt i en firkantet Mark paa ca. 40 Tdr. Land. Firkanten er solret, og mod Vest, Nord og Syd er de gamle Jordvolde om Marken bevaret. Nord for Gaarden hæver Jordsmonnet sig i en Høj, deryg fra Vest til Øst, og lige ud for Gaarden gaar Højderyggen tillige mod Nord. I det nordvestre Hjørne er en Lavning med Moser i, *Smedemose* og *Skræderhul*. I det nordøstre Hjørne er ligeledes en Lavning: *Sydermosen*. Bakkedragene har samme Navne. Syd for Gaarden er Jorden mere jævn, mod Sydvest er en Sump, *Knækkemose*, mod Sydøst *Martasmose*. Mellem de nordre Moser og Markskellet ind til Skærød Huse hæver Jorden sig i *Bodilsholmen* ved *Smedemose* og *den sorte Holm* ved Sydermosen. Skærød Huse er Smaasteder paa 3-4 Tdr. Land.

I min Barndom havde Beboerne af disse Huse deres daglige Gang paa vor Gaard ved Arbejde, og til lige holdt vi Avisen sammen. Postbudet gav den i det Hus nærmest Landevejen. Bødkeren læste den straks, og samme Aften læste Per Larsen den, næste

Morgen læste Snedkerens Kone den, og saa fik Anders Jensen den. Tredje Morgen læste Stine Lars Hansen den, og saa fik vi den. Ved Kvartalets Slutning delte saa Fader Aviserne i 6 lige Bunker, hver fik sin, og Aviserne blev betalt. Vilde vi se noget i den nye Avis, vidste vi, hvor den var, og var der en Overraskelse for os, f. Eks. et Dødsfald, saa kendte Husmændene jo vore Slægtninge og Venner, saa de skulde nok meddele os det. Der var altid Enighed og livlig Samkvem mellem Skærød Huse og Bakkegaard. Om Vinteren kom Mændene først paa Arbejde lige i Dagningen og skyndte sig hjem, saa snart Middagen var sat til Livs. Vi Børn fik streng Ordre til at være hjemme, inden det blev mørkt.

Det var i November for 66 Aar siden. En af Husmandskonerne havde født et Barn og var meget syg. Da Moder havde skaaret Middagen og sat den paa Bordet, vilde hun lige løbe et Vend ned og se til Køren, inden hun skulde tænde Lys og have Rokken i Gang. Moder kom ogsaa godt nok derned, men da hun skulde tilbage og var kommet over Skellet og ind paa vor egen Mark, snublede hun, og nu var det umuligt for hende at finde Plovfuren eller Stien. Hun asede sig frem i Pløjegjorden. Der maatte vel kunne findes en Ren, og de gik jo alle lige fra Skellet til Gaarden, men der var ingen at finde. Hun prøvede at kravle for bedre at finde en Ren, hun rejste sig igen og gik, men alt var sort. Hun svedte, hun stod stille, intet at høre, intet at se, kun sort intet. Hun frøs, hun gik rask, blev atter svedt, pustede ud, gik igen. Stadig det samme. Snart var hun saa udmattet, at hun syntes, hun maatte falde. Det kørte helt rundt i Hovedet paa hende. Hun faldt over noget, hun følte paa det og opdagede Ploven. Da hun gik, havde hun set, at Ploven stod lidt oven

for *Dammen* (et lille Vandhul tæt ved Gaarden), hun fandt nu Pløjefuren, og ved at gaa med det ene Ben i Furen og det andet oppe paa Kanten lykkedes det hende at naa *Dammen* og Stengærdet omkring Haverne. Hun ragede sig frem langs Stengærdet og Stakhaven og slap ind af Porten. Men da var det Sengetid. Da Fader Dagen efter kom ud at pløje saa han Moders Fodspor i Nærheden af Sydermosen, og ved at se efter, viste det sig, at Moder havde gaaet syv Gange rundt om Sydermosen. »Hade Ploven inte væt, hade jeg aaldrig kommet hjem,« sagde Moder altid siden.

At forrente en mager og forgældet Gaard krævede dengang noget mere Omtanke og praktisk Arbejde end nutildags. Alt skulde produceres hjemme, og det skulde være propre og gode Varer for at faa dem ordentlig betalt. Moder havde lært holstensk Mejeri i Skævinge Præstegaard hos Madam *Hegaard*. Vort Smør og Ost var derfor vel efterspurgt i hele Frederiksborg. Men vort Stuehus var gammelt og upraktisk indrettet. For at komme fra Mælkestuen til Stegerset — Mejeriet — maatte vi igennem Dagligstue og Køkken.

Naar Gæssene skulde slagtes om Efteraaret, skulde den største Properhed iagttages. Det var jo den store Terminsindtægt, og Fjerene skulde bruges til at fylde Børnenes hjemmelavede *Hjemgiftsdyner* med. Gæssene blev to Dage før Slagtingen drevet i *Dammen* for grundigt at vaske sig, og siden sad de i ren Halm, for at de kunde blive godt tørre. Slagtingen foregik i den rene og tørre Dagligstue. Moder tog Gaasen under venstre Arm, tog med venstre Haand om Gaasens Næb og Øjne, medens hun med et sikkert Stik med en dertil særlig indrettet Kniv aabnede Gaasens store Nakkeblodaare, Blodet strømmede ned

i Grynfadet, og paa højest to Minutter var Gaasen død. Moder betroede ingen andre til det Arbejde, Gæssene maatte ikke lide og ikke flagre. Saa blev Fjere-
rene plukket ned i et tørt Kar, og nøje maatte vi passe paa ikke at rive Hul paa den fine, dyre Gaasekrop.

Af Hensyn til Mælkestuens Nærhed blev Gaase-
slagtningen udført om Natten. »For,« som Moder sagde, »det mindste en Dør kommer op, flyver Fnug-
get, og det kan blive dyrt at faa blot et eneste Fnug i Smør eller Ost.«

Det var to Dage før Mortensdag i Aaret 1889. Gæssene skulde slagtes. *Inger Anders Jensens* skulde hjælpe os. Kl. 12 $\frac{1}{2}$ Nat var Stuen varm, Kaffen og hjemmebagt Kage sat til Livs. Inger var ikke kom-
met. Vi begyndte. »De Husfolk er noget Snuetøj,« sagde Moder. Kl. 3 $\frac{1}{2}$ var Inger stadig ikke kommet. »Saadan er Husfolk,« sagde Moder, greb en Gaas og satte sig paa Ingers Plads ved Fjerkarret. Den muntre Stemning, der plejede at raade, var borte. Ingen vovede at sige noget. Fader kunde paa Grund af en stiv Pegefinger ikke pille Gæs, han passede Kakkelovnen og gik til Haande med et og andet. Han listede stille ud gennem Gaarden og lennede Bagporten paa Klem. Pelle, den lille Gaardhund, smuttede ud. Klokken halvfem gav Pelle et Par Bjæf, og der hørtes vaklende Trin i Forstuen. Det var just ikke blide Øjne, Moder sendte mod Døren, der nu gik op. Inger vaklede ind og sank udmattet ned paa Vinduesbænken ved Siden af de døde Gæs. »Du sover noget længe, Inger,« lød Moders vrede Stemme, men et Blik fra Fader fik hende til at tie. »Inger ser ikke ud til at have sovet over sig,« sagde Fader og fandt et Par tørre Træsko frem ved Kakkelovnen: »Tag dem, Inger, og faa dig lidt varm Kaffe.« Inger sad ligbleg ved de døde Gæs, men de

varme Træsko og den brune Kaffe livede hende snart op, og hun fortalte, hvordan det var gaaet hende: »Jeg vaagnede, da Klokken vaa it Kvarter over taal. »Du maa hellere gaa med ded samme, Mor,« sae Gine, »Boel ller inte, vi kommer for sent. Hade jeg baa' kunnet gaa i Stedet for dig, Mor, men nu har jeg laut Karen Jens Ol's. Jeg skal osse tidlig asted, for vi ska slavte seks Svin aa in Vejer, og hun snak- kede osse noet om Ænder.« »Du maa da malke Koen og lægge i Kakkellovnen til vaar Faaer først,« saae jeg, og saa drak jeg min Taar lunken Kaffe, der stod paa Bilæggeren, og saa gik jeg. Jeg kom aasse godt nok over Flækgrøvten og Bjørrebærrene og følte saa Pa Laves Grøvt te jer' Smedemose. Saa skraaede jeg over Bodelholmen og imellem Moserne op over Oreavnene (Græsmarken) lige etter Gaaren. Jeg kender jo hver Tue og hver Rind, jeg haar jo gaaet dær og otet Gæs og Lam, fra ded jeg vaa 6, te jeg vaar 14 Aar. Ded vaa inte altid saa let, men saa te Mikkelsdav saa ga Maren Madses mig aasse altid en god Verkensklokke, og til Jul fik jeg baade Julekave og Flæsk lisom de aandre Folk. Men som jeg nu gaar i minne egne Tanker og kun tænker paa aa naa Gaaren, snubler jeg og blier saa underlig lisom svimmel aa ku inte skøn', hvor jeg vaa. Jeg skønte etter Vinden, den hade væt lie over Søvren Pe's Lod eller Svends, som ded jo nu er, da jeg gik laangs med Pa Laves, saa den sku jo vær Sydvest, men nu vaa ed, lisom hun hug om i Øst, aa saa syns jeg, lisom hun vaa baee Syd aa Nord. Jeg gik aa satte Kursen lige etter Gaaren, trote jeg da, men saa kam jeg i Pløjejord. Saa asede jeg mig svedt. Jeg vidste, ded sku være Oreavne lige til Gaaren, og at I haar Pløjejord i Sødermosen og Knækkemosen, men vikked Sted jeg vaa, det ku jeg

inte bli klog paa. Jeg tog Sjalet aa' og vendte, men
 ded vaa lige sort og inte ti aa skelne noet som helst.
 Saa gik jeg igen og bled svimmel og maatte sætte
 mig for inte aa falde. Og saa bad jeg saa mindelig
 til Vorherre, at han vilde holde sin Haand over os
 alle og hjælpe vos i alle Ting. Og jeg tænkte paa
 di gamle, Mads Jen' saae jo gerne »Dælen torne,«
 men han mente smænd inte noet ondt mæ ed. Og
 jeg gik igen, og jeg svedt, og jeg bad te Vorherre,
 og saa bled jeg saa mat, og saa syntes jeg inte, jeg
 kunde mer. Men saa lie med eet vaa'd, lisom jeg
 saa en stor sort Høv, og saa vaa'd, lisom Jorden
 gled bort under Benene paa mig, og jeg styrtede
 næsegrus nør i Grusgraven. Jeg laa og rodede i Sten
 og Grus, og saa vaa der noet vaadt, der lisom slik-
 kede mig i Ansigtet. Jeg to for mig, og saa mærked
 jeg noet laaent og varmt, og saa opdaved jeg, a ded
 vaa jer' Pelle. Jeg tog om Hunnins Hals og kravled
 paa minne Knæ etter, hvor Hunnin førte mig hen,
 og saa fornam jeg Kaanten a Askemødningen, og
 saa kam jeg da hen te Bagporten. Men hade Pelle
 inte hit mig, saa hae jeg aldrig naaet Nis Saans (Niels
 Hansens) Gaard! Og hade jeg vidst, at Klokken vaa
 halfem, saa hade jeg inte tort gaaet ing til Boel Nis
 Saans!« sluttete Inger med et lille skælmsk Blik til
 Moder. »Det var godt, du kom ind, Inger,« sagde
 Fader, »du havde ikke gaaet den Tur een Gang til.
 Nu giver jeg Kreaturet et Foder, saa kan Hans og
 Marie tage hver en Gaas til, saa gaar det nok.« Det
 gik ogsaa meget godt altsammen. Men Inger glemte
 aldrig den Tur paa Nis Saans Lod. Hun fortalte den,
 som den her er anført, paa sin 93aarige Fødselsdag
 Nytaarsdag 1925. Den 10. Januar var Inger død. Hun
 havde for sidste Gang sat Stadshuen paa Moders
 Hoved den 10. November 1919. Inger var en trofast

Sjæl. Derfor fik Mørketrolden ikke Bugt med hende, men Vorherre hørte hendes Bøn og lod Fader lukke Pelle ud, saa den fandt hende.

For at undgaa Brandfare havde vi hjemme Sikkerhedslygter med Gas. Gassen blev ved Paafyldningen suget ind i en Svamp, og derfra sugede Vægen saa langsomt Gassen op. De gav et meget klart Lys og var dengang en fin og moderne Indretning, men Mørketrolden vovede dog at lege med den.

Det var Anden Juledag 1892. Gine og Sine var til Julebesøg hos os. Klokken var otte, min Søster Marie skulde malke otte Køer og give fem Fedekalve Drikke, saa Pigerne nænnede ikke, hun skulde »følge paa Vej.« »Tænd den anden Lygte, Hans, og følg dem op til Skellet,« sagde Moder og skyndte sig ind i Omhængssengen. Da de naaede Mergelgraven, sagde Sine, at nu kunde de sagtens gaa. »Tag Lygten med jer da,« sagde Hans og gik tilbage. Da Fader en Time efter kom ind i Sovekammeret for at klæde sig af, sagde han: »Der er nogen ude at gaa med Lygte.« »Det er jo Jul, og Folk er ude, saa tager de Lygten med for at se og forvare sig for Sølen, det er kanske helt oppe ved Landevejen,« sagde Moder henne i Sengen. »Sært, hvor den skinner klart ind mellem Træerne i Haven,« sagde Fader og lagde sig. To Dage efter fik vi Lygten igen, men da var al Gassen brændt. Pigerne havde gaaet og snakket, men de kunde ikke finde Voldgrøften, hvordan de saa end bar sig ad. De gik i langsommelig Tid og vidste ikke, hvor de var. Endelig saa de Lys forude, den ene troede, det var Lyset hjemme, den anden, at det var Niels Hansens Kostald, og da de saa naaede Stedet, kom de lige tidsnok til at se *Tossebørte* klæde sig af, og Bornholmeren viste 11. Huset laa ved Overdrevsvejen, omtrent ved Ramløse Mag-

lemose. Turen var til megen Morskab. De drillede hinanden med alt muligt som Grund til, at Mørketolden havde faaet Held med at køre rundt med dem, men forklare det kunde ingen.

Som nævnt solgte Fader sine Varer paa Hillerød Torv og kørte altid hveranden Mandag. Naar saa Naboen skulde ned at betale Skat eller Renter, men ikke havde noget at torve med, saa var det saa nemt at køre med Niels Hansen. Vor Nabo Svend skulde saaledes med Torvedag mellem Jul og Nytaar 1884. Læsset var pakket, de røde havde Selerne paa og Fader den graa Kappe, men Svend var ikke kommet. Der gik en halv Time, ingen Svend. »Løb hen og hør, hvad der er i Vejen, Hans,« sagde Fader. Der gik endnu en halv Time, men der kom ingen. »Det lysner i Øster, Hans bliver ogsaa væk, hjælp mig Øgene for, jeg faar køre,« vrissede Fader. Snart strøg de røde ud gennem Porten, de anede, det var sent, og gik haardt til Bidslerne. Fader holdt igen og tussede paa dem, han brød sig ikke om at faa Vejpløre op i Varerne. Enden blev dog, at Svend kom med. Han var gaaet tidlig hjemmefra, og Line havde formanet ham ikke at snavse sine nye Støvler. Ved en Vandpyt var han traadt op paa Græskanten, og saa vidste han ikke mere, Vejen kunde han ikke finde, og han havde gaaet i Vand og Søle og Søle og Vand, saa han var rent ør, indtil han løb Næsen mod Hans, der var gaaet lige over Markerne, men ogsaa var blevet vild og rimeligvis ligesom Svend havde travet rundt om Knækkemosen.

Hans overtog Bakkegaarden, og Fader og Moder flyttede 1901 hen i et Hus Syd for Gaarden, ca. 50 Al. fra Trekronerhusene. En Aften havde Moder snakket lidt længe med Hanne Frandses. »Pas paa, Boel, det er mørkt,« sagde Hanne. »Det Stykke Vej

kan jeg vel komme,« sagde Moder, men først en Time efter løb hun Panden mod sin egen hvidkal-kede Væg, Turen havde omtrent varet lige saa længe som den i Sydermosen. Siden gik Moder aldrig ud om Aftenen.

Den 28 .Oktober 1907 skulde jeg til Roegilde hos Rasmus Kristensens i Ramløse. Da jeg gik ved Fire-tiden, bad Moder mig bringe et Ærinde til min Svigerinde paa Bakkegaarden. Jeg gik op forbi Mergelgraven. Det var jo med mig som med Inger, jeg kendte hver Tue og hver Ren, ogsaa jeg havde vog-tet Gæs og Køer her som Barn. Jeg vilde gaa lige over Voldgrøften og Svends Lod hen til Overdrevs-vejen og undgaa Smedemosen. Men det var dog sært, som det Jordsmon havde forandret sig, og sært, saa langt der var til Skellet. Jeg begyndte at blive svedt. Det var dog lidt for meget, at en Pige paa 28 Aar gaar vild paa egen Grund. Nu lige frem over Grøften og hen til Vejen! Men hvad er dog det? Jorden sænker sig jo saa brat, som var det Skrædderbakken, og her er ujævn ligesom ved den gamle Kilde. Mon den nu er ordentlig dækket? Jeg ryster, men Kilden er jo ikke her. Jeg gaar paa vestre Side af Gaarden, og Kilden er i Nord. Jeg skynder mig, er svedt og falder mod noget højt. Det var ikke den vestre Grøft, den er for høj. Jeg rager paa Jord-voldene og vender mig. Hvad er dog det? Der staar jo en stor Gaard, næsten et Slot. Den ligner Ulstrup-gaard i Jylland, det blanke Vand, Borggraven! Er jeg da fuldstændig forrykt? Jeg gaar jo paa Faders Gaard i Huseby. Jeg rager igen, vender mig og ser Granplantagen i Hjørnet af Bodilholmen og Smede-mosens klare Vand. Jeg gik over Jordvolden, ind paa Naboens, fandt Sti og Vej og Rasmus Kristen-sens Gaard, men da var Klokken mellem syv og

otte. Jeg brød mig ikke om at blive udlet for at have gaaet vild paa min Fødegaards Marker, men en Kendsgerning er det, at det var sket. Hvad var Grunden til, at vi gik vild? Ingen af os var fulde eller gale, ingen af os var særlig overtroiske, og alle gik vi i vort lovlige Ærinde. Mange andre har gaaet vild dær, men lad disse Eksempler være nok.

Mørketrolden har dog ogsaa sin gode Side. Der er aldrig stjaalet noget paa den Gaard, skønt der aldrig var Laas for noget.³⁰⁵⁾

NOTER

I det følgende anføres Navnene paa dem, der har optegnet de forskellige Sagn. For saa vidt de er Skoleelever, anføres Skolens Navn i Parentes.

¹⁾ Inger Bøgelund-Nielsen, Lindegaard, Høng (Høng Højskole). — ²⁾ Katrine Hansen, Ousted, Lejre (Ryslinge Højskole). — ³⁾ Knud Vig Jensen, Solvang, Høng (Frederiksborg Højskole). — ⁴⁾ Gerda Andersen, Løve, Gierslev Sogn (Frederiksborg). — ⁵⁾ Jens Peter Madsen, Tjørnelunde, Høng (Høng). — ⁶⁾ Ernst Andersen, Eskelund, Holtug, Størhedinge (Brøderup Højskole). — ⁷⁾ Frode F. Larsen, Yderby, Odden, Nykøbing Sj. (Høng). — ⁸⁾ Klara Rasmussen, Følleslev Nordgaard, Følleslev St. (Høng). — ⁹⁾ Poul Glud, Nekselø (Antvorskov Højskole). — ¹⁰⁾ Elisabeth Keinicke, Reersø (Frederiksborg). — ¹¹⁾ Esther Pedersen, Stenstrup, Højby St. (Ubberup Højskole). — ¹²⁾ Knud Bentzen, Sliminge, Kværkeby St. (Hjemly Efterskole). — ¹³⁾ Viggo Jensen, Nordgaard, Gjorslev, Østervang (Antvorskov). — ¹⁴⁾ Magda Hansen, Kværkeby (Antvorskov). — ¹⁵⁾ Agnes Hansen, Ellekildegaard, Næstved (Brøderup). — ¹⁶⁾ Magnus Hansen, Tommestrup, Storehedinge (Antvorskov). — ¹⁷⁾ Astrid Wielsøe (Antvorskov). — ¹⁸⁾ Agnes Hansen, Ellekildegaard, Næstved (Brøderup). — ¹⁹⁾ Valdemar Ellehøj, Elverhøjgaard, Barup, Karise (Ollerup Højskole). — ²⁰⁾ Gudrun Larsen, Storelinde, Karise (Antvorskov). — ²¹⁾ Fru Smedemester Jakobsen, Ullerød, Hillerød. — ²²⁾ Repræsentant Laurits Jørgensen, Søborg, Firhøj St. — ²³⁾ Sygeplejerske Frk. Christine Larsen, København. — ²⁴⁾ Fhv. Møller S. Sørensen, Humlebæk. — ²⁵⁾ Udgiveren efter Fortælling af Skomager O. M. Petersen, Ullerød, Hillerød. — ²⁶⁾ og ²⁷⁾ Fru Nicoline Nielsen, Odderholm, Græsted. — ²⁸⁾ Fru Inger Olsen, Saltrup pr. Esrom. — ²⁹⁾ Fhv. Parcellist Anders Hansen, Esromvej, Helsingør. — ³⁰⁾ Husmand Søren Andersen, Smidstrup pr. Gilleleje. — ³¹⁾ cand. jur. A. Krasilnikoff, Dronningholm, Holte. — ³²⁾ og ³³⁾ Husmand Søren Andersen, Smidstrup. ³⁴⁾ Fhv. Møller S. Sørensen, Humlebæk. — ³⁵⁾ Fru Nicoline Nielsen, Odderholm, Græsted. — ³⁶⁾ H. P. Hansen, Kærsvold, Lynge. — ³⁷⁾ og ³⁸⁾ Udg. efter Fortælling af Skomager O. M. Petersen, Ullerød. — ³⁹⁾ Udg. delvis

efter Skomager O. M. Petersen, Ullerød. — ⁴⁰) Savskærer L. H. Larsen, Skovly, Maarum Tinghuse. — ⁴¹) M. N., Kagerup. — ⁴²) Husmand Søren Andersen, Smidstrup, Gilleleje. — ⁴³) Adjunkt Vilh. Saxtorph, Ordrup. — ⁴⁴) Udg. efter Fortælling af Skomager O. M. Petersen, Ullerød. — ⁴⁵) og ⁴⁶) Gaardejer N. Nielsen, Fogedgaarden, Tisvilde. — ⁴⁷) og ⁴⁸) Husmand Søren Andersen, Smidstrup, Gilleleje. — ⁴⁹) Gudrun Larsen, Lindegaard, Storelinde, Karise (Antvorskov). — ⁵⁰)—⁵¹) Valdemar Ellehøj, Elverhøjgaard, Barup, Karise (Ollerup). — ⁵²) Peder Pedersen, Egeslevlille (Antvorskov). — ⁵³) Agnes Hansen, Solrød pr. Havdrup (Ryslinge). — ⁵⁴) Ellen Marie Nielsen, Grynberggaard, Aagerup, Hedehusene (Ubby Efterskole). — ⁵⁵) Alfred Bjergdal, Klippinge (Tune Landboscule). — ⁵⁶) Valborg Nielsen, Snesere (Frederiksborg). — ⁵⁷) Gudrun Hansen, Kirke Skensved, Havdrup (Roskilde). — ⁵⁸) Marie Hansen, St. Lodager, Lille Skensved (Roskilde). — ⁵⁹) H. Christoffersen, Valløby Sogn (Frederiksborg). — ⁶⁰) Dan Bønlukke Olsen, Asminderup, Vørslev (Faarevejle Efterskole). — ⁶¹) Else Olsen, Faarevejle By (Faarev.). — ⁶²) Ove Jensen, Oppesundby (Frederiksborg). — ⁶³) Elisabeth Breum Christensen, Nissegaard, Kirke Helsinge, Gørlev (Askov Højskole). — ⁶⁴) Fru Inger Olsen, Saltrup pr. Esrom. — ⁶⁵) og ⁶⁶) Udg. efter Fortælling af Skomager O. M. Petersen, Ullerød. — ⁶⁷) Karen Hansen, 87 Aar, Solbakken, Viksø. — ⁶⁸) Elev paa Antvorskov Højskole. — ⁶⁹) Asta Vig, Vig Præstegaard (Frederiksborg). — ⁷⁰) Karen Margrethe Hansen, Svebølle (Frederiksborg). — ⁷¹) Esther Pedersen, Stenstrup, Højby St. (Ubberup). — ⁷²) Aksel Jensen, Stubberup, Faarevejle Sogn (Vallekilde Højskole). — ⁷³) Karen Pedersen, Sneslev St. (Roskilde). — ⁷⁴) Laura Andersen, Slettebjerg, Jydstrup (Frederiksborg). — ⁷⁵) Elisabeth Keinicke, Reersø (Frederiksborg). — ⁷⁶) Hans P. Hansen, Lerbækgaard, Kamstrup, Roskilde (Frederiksborg). — ⁷⁷) og ⁷⁸) Fru Smedemester Jakobsen, Ullerød. — ⁷⁹) Fru Nicoline Nielsen, Odderholm Græsted. — ⁸⁰) Edith Sørensen, V. Saaby, Kirke Saaby (Frederiksborg). — ⁸¹) Ove Jensen, Oppesundby (Frederiksborg). — ⁸²) Elev paa Roskilde Højskole. — ⁸³) Udg. efter Fortælling af Forfatteren P. Rydbert. — ⁸⁴) Elev paa Høng Højskole. — ⁸⁵) Vagn I. Hansen, Sædder pr. Thureby. — ⁸⁶) Harry Rasmussen, Søgaard, Thystrup pr. Fuglede (Ollerup). — ⁸⁷) Valborg Nielsen, Snesere (Frederiksborg). — ⁸⁸) Hedvig Jensen, Bidstrup, Næstved (Høng). — ⁸⁹) Arild Jensen, Toftkær, Sigerslev, Store Hedinge (Vallekilde). — ⁹⁰) Udg. efter Fortælling af Skomager O. M. Petersen, Ullerød. — ⁹¹) Hans Peder Hansen, Kærsvold, Lyng pr. Lillerød. — ⁹²) Skomager O. M. Pe

tersen, Ullerød. — ⁹⁴) Gaardejer H. J. Hansen, Vangedgaard, Evetofte, Melby. — ⁹⁵) Udg. efter Fortælling af Skomager O. M. Petersen, Ullerød. — ⁹⁶) Peter Jørgensen, Mørdrup. — ⁹⁷) Aksel Simonsen, Uggeløse, Lyng (Frederiksborg). — ⁹⁸) Else Olsen, Faarevejle By (Faarevejle). — ⁹⁹) Klara Rasmussen, Følleslev (Høng). — ¹⁰⁰) Arne Rasmussen, Stenhøjgaard, Gevnø, St. Hedinge (Antvorskov). — ¹⁰¹) Else Nielsen, Hastrup pr. Præstø (Brøderup). — ¹⁰²) Astrid Hansen, Birkely, Frenderup, Præstø (Frederiksborg). — ¹⁰³) Elias Larsen, Vænget, Jægerspris (Frederiksborg). — ¹⁰⁴) Erna Hansen, Stensbjerggaard, St. Salby, Køge (Ubby). — ¹⁰⁵) Parcellist Laurits Petersen, Maarum. — ¹⁰⁶) Helga Bell Frederiksen, Gørlev (Antvorskov). — ¹⁰⁷) Herman Sørensen, Kærby, Kalundborg (Testrup Højskole). — ¹⁰⁸) Inger Nielsen, Slotsbjergby, Slagelse (Antvorskov). — ¹⁰⁹) Bodil Andersen, Højstrupgaard, Egeslevmølle pr. Flakkebjerg (Antvorskov). — ¹¹⁰) Laura Nielsen, Svinninge Brugsf., Asminderup St. (Frederiksborg). — ¹¹¹) Gudrun Hansen, Kirke Skensved, Havdrup (Roskilde). — ¹¹²) Hans Christiansen, Snekkerup, Borup (Frederiksborg). — ¹¹³) Richard Hansen, Stensbjerggaard, Køge (Tune). — ¹¹⁴) Svend Nielsen, Hørup, Slangerup (Antvorskov). — ¹¹⁵) Udg. efter Fortælling af Skomager O. M. Petersen, Ullerød. — ¹¹⁶) Aksel Simonsen, Uggeløse, Lyng (Frederiksborg). — ¹¹⁷) Karen Hansen, Solbakken, Viksø. — ¹¹⁸) Karla Nielsen, Gadstrup (Askov). — ¹¹⁹) Alex. J. Nielsen, Frederiksborg (Frederiksborg). — ¹²⁰) Peter Olsen, Maglegaard, Gundsømagle, Viksø (Antvorskov). — ¹²¹) Marie Andersen, Lindegaard, Ejby, Roskilde (Ry Højskole). — ¹²²) Oluf Olsen, Taastrup (Høng). — ¹²³) Ellen Marie Nielsen, Aagerup (Ubby). — ¹²⁴) Ingrid Pedersen, Enghavegaard, St. Karlsløbe, Roskilde (Antvorskov). — ¹²⁵) Karen Hansen, Elverdam, Tølløse (Ubby). — ¹²⁶) Sigrid Pedersen, Glostrup, Vig St. (Vestbirk). — ¹²⁷) Gerda Kristensen, Ubberup, Kalundborg (Antvorskov). — ¹²⁸) Dan Bønlykke Olsen, Asminderup pr. Vørslev (Faarevejle). — ¹²⁹) Jens Chr. Jensen, Eskebjerg (Frederiksborg). — ¹³⁰) Astrid Staunskær, Ubby (Ubby). — ¹³¹) Helga Madsen, Gydekilde, Jerslev St. (Antvorskov). — ¹³²) Aksel Frisdaal, Ruds Vedby (Antvorskov). — ¹³³) Helge Petersen, Viærgaard, Harebjerg St. (Askov). — ¹³⁴) Gustav Eriksen, Uglerup, Jyderup St. (Ubby). — ¹³⁵) Gunnar Pedersen, Vandløse, Merløse St. (Antvorskov). — ¹³⁶) Thorvald Christensen, Sorø (Frederiksborg). — ¹³⁷) Cecilie Marie Nielsen, Sludstrup (Frederiksborg). — ¹³⁸) Knud Rasmussen, Krøjerup pr. Sorø (Antvorskov). — ¹³⁹) Marie Andersen, Eskemosegaard, Tersløse, Dianalund St. (Kære-

have Landbrugsskole). — ¹⁴⁰) Hedvig Pedersen, Horskær, Tommestrup, St. Hedinge (Antvorskov). — ¹⁴¹) Margrethe Pedersen, Nordholm, Ulse-Olstrup pr. Rønnede (Askov). — ¹⁴²) Marie Jørgensen, Værløse pr. Fakse (Ollerup). — ¹⁴³) Karen Hansen, Vallebo, Fakse Ladeplads (Frederiksborg). — ¹⁴⁴) H. P. Olsen, Capionshuset, Herlufmagle (Antvorskov). — ¹⁴⁵) Christian Foged Hansen, Vestenbæk pr. Stensved (Vraa Højskole). — ¹⁴⁶) Frede Frandsen, Brandelevgaard, Brandelev (Antvorskov). — ¹⁴⁷) Skomager N. Jul. Petersen, København. — ¹⁴⁸) Astrid Staunskær, Ubby (Ubby). — ¹⁴⁹) Mary Rasmussen, Bromme pr. Munkebjergsby (Høng). — ¹⁵⁰) Ulla Ovesen, Tudse Næs (Antvorskov). — ¹⁵¹) Svend Schroll, Mølleosegaard, Højrup St. (Hjemly). — ¹⁵²) og ¹⁵³) Udg. efter Fortælling af Skomager O. M. Petersen, Ullerød. — ¹⁵⁴)—¹⁵⁶) Skomager N. Jul. Petersen, København. — ¹⁵⁷) Verner Hansen, Nr. Herlev, Hillerød (Frederiksborg). — ¹⁵⁸) Johannes Petersen, Buerup Sogn (Frederiksborg). — ¹⁵⁹) Maren Frederiksen, Vordingborg (Frederiksborg). — ¹⁶⁰) Henny Dandanel, Rørby, Kalundborg (Ubby). — ¹⁶¹) Villiam Pedersen, Nordrup (Frederiksborg). — ¹⁶²) Gerda Petersen, Tingerup, Rønnede (Frederiksborg). — ¹⁶³) Fru Inger Olsen, Saltrup pr. Esrom. — ¹⁶⁴) Udg. efter Fortælling af Skomager O. M. Petersen. — ¹⁶⁵) Skomager N. Jul. Petersen, København. — ¹⁶⁶) Svend Nielsen, Hørrup, Slangerup (Antvorskov). — ¹⁶⁷) H. P. Olsen, Gørlose (Frederiksborg). — ¹⁶⁸) Karla Hansen, Egholmgaard pr. Lyng (Roskilde). — ¹⁶⁹) Elev paa Antvorskov Højskole. — ¹⁷⁰) Aage Larsen, Lundby (Antvorskov). — ¹⁷¹) Jens Sørensen, Højby Sogn, Ods Herred (Frederiksborg). — ¹⁷²) Lærer H. L. Sørensen, Jægerspris. — ¹⁷³) N. Madsen Nielsen, Melløse pr. Skævinge. — ¹⁷⁴) Gaardejer Chr. Hansen, Ørnsholm, Helsingør. — ¹⁷⁵) Udg. efter Fortælling af Adjunkt Vilh. Saxtorph. — ¹⁷⁶) Billedskærer Lars Nielsen, Kulhusene, Jægerspris. — ¹⁷⁷) Verner Hansen, Nr. Herlev (Frederiksborg). — ¹⁷⁸) Martha Iversen, Uglerup Huse, Holbæk (Kærehave). — ¹⁷⁹) Aage Madsen, Vallebjerregaard, Vallekilde (Faarevejle). — ¹⁸⁰) Niels Martin Madsen, Kongstrup, Refsnæs, Ryslinge). — ¹⁸¹) Gudrun Nielsen, Hemmeshøj, Forlev (Antvorskov). — ¹⁸²) Peder Bek Pedersen, Egeslevlille, Tjæreby (Høng). — ¹⁸³) Peder Pedersen, Egeslevlille (Antvorskov). — ¹⁸⁴) Peder Bek Pedersen, Egeslevlille, Tjæreby (Høng). — ¹⁸⁵) Agnes Christiansen, Attelundgaard, Ørby, Helsingør (Høng). — ¹⁸⁶) Niels Larsen, Hyttegaard, Gislinge (Faarevejle). — ¹⁸⁷) Christian Jensen, Holløse, Holbæk (Frederiksborg). — ¹⁸⁸) Jens Peter Madsen, Tjornelunde, Høng (Høng). — ¹⁸⁹) Vandrelærer Gustav Lindstrøm. — ¹⁹⁰) Karl

Petersen, Sandvig pr. Mern (Antvorskov). — ¹⁹¹) Vandrelærer Gustav Lindstrøm. — ¹⁹²) Ingrid Nielsen, Sludstrup, Sorø Amt (Antvorskov). — ¹⁹³) Tage W. Nielsen, Valby, Helsingør (Frederiksborg). — ¹⁹⁴) Bodil Andersen, Højstrupgaard, Egeslevmagle, Flakkebjerg (Antvorskov). — ¹⁹⁵) Ove Jensen, Oppesundby (Frederiksborg). — ¹⁹⁶) Johannes Petersen, Ubby Sogn, Skippinge Herred (Frederiksborg). — ¹⁹⁷) Karla Jensen, Bakkegaard, Skuldelev pr. Skibby. — ¹⁹⁸) Johannes Hansen, Vellerup, Skibby (Roskilde). — ¹⁹⁹) Agnes Andersen, Forlev (Frederiksborg). — ²⁰⁰) Ejler Nielsen, Forlev (Ubberup). — ²⁰¹) Elev paa Roskilde Højskole. — ²⁰²) Sygeplejerske Frk. Christine Larsen, København. — ²⁰³) Dan Bønlykke Olsen, Asminderup, Vørslev (Faarevejle). — ²⁰⁴) Fru Noline Nielsen, Odderholm, Græsted. — ²⁰⁵) Skomager N. Jul. Petersen, København. — ²⁰⁶) Hermand Jakobsen, Hørve (Frederiksborg). — ²⁰⁷) Fru Noline Nielsen, Odderholm, Græsted. — ²⁰⁸) Udg. efter Fortælling af Skomager O. M. Petersen, Ullerød (Navnene ændrede). — ²⁰⁹) Verner Hansen, Nr. Herlev, Hillerød (Frederiksborg). — ²¹⁰) Karoline Hansen, Stenmagle, Nyrup (Høng). — ²¹¹) Margrethe Rasmussen, Vandkærgaard, Lyngby (Roskilde). — ²¹²) Clara Jensen, Baarse (Askov). — ²¹³) Vandrelærer Gustav Lindstrøm. — ²¹⁴) Gaardejer Sigurd Bang Termansen. — ²¹⁵) Vandrelærer Gustav Lindstrøm efter Fort. af en gl. Sypige, Ane Marie Jensen fra Gyrstinge ved Ringsted. — ²¹⁶) Margrethe Rasmussen, Vandkærgaard, Lyngby (Roskilde). — ²¹⁷) Birger Hansen, Ørnsholm, Helsingør (Vallekilde). — ²¹⁸) Helga Jensen, København (Høng). — ²¹⁹) Johannes Olsen, Vig (Faarevejle). — ²²⁰) Hans Christensen, Snekkerup (Frederiksborg). — ²²¹) Jens Jensen, Monsholt (Frederiksborg). — ²²²) Magnus Madsen, Lindegaard, Hørve (Antvorskov). — ²²³) Frants P. Sørensen, Kærby, Kalundborg (Testrup). — ²²⁴) H. Brinkgaard, Kirke Eskildstrup (Høng). — ²²⁵) Aksel Simonsen, Sandkildegaard, Uggele, Lyngby (Frederiksborg). — ²²⁶) Ulla Petersen, Trælle, Herlufmagle (Frederiksborg). — ²²⁷) Iris Olsen, Næstved (Brøderup). — ²²⁸) Marie Andersen, Frendrup pr. Fakse (Brøderup). — ²²⁹) Astrid Hansen, Gavnø pr. Næstved (Askov). — ²³⁰) Tormod Petersen, Tersløse, Dianalund (Antvorskov). — ²³¹) Margrethe Nielsen, Baldersbrønde (Frederiksborg). — ²³²) Hans Pedersen, Slots-
gade 30, Korsør (Vestbirk). — ²³³) Erik Hansen, Vallebo, Fakse Ladeplads (Frederiksborg). — ²³⁴) Gudrun Hansen, Holte, Grevinge (Frederiksborg). — ²³⁵) Alma Petersen, Everdrup (Brøderup). — ²³⁶) Hans P. Hansen, Lerbækgaard, Kamstrup, Roskilde (Frederiksborg). — ²³⁷) Emilie K. Jensen, Stenstrup, Præstø Amt

(Frederiksborg). — ²⁸⁸) Sigrid Petersen, Glostrup, Vig (Vestbirk). — ²⁸⁹) Asta Lynge Madsen, Ruds Vedby (Ubby). — ²⁴⁰) Edith Pedersen, Lillevang, Højrup pr. Rødvig (Antvorskov). — ²⁴¹) Hedevig Jensen, Bidstrup, Næstved (Høng). — ²⁴²) Agnes Hansen, Ellekildegaard, Næstved (Brøderup). — ²⁴³) og ²⁴⁴) Repræsentant Laurits Jørgensen, Søborg, Firhøj. — ²⁴⁵) Aage Madsen, Vallebjerregaard, Vallekilde (Faarevejle). — ²⁴⁶) Hartvig Olsen, Ølstykke (Antvorskov). — ²⁴⁷) Else Gamborg, Gørlev (Frederiksborg). ²⁴⁸) Johannes Petersen, Mullerup, Løve Herred (Frederiksborg). — ²⁴⁹) Martin Larsen, Asminderup, Ods Herred (Høng). — ²⁵⁰) Udg. efter Fortælling af Forfatteren P. Rydbert. — ²⁵¹) og ²⁵²) Else Thomsen (Sagn fra Utterslev.) (Askov). — ²⁵³) Villiam Pedersen, Nordrup (Frederiksborg). — ²⁵⁴)—²⁵⁶) Udg. efter Fortælling af Husmand Jens Peter Jensen, Tjæreby. — ²⁵⁷) Frede Baun, Højbjerg, Helsing (Frederiksborg). — ²⁵⁸) Udg. efter Fortælling af Husejer Chr. Jensen, Slotsvænget, Hillerød. — ²⁵⁹)—²⁶¹) Førstestelærer H. L. Sørensen, Jægerspris. — ²⁶²) Udg. efter Fortælling af Husejer Chr. Jensen, Slotsvænget, Hillerød. — ²⁶³) Henning Skovgaard Jensen, Gevninge (Ubby). — ²⁶⁴) Johannes Jensen, Sonnerup, Horns Herred (Høng). — ²⁶⁵) Harald Eriksen, Egegaard, Thorkildstrup, Roskilde (Høng). — ²⁶⁶) Hans Wistesén, Toftevej 3, Fredensborg. — ²⁶⁷) Sygeplejerske Frk. Christine Larsen, København. — ²⁶⁸) Børge Nørgaard, Ousager pr. Lejre (Antvorskov). — ²⁶⁹) Helga Jensen, Raabygaard, Store Hedinge (Antvorskov). — ²⁷⁰) Kristian Jensen, Lindely, Gl. Hagested, Gislinge (Faarevejle). — ²⁷¹) Repræsentant Laurits Jørgensen, Søborg, Firhøj. — ²⁷²) Udg. efter Fort. af afdøde fhv. Folketingsmand Lars Larsen, Hillerød. — ²⁷³) Udg. efter Fort. af Forfatteren P. Rydbert. — ²⁷⁴) Udg. efter Fort. af Skomager O. M. Petersen Ullerød. — ²⁷⁵) H. P. Hansen, Kærsvold, Lynge Ovdr. — ²⁷⁶) Helga Petersen Holk, St. Carlsminde, Lynæs (Kærehave). — ²⁷⁷) Charlotte Riemann, Fakse Præstegaard (Askov). — ²⁷⁸) Marie Jørgensen, Værløse, Fakse (Ollerup). — ²⁷⁹) Valdemar Ellehøj, Elverhøjgaard, Barup, Karise (Ollerup). Til ²⁷⁸) og ²⁷⁹) kan bemærkes, at Ganneskov ligger i Alslev Sogn og lige op til Fakse Sogn med Byen Værslev i Nærheden. — ²⁸⁰) Kaj Hansen, Ellekildegaard pr. Næstved (Brøderup). — ²⁸¹) Ole Nielsen, Amtmandsvej 3, Holbæk (Frederiksborg). — ²⁸²) Verner Hansen, Nr. Herlev, Hillerød (Frederiksborg). — ²⁸³) Ingeborg Larsen, Bjeverskov St. (Kærehave). — ²⁸⁴) Egon Jensen, Kongsted, Dianalund (Ubby). — ²⁸⁵) Karoline Hansen, Stenmagle pr. Nyrup (Høng). — ²⁸⁶) Hartvig Olsen, Ølstykke (Antvorskov). — ²⁸⁷) Udg. efter

Fort. af Skomager O. M. Petersen, Ullerød. — ²⁸⁸) Verner Hansen, Nr. Herlev, Hillerød (Frederiksborg). — ²⁸⁹) Sætter-Trykker Julius Christensen, Teglgaardslund, Hillerød. — ²⁹⁰) cand. jur. A. Krasilnikoff, Dronningholm, Holte. — ²⁹¹) Husmand Helge Nielsen, Trollesvang, Hillerød (Frederiksborg). — ²⁹²) Villiam Pedersen, Nordrup (Frederiksborg). — ²⁹³) Esther Andersen, Tingved, Holbæk (Antvorskov). — ²⁹⁴) Fru Smedemester Jakobsen, Ullerød. — ²⁹⁵) Karl Nielsen, Gadstrup St. (Askov). — ²⁹⁶) Inger Nielsen, Slotsbjergby, Slagelse (Antvorskov). — ²⁹⁷) Johannes Nielsen, Ejlekærgaard, Farringløse (Hjemly). — ²⁹⁸) Udg. efter Fort. af Husejer Chr. Jensen, Slotsvænget, Hillerød. Med Hensyn til Ebberødgaards ældste Historie meddeler Trap (II. Bind 1920), at Frederik III. 1661 skænkede Gaarden til Ærkebisp Hans Svane. Efter skiftende Ejere blev den 1779 solgt til Kapt. G. A. Thaae, der kort efter afstod ca. 180 Tdr. Ld. af Ejendommen til Indlemmelse i Rude Skov. Fra nu af var den en alm. Bodegaard, indtil Gl. Bakkehus 1890 købte den og indrettede den til Hjem for aandssvage. — ²⁹⁹) Udg. efter Fort. af Husejer Chr. Jensen, Slotsvænget, Hillerød. Angivelsen af, at Birkerød Station oprindelig laa i Bloustrød Sogn, er historisk. Iflg. Bekendtgørelse af 23. Dec. 1901 blev Ludserød Overdrev (med Birkerød Station) henlagt til Birkerød Sogn, hvorimod Isterød Storskov med nogle Gaarde og Huse blev lagt ind under Bloustrød Sogn. (Trap 1920.) — ³⁰⁰) Udg. efter Fort. af Faktor M. Hansen, Østergade, Hillerød. — ³⁰¹) og ³⁰²) Emil Petersen, Kattehal, Birkerød (Frederiksborg). — ³⁰³) Hans Christiansen, Snekkerup (Frederiksborg). — ³⁰⁴) Udg. efter Fort. af Højskolelærer Ole Jensen, Frederiksborg Højskole. — ³⁰⁵) Fru Ane Kirstine Hansen, Saande pr. Tikøb.

STEDNAVNELISTE

Aagerup 73.
 Aarslev 86.
 Aaside 55.
 Aastrup 51.
 Abbednæs 128.
 Aggersø 147.
 Allingemagle 78.
 Alslev 152.
 Ambæk 131.
 Ammendrup 105.
 Annebjerggaard 88 f.
 Anneksgaarden 83.
 Antvorskov Kloster 16 f, 67.

Arnakkebakke 34.
 Arre Sø 59 f.
 Asminderød 150.
 Asnæs 61, 74, 165.
 Asserbo Ruin 91.
 Asserdrup 147.
 Aulholm 90.
 Baarup 105.
 Badstrup Sø 158.
 Badstuen 24.
 Bakkegaard 166, 173.
 Bakkendrup 135.
 Barakkerne 97.

- Barnebakken 43.
 Barup 36 f.
 Baunehøj 72.
 Beldringe 63.
 Bendstrup 139.
 Bergmannsdal 96.
 Bidstrup 56.
 Birket 22.
 Birkerød 163.
 Bjerger Aa 106.
 Bjernede 85.
 Bliden 11 f. 67.
 Bloustrød 163.
 Bohøj 50.
 Bomvejen 28.
 Bonderup 21, 52.
 Borlund 39.
 Borre Slot 92, 126 f.
 Borreby 106.
 Borrenakke 55, 132.
 Borrevang 124.
 Borrevejle Skov 143 f.
 Borring 68.
 Borrishoved 130.
 Borup 125.
 Bramsnæs Vig 73.
 Bregentved 125.
 Bregnerød 50, 115.
 Bremerholm 163.
 Brohuset 152.
 Bromme 78, 84 f.
 Brændehov Led 105.
 Brøderup 77.
 Bøgebjerg 43.
 Børnehøjen 85.
 Bøstrup 20.
 Dalby 10, 63, 125.
 Dauglykke 21.
 Djævlevejen 34.
 Draaby 141.
 Dragsholm 14, 134, 148.
 Dragstrup 19, 22.
 Dybsø 12.
 Dyrehøj 99.
 Ebbeløkke 13.
 Ebberup 85.
 Ebberødgaard 142, 162 f.
 Egebjerg 74.
 Egebæksvang 22.
 Egeland 70.
 Egeslevlille 100 f.
 Egeslevmagle 68.
 Egholm 108 f.
 Ejby 65 f.
 Ellingegaard 111.
 Elverhøj 36 ff.
 Enghavegaarden 105.
 Engvang 44.
 Esbønderup 19, 21 f.
 Eskemosegaard 162.
 Espehøj 56 f.
 Esterhøj 47.
 Esrom 19, 33, 58, 70, 86.
 Everdrup 130.
 Faarevejle 61, 148.
 Fakse 152.
 Favrbogaard 75.
 Ferle 148.
 Forlev 109 ff.
 Flakkebjerg 78.
 Flintemose 130.
 Flintesøen 130.
 Flintholm 47.
 Flæhulen 89.
 Fredensborg 31, 122.
 Frederikssund 52.
 Frederiksværk 34.
 Fredsgaarde 48.
 Frerslev Hegn 154.
 Fyn 14.
 Følleslev 75.
 Førslev 92.
 Gadevang 97.
 Gadstrup 131.
 Galtebjerg 80.
 Galtehuset 52.
 Gandløse 71.
 Ganneskov 152.
 Giesegaard 138.
 Gilbjerggaarden 20.
 Gilleleje 21.
 Gimlinge 78.
 Gjorslev 12, 15.
 Gl. Vallekilde 99.
 Graasten 69.
 Graftebjerg 45.
 Grevinge 130.
 Grib Skov 23, 28 f, 31, 50, 59
 Grib Sø 25, 33.
 Gundby 102.
 Gundsømagle 72.
 Gurede 160.
 Gurre 90, 92, 126.
 Gyldsted Knap 15.
 Gæstehøjen 132.
 Gøderup 147.

- Haarkildegaard 91.
 Haarlev 43, 125.
 Harehøj 33.
 Hagested 160.
 Halkevadlunden 78.
 Hanehøj 48 f.
 Hanggaarden 105.
 Haraldsted Sø 16.
 Harløse 138.
 Heden 16, 53, 72.
 Hedsbjerg 21, 51.
 Hejedegaarden 21.
 Heldgaard 68.
 Hellested 37.
 Helsingø 10, 28, 44, 123, 159.
 Helsingør 19, 27, 96, 123.
 Herfølge 155.
 Herlev 70 f.
 Herlufmagle 82, 127.
 Hestehaven 136.
 Hillerød 19, 23, 25, 32, 50, 86,
 124, 173.
 Hillerødsholm 153.
 Holbæk Amt 39, 78, 129, 160.
 Holbæk Fjord 73.
 Holløse 33 ff, 114.
 Holmegaard 127.
 Holtehusene 105.
 Hoppenshøj 78 f.
 Hornbæk 123.
 Horns Herred 71 f, 97, 105.
 Horneby 123.
 Horserød 27.
 Højbjerg 139.
 Højby 68, 124, 136.
 Højelse 41, 65, 68 f.
 Højrup Kirke 16, 63.
 Højetaastrup 72.
 Huseby 166.
 Hyllholt 130.
 Hyllinge 72 f.
 Høng 11, 126.
 Hørby 99.
 Hørup 91.
 Høve 46 f.
 Isefjorden 132.
 Jernløse 111.
 Jersie 41.
 Jomfruens Egede 127, 151.
 Junkers Sten 80 f.
 Jylland 12 f, 174.
 Jægerspris 71, 93, 140 f.
 Kagerup 30, 32.
 Kalby 83.
 Kallehave 83.
 Kalundborg 11, 47, 53, 62, 75,
 88, 134 f, 158 f.
 Kammersgaard 128 f.
 Kanehøj 38.
 Karise 18 f, 81, 125.
 Karisegaard 19.
 Karlebo 22, 29.
 Karleby 72.
 Kattinge Sø 131.
 Kirkerup 72.
 Kirkevang 46.
 Kirkeværløse 139 f.
 Klodal 34.
 Klosterris Hegn 27.
 Klostervang 138.
 Knorrenborg Vang 150.
 Kongeledet 131.
 Kongshøj 44.
 Kongsted 81.
 Kongsøre 132.
 Korsør 109.
 Kregme 59.
 Krøjerup 78.
 Kundby 10, 52, 99.
 Kulbjerg 85.
 Kværkeby 15 f.
 Kyringe 119.
 Kællingestenen 68.
 Kævdeshøj 56 f.
 København 23, 53, 68 f, 71, 85,
 113, 137 f, 143, 163, 165.
 Københavns Amt 72.
 Køge 15 f, 46, 92.
 Køge Aas 15, 52.
 Lammefjorden 47.
 Landsgrav 162.
 Langbjerg 71.
 Langdyssegaarden 76.
 Langerød 157.
 Langstrup 21 f, 26, 45, 90.
 Lejre Aas 131.
 Lellinge Aa 68.
 Lille Lyngby 59.
 Lille Valby 72.
 Lindenberg Kro 144.
 Lindholm 144.
 Loddenhøj 48.
 Lommestenen 74.
 Lundforlund 100.
 Lumsaas 14.
 Lykkegaard 139.

- Lyndby 72.
 Lyng 60, 151.
 Lynæs 151.
 Lysbøj 35.
 Lystrup 11, 91, 125.
 Lærkebro 19.
 Løgsø 142.
 Løje Bakker 153.
 Lønholt 150.
 Løve 53.
 Løvenborg 104, 111 f.
 Maarum 67, 149.
 Maglehøj 54.
 Margrethehøjen 132.
 Manchøj 54.
 Mogenstrup 16 ff, 133, 153.
 Monsholt 125.
 Mulstrup 52, 149.
 Munkebjergby 79, 128.
 Musestenen 81 f.
 Mølle-Borup 119.
 Mørdrup 22.
 Mørkøv 155.
 Naurbjerg 41 f, 68 f.
 Nebbegaard 163.
 Nederskoven 126.
 Nekselø 13, 75.
 Ni Sø 67.
 Nordrup 52, 89, 159.
 Nordskoven 78, 140.
 Nykøbing 12 f, 88 f, 93.
 Nyrup Skole 60.
 Næsby 78, 111.
 Næsholm 93.
 Næstved 16, 55 f, 83, 90, 127, 130, 132 f, 153.
 Nøddebo 28, 30, 58, 70.
 Ods Herred 13, 68.
 Olstrup 83, 127, 163.
 Ordrup 13, 43, 65.
 Ortved 164.
 Pinehullet 111.
 Præstø 37, 79, 90.
 Præstø Amt 18, 63, 81, 92, 125, 151 f.
 Pælehuset 28.
 Pølaen 19.
 Raageleje 160.
 Raagemark 25.
 Ramløse 34, 166, 172, 174.
 Ram Sø 131.
 Ramsøgaarde 131.
 Ravnstrup 127.
 Reersø 48, 135 f.
 Refsnæs 74, 99.
 Regnemarks Bakke 15:
 Ringsted 15.
 Risbjerg 77.
 Rishøjgaard 21, 50.
 Roland 45, 150.
 Roskilde 69, 73, 134, 144, 148.
 Roskilde Fjord 39, 70, 72 f, 131, 143.
 Rude Skov 142, 162.
 Ruds Vedby 76.
 Rundbjerg 52.
 Rungsted 136, 149.
 Rye-Sonnerup 73.
 Rygaard 105.
 Rønnen 13 f.
 Rørby 89.
 Rørvig 72.
 Saltofte Skov 75.
 Saltstenen 78.
 Sasserup 39.
 Sejersø 13 f, 75.
 Selsø 107.
 Sengestenen 78.
 Sigerslev 17, 56.
 Sjælland 14, 93.
 Sjællands Odde 12 f.
 Skalstrup 48.
 Skamstrup 155 f.
 Skelskør 38, 102, 106.
 Skensved Aa 68.
 Skibby 71, 108.
 Skippinge 134.
 Skjoldnæsholm 126.
 Skriebjerg 130.
 Skrieborg 131.
 Skoven 97.
 Skærød 166.
 Skævinge 168.
 Skørpinge 17, 78.
 Slagelse 17, 25, 54, 109, 161 f.
 Slagelse Herred 78.
 Slagslunde 158.
 Slangerup 70, 87, 91, 164.
 Slotsbjergby 67.
 Slotssø (Frederiksborg) 24.
 Sludstrup 17, 161.
 Smørstenen 30.
 Snarebakken 132.
 Snekkersten 22.
 Snesere 16, 40, 54 f.
 Snevret Skov 22.

- Snoghøj 42.
 Sofienborg 96 f.
 Solrød 38.
 Sorte Damme 30 f.
 Sortensten 75.
 Sortensvend 110 f.
 Sortevandingen 92.
 Sorø 11, 118.
 Sorø Amt 16, 67, 78, 92, 129, 161.
 Stavlehøjene 35.
 Stedstrup 105.
 Stenholt 28, 30.
 Stenkilde 22.
 Stenlille 78, 118.
 Stenmagle 118.
 Stenpilegaard 46.
 Stenstrup 131.
 Stevns 16, 36 f, 42, 56, 63, 80.
 Stillinge 78.
 Stokkebjerg 74.
 Store Bælt 54, 135.
 Storedalsrenden 17.
 Store Fuglede 54.
 Storehammergaard 52.
 Store Lyngby 59, 139.
 Storkekrog 71.
 St. Peders Landsogn 161.
 Strandbjørstrup 21.
 Strøby 80.
 Svenstrup 125.
 Syvhøjene 55 f.
 Sæby 10 ff, 67, 108.
 Sæbygaard 12, 88.
 Særslev 134.
 Søbjerg 80.
 Søborg 133.
 Søholm 12.
 Sønderstrup 126.
 Søstrup 39.
 Søsund 46.
 Ubberup 112.
 Ubbby 75, 126.
 Udby 99.
 Uggele 60.
 Uggele 89, 156.
 Ulkerup 136.
 Ullerød 19, 50, 97, 139.
 Ullerødgaard 138.
 Ulstrupgaard 174.
 Unnerup 25.
 Utterslev 138.
 Uvelse 21, 70.
 Vaarbyaa 110.
 Valløby 42.
 Varulvestenen 83.
 Vedskølle 102 f.
 Vejby 23, 160.
 Vejrhøj 13 f, 47.
 Vemmelev 109.
 Vemmetofte 18, 81, 83.
 Viborg Sø 88.
 Vig 46, 74.
 Vigen 72.
 Viksø 71.
 Vognse Bjerg 154.
 Vordingborg 83, 92, 126.
 Værløse 152.
 Øbjerggaard 92.
 Øhm 160.
 Ølstykke 157.
 Ørby 103.
 Ørnebjerg 11.
 Østergede 125.

SAGFORTEGNELSE

- Barn 22, 25, 29, 32, 38 f, 44, 85 f, 93, 102, 113, 119 f, 139,
 Brød 36, 56, 71, 73, 75, 78.
 Bryllup 34, 40, 114.
 Brændevin 36, 104, 142.
 Den Onde, Djævelen, Satan 23, 153–57, 171.
 Drab, Mord 96, 107, 111, 124, 128, 137, 147, 150, 158, 161.
 Drage 47 f, 147 f.
 Død 19, 21, 23, 59, 86 f, 96, 106 f, 109 ff, 117, 121, 121, 128, 137 f, 147, 150, 158, 164, 171.
 Ellepiger, Elverfolk 29, 33, 36, 42.
 Faar, Lam, Vædder 41, 58, 84, 120, 149 f.
 Gud, Jesus 32, 105, 109, 120.
 Guld(penge) 25, 34, 42 f, 46 ff, 54, 132, 135, 151.
 Gæs 168 f, 171.

- Hane 48, 77, 106, 108.
 Hare 33, 105.
 Heks 42, 72, 83, 114 f, 120.
 Hest 21 f, 26 ff, 38 f, 41 ff, 46, 54, 69, 76, 92 f, 97 f, 100 f, 103 f, 105 f, 108 f, 118, 121, 123, 129, 132, 136 f, 138 ff, 146 f, 155 ff, 173.
 Hund 29 ff, 60 f, 91 ff, 105, 126, 132, 169, 171 f.
 Høj, Kæmpehøj, Dysse 10 f, 13 ff, 17, 33 f, 40 ff, 44, 46 ff, 51, 53, 55, 59 f, 76 ff, 79 ff, 83, 99, 125, 130, 132, 146, 153, 162.
 Ild, Ildebrand 38, 49, 67, 89, 101, 105.
 Jul 32, 50, 52, 63, 88, 107 f, 124, 159 f, 170, 172 f.
 Kat 131, 150 f.
 Kirke 10 ff, 18 f, 41 ff, 47, 58 ff, 84, 100, 107, 121, 124, 126, 130, 136, 145, 148, 157, 163 f.
 Kirkegaard 42, 65 f, 99, 104.
 Kirkeklokke 10, 12 f, 21, 47, 55, 63, 67 ff, 75, 81, 136.
 Klog Mand, Kone 76, 79 f, 117 ff.
 Ko, Kalv, Kvie, Stud 17, 34 f, 44, 54, 59 ff, 65, 77, 84, 89, 91 f, 102, 117, 123 f, 146 ff, 160, 163, 171.
 Kors 17, 160 f.
 Kortspil 125, 156.
 Kæmper 55, 75, 80, 82, 130.
 Landmaaler 98 f.
 Levende begravet 59, 84 ff.
 Lindorm 61 f, 65 f.
 Lygtemænd 19 ff.
 Munk 17, 58 f, 61, 70, 81, 127 f, 161.
 Mælk 122 f, 149 f, 168.
 Nisse 16, 34 f, 40, 50 ff, 113.
 Penge 18, 23, 25, 43, 45 f, 53, 68, 97, 104, 106, 113, 131, 139 f, 152.
 Plov, pløje 12, 167, 170.
 Præst 63 f, 99 f, 104, 108 ff, 122, 155 f, 158, 164.
 Ræv 22, 35, 150.
 Skrædder 77 f.
 Smed 115, 153.
 Smør 114, 122 f, 149, 168 f.
 So, Gris 11, 50, 105, 109 ff, 113.
 Sten 42 f, 46 ff, 62 f, 68 ff, 131, 134 ff, 139, 145.
 Sverige, Svensker, svensk 68 f, 72 ff, 114, 133 f, 136 f.
 Syg, Sygdom 17, 20, 29 f, 79 f, 115 f, 117 ff, 149, 152 f.
 Tjørn 37, 89, 93.
 Trolld 10 ff, 33, 38, 40 ff, 49, 61 ff, 68 ff, 71, 73 ff, 78 f, 81 ff, 85, 113, 165 ff.
 Varsel 86 f.
 Varulv 84, 157 f.
 Verdens Undergang 11, 67, 88.
 Vildfarende 22 ff, 150, 165 ff.

INDHOLD

	Side
INDLEDNING	5
SØER, BAKKER OG KILDER.	10
Sagn om Tissø I.—III. — Sagn om Bliden I.—II. — Dybsø. — Sjællands Odde. — Nekselø. — Rønnen I.—II. — Sejerø. — Hvorledes Køge Aas blev til I.—II. — Haralds sted Sø. — Bakkerne ved Næstved. — Storedalsrenden. — Hellige Kilder I.—III. — Fru Marthas Kilde.	
LYGTEMÆND	19
Personlige Oplevelser I.—III. — Beretninger fra andre I. —IV. — Vildfarende. — Den modige Karl. — Lygtemænd	

- og Skatte. — Brændevinsbrænderen og Lygtemanden. — Den grimme Latter. — Vildfarende. — Ogsaa en Lygtemand. — St. Elmsild I.—II.
- SAGN FRA GRIB SKOV 28
- Rytteren paa den hvide Hest. — Ellepiger. — Den sorte Hund. — Ved sorte Damme. — I Midnatstimen Juleaften. — Pigen med Barnevognen. — Grib Sø I.—II.
- ELLEPIGER OG HØJFOLK 33
- Fiskeren og Ellepigerne. — Klodalskongen og Arnakk kongen. — Stavlehøjene. — Lyshøj. — Elverhøj. — Troldekelen. — Tjørnen paa Elverhøj I.—II. — Troldeøj og Barnefødsel. — En Skifting. — Ringen paa Borlund. — Bunden til Solopgang. — Troldebryllup. — Naurbjerg højen I.—II. — Rytteren og Elverpigen. — Trolde spinder. — De venlige Bakkefolk. — Trolde i Kongshøj. — Højens Jord hævner.
- NEDGRAVEDE SKATTE 45
- Skatten i Ellekrattet. — Det brændte for Penge. — Skatten i Langstrup. — En Kedel fuld af Penge. — Den begravede Ridder. — Skatten under Træet. — Skatten ved Høve Strand I.—II. — Dragens tre Guldæg. — Skatten i den underjordiske Gang. — Tre Kongers Løsning. — Guldgaasen. — Hanehøj.
- NISSER 50
- Den stegte Gris. — Nissen flytter. — Nissen hjælper til. — Elleve. — De smaa Mænd. — Nisserne i Kundby. — Nisserne i Rundbjerg. — Nisser i Vognen I.—II. — Nisserne i Maglehøj. — Gu Karl og Gu Dreng. — Nisserne i Syvhøjene. — Kævedehøj og Espehøj
- KIRKER 58
- Nøddebo Kirke I.—II. — Kirkehel. — Kregme Kirke. — Lille Lyngby Kirke. — Tikøb Kirke. — Lyng Kirkes Opførelse. — Om Faarevejle Kirke. — Kalundborg Kirke. — Højrup Kirke. — Beldringe Kirke. — Præstens Billed. — Lindormen og Ordrup Kirke. — Lindormen i Ejby.
- KIRKEKLOKKER. 67
- Klokkekilden. — Kirkeklokkerne i Sæby I.—II. — Kirkeklokken i Slotsbjergby. — Sølv i Kirkeklokken. — Svenskerne og Kirkeklokken. — Klokkerne i Højelse Kirke I.—III. — Kirkeklokkerne i Slangerup.
- SAGN OM STEN 70
- Smørstenen. — Trolde og Herlev Kirke. — Viksø Kirke.

— Troldkællingen i Skibby. — Trolde i Jægerspris Skov.
 — Stenene ved Roskilde Fjord. — Trolde i Baunehøj.
 — Trolde og Højetaastrups Kirke. — Jættekvinden i Skaane.
 — Troldby Kælling. — Stenen ved Bramsnæs Vig.
 — Lommestenen. — Sten sørger. — Kæmpen paa Sejrhøj.
 — Troldestenen. — Troldestenen ved Kalundborg.
 — Trolde sprang i Flint. — Langdyssen. — Falsk Ed. —
 Skrædderen og hans falske Vidner. — Sengestenen. —
 Saltstenen. — Stenen i Halkevadlunden. — Hoppenshøj.
 — To Kæmper, der blev Uvenner. — Junkers Sten.
 — Trolde og Kongsted Kirke. — Møsestenen I.—II. —
 Kæmpen i Tybjerg. — Trolde paa Bogø. — Stendyssen
 i Olstrup. — Varulvestenen.

LEVENDE BEGRAVET 84
 Tømmerup Kirke. — Bromme Kirke. — Barneofring I.
 —II.

VARSLER OG SPAADOMME 86
 Varsler I.—II. — En gammel Gravers Oplevelser I.—III.
 — Manden hentede sin egen Kiste. — Sagn fra Sæby-
 gaard. — Annebjerggaard. — Den store Hvidtjørn. —
 Tjørnebusk i Nordrup. — Næstved og Præstø.

SPØGELSER OG GENFÆRD 90
 Kong Valdemars vilde Jagt I.—IX. — Den røde Dør. —
 Spøgeriet i den lange Stue. — Den dræbte Kaptajn. —
 Spøgelsevognen. — Spøgelserne paa den hvide Hest. —
 Landmaalere gaar igen. — Det falske Sogneskel. — Præ-
 sten som Genganger I.—II. — Præsten og Tjenestekarlen.
 — Hovederne paa Loftet. — Rokkehjulet. — En Nidstage.
 — Den lille Mand i Ørby. — Den indemurede Brænde-
 vin. — Lange Ellen. — Den hovedløse Hest. — Spøge-
 riet i Stedstrup. — Nøglet, der trillede. — Ildkuglen. —
 Den opredte Seng. — Fastelavns-gilde og Spøgeri. — Lig-
 toget standsede ved Aaen. — Spøgeriet paa Selsø. — Den
 onde Bonde.

LÆSE OG MANE 108
 Præsten vendte Vinden. — Nedmaning. — So i Seng I.
 —II. — Degn maner.

HEKSERI, KLOGE KONER OG MÆND 112
 Heksebogen I.—III. — Heksen i Holløse. — Smeden og
 Tyven. — Forgjort. — Den synske Kone. — Den kloge
 Kone. — Han red paa sin Stok. — Engelsk Syge. — Ring-
 orm. — Den kloge Kone. — Den synske Kone. — Fly-

- vendes Røn. — Hvorfor de ikke kunde faa Smør. — En god Kur. — Manden bekender.
- SLOTTE OG HÉRREGAARDE** 124
- Adelsdamernes Hævn. — Vægteren raaber ikke eet. — Herremændenes Kortspil. — Jarlen af Bothwell. — Esbern Snares Døtre. — Løngangen. — Borre Slot. — Ravnstrup. — Holmegaard. — Jomfruens Egede. — Den indemurede Munk. — Kammergaard.
- HELTE, KRIGE OG KONGER** 129
- Balders Brønd. — Palnatokes Sværd. — Prins Borri's Grav. — Hamlets Grav. — Skrie og Evert. — Slottet i Ram Sø. — Kongeleddet. — Harald Blaatands Grav. — Snarebakken. — Gjorslev. — Margrethøj. — Fra Bondeoprøret. — Kong Valdemars Tanke. — Kong Albrekts Krone. — Kong Albrekts Nederlag. — Dronningesten. — Da Dronning Margrete strandede. — Dronning Margretes Ring. — Fra Svenskekrigens Tid I.—II. — Karl Gustav og Bonden. — Fra Karl Gustavs Tid I.—II. — Fra Engelskmandens Tid I.—V. — Da Kavalererne frøs. — Et Væddemaal. — Den tørstige Anders. — Frederik den Syvende og Skovfogeden.
- RØVERE** 143
- Røverne i Borrevejle Skov I.—III.
- SAGN OM DYR** 146
- Det vilde Ridt. — Hestene stejlede. — Hesten løb løs I.—II. — De hvide Tyre og Dragen. — Spøgelseskalven. — Da Koen havde kælvet. — Den graa Vædder. — Spøgelseræven. — En hvid Kat.
- SAGN OM PLANTER** 151
- At skove Hyld. — Jomfruens Egede. — Helbredelses-træet I.—III.
- SAGN OM DEN ONDE** 153
- Ingen Hammer paa Ambolten. — Tolvkarlevang. — Den Onde og Vognen. — Bespottelse. — Kortspillet og den Onde.
- FORSKELLIGE SAGN** 157
- Glumsoen. — Varulven i Langerød. — Manden, der ikke kunde dø. — Det sorte Hul. — Staal i Marken. — At smøre Vogn. — Tærskemaskinen gik. — Naar Høsten begyndte. — Høbunken trillede. — Juleaften. — Korsene i Sludstrup. — Hellig Anders. — Den uheldige Jæger. — Birkerød Kirke. — Olstrup Kirke. — Torben og Præsten

I.—II. — Den stærke Mand. — Vildfarende. — Mørketrollden.

NOTER	176
STEDNAVNELISTE	182
SAGFORTEGNELSE	186

BILLEDER

Paa Omslaget: Sjællandsk Gaard.

Paa Titelbladet: Tofte Kilde.

Begge efter Kr. Kongstad.

